

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2017

Jana Melicharová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Mezinárodní obchod

Politická rizika podnikání v Kolumbii

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Jana Melicharová

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jan Němec Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Politická rizika podnikání v Kolumbii vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala Ing. Mgr. Janu Němcovi, Ph.D. za vstřícný přístup, rady, připomínky a v neposlední řadě za čas, který mé diplomové práci věnoval.

Obsah

Úvod	1
1. Politická rizika v podnikání	3
1.1. Definice politického rizika.....	3
1.2. Význam politických rizik	5
1.3. Zdroje politického rizika	8
1.4. Politické riziko vs. Riziko země	10
1.5. Metody zhodnocení politického rizika	10
1.5.1. Finanční sektor.....	12
1.5.2. Energetický sektor	14
1.5.3. Automobilový sektor	16
1.6. Minimalizace politického rizika	17
2. Politická rizika podnikání v Latinské Americe.....	19
2.1. Typologie politických rizik v Latinské Americe	19
2.2. Politická rizika podnikání ve vybraných latinskoamerických státech	22
2.2.1. Argentina	23
2.2.2 Mexiko.....	25
2.2.3 Bolívie.....	26
2.2.4. Venezuela	27
2.2.5.Honduras.....	29
3. Historický, politický a ekonomický kontext podnikání v Kolumbii	31
3.1 Historický vývoj země	31
3.1.1. Historie Kolumbie až do vyhlášení nezávislosti.....	31
3.1.2. Vyhlášení nezávislosti	33
3.1.3. Historie Kolumbie od 1950.....	35
3.1.4. Zlatý věk drogových kartelů a jejich pád.....	38
3.2. Politická scéna v Kolumbii	41
3.2.1. Vnitřní politické uspořádání	41
3.2.2. Vnější politika Kolumbie.....	45
3.3. Ekonomické prostředí Kolumbie	46
3.3.1. Základní makroekonomická data.....	46
3.3.2. Přímé zahraniční investice	52
3.3.3. Struktura obchodu Kolumbie.....	53

4. Proměny politických rizik podnikání v Kolumbii v souvislosti s aktuálním mírovým procesem.....	57
4.1. Cesta k podepsání mírové smlouvy	57
4.2. SWOT analýza.....	58
4.3. Vnímání politických rizik Kolumbijců a cizinců a vzájemná komparace	67
Závěr	72
Zdroje	76
Seznam tabulek	82
Seznam grafů	82
Seznam obrázků	82
Seznam použitých zkratk	84
Přílohy	85

Úvod

Kolumbie je třetí nejlidnatější zemí Latinské Ameriky, má strategickou polohu, jelikož jako jediná země Jižní Ameriky se rozkládá u obou oceánů – Atlantského a Tichého. Dále je země známá svojí biologickou diverzitou, velkým přírodním bohatstvím, produkcí kvalitní kávy a banánů, zásobou ropy, smaragdů, platiny, zlata a stříbra. Země je také třetím největším exportérem řezaných květín na světě a druhým největším světovým producentem kávy. Je to stát s velkými příležitostmi, proto někteří analytici přiřazují Kolumbii do budoucna šance stát se významným hráčem světové ekonomiky.

Téma diplomové práce jsem si zvolila z důvodu mé stáže v Kolumbii, kterou jsem absolvovala před dvěma lety v jedné místní neziskové organizaci a kdy jsem měla možnost strávit dva měsíce přímo v kolumbijské rodině. Díky tomu jsem mohla porovnat představy o zemi se skutečností, pozorovat zevnitř fungování organizace a celkově kolumbijské společnosti. Konkrétní téma jsem si zvolila na základě svého zájmu o Kolumbii kombinovaného s mojí vedlejší specializací – Podnikáním. O Kolumbii převládá všeobecné povědomí jako o zemi plné drog a násilí, kterou byla po mnoho let. Bezpečností situace se zlepšila i díky uzavření mírové dohody s povstaleckou skupinou FARC. Může však trvat celá desetiletí než zahraniční investoři začnou potenciál země vnímat. Ale ti, co budou již nyní odvážnější, mohou vygenerovat mnohem větší zisky. Touto diplomovou prací bych chtěla přispět k rozšíření povědomí, že Kolumbie díky své pro západně orientované pravicové politice posledních let poskytuje velký potenciál nejen pro zahraniční investory.

Cílem práce je metodou analýzy identifikovat politická rizika, která mohou být překážkou v podnikatelském prostředí, přiblížit specifika kulturního a ekonomického prostředí země a porovnat potenciál země s rizikem spojeným s podnikáním. Druhým cílem práce je na základě analýzy historického a ekonomického kontextu poskytnout čtenáři komplexní obraz potenciálu země s nastíněním budoucího vývoje.

V první kapitole se věnuji obecně problematice politického rizika. Je třeba je rozlišit na mikro a makro a vysvětlit zaměňované pojmy politického rizika a rizika země. Dále se kapitola zabývá tématem, jak firmy vstupující na trhy s vyšším politickým rizikem mohou své případné škody minimalizovat. Různé firmy v odlišných sektorech musí využívat specifické modely

k vyhodnocení politického rizika. V této kapitole uvedu měření na příkladu automobilového, finančního a energetického odvětví.

Druhá kapitola je zaměřena na analýzu politických rizik v regionu Latinské Ameriky a jaká konkrétní rizika se v historii uvedených států opakovala. Příklady se vztahují na státy Latinské Ameriky jako Argentina, Mexiko, Venezuela, Bolívie a Honduras. Tato část pomáhá na příkladu vybraných latinskoamerických států analyzovat potenciální rizika hrozící mezinárodním firmám při vstupu na jejich trh.

Třetí kapitola hodnotí historický, ekonomický a politický kontext podnikání v Kolumbii. S přihlédnutím na historické události, které napomáhaly utvářet ekonomicko-sociální prostředí současné Kolumbie. Stručně je uvedena historie země již od dob Indiánů, největší prostor je ale věnován dějinám od padesátých let 20.století, které mají největší vliv na současný hospodářsko-politický statut. Dále kapitola analyzuje vývoj makroekonomických ukazatelů – HDP, inflace a nezaměstnanosti, jaké jsou trendy přílivu a odlivu investic, obchodu země a nejvýznamnější obchodní partneři. Tato kapitola má sjednotit a propojit historicko-politický vývoj země a rovněž napomoci k predikci budoucího vývoje Kolumbie.

Ve čtvrté kapitole je zmapována cesta k podepsání mírové smlouvy s FARC. Dále metodou SWOT analýzy popisují situaci na trhu na příkladu českého exportéra – jaké jsou silné či slabé stránky, co se dá označit za příležitosti a co naopak za hrozby trhu. Na závěr je uvedena anketa, jejíž hlavní hypotézou byl rozdíl vnímání hospodářské situace Kolumbie mezi Kolumbijci a cizinci. Vedlejší hypotézou je, že cizinci, kteří zemi navštívili tak prostředí země vnímají mnohem pozitivněji

V závěru práce budou shrnuty poznatky získané analýzou nabytých informací, zhodnocení nabytých informací a doporučení případným investorům.

1. Politická rizika v podnikání

Nejprve je třeba objasnit samotný pojem politického rizika. Obecně se této problematice bude věnovat první kapitola a následující kapitoly se budou detailněji zabývat politickými riziky na příkladu Latinské Ameriky a Kolumbie.

1.1. Definice politického rizika

Existuje více definic politického rizika a každá z nich se jemně liší. Jednou z nejčastějších je ale formulace označující potenciální nebezpečí, které se vztahuje k podnikání a obecně svobodě podnikat, jenž je primárně ovlivněno politickými aktivitami dané země. Politické klima země jde ruku v ruce s konkurenceschopností a ekonomickým potenciálem, tudíž pokud je v zemi špatně hodnocené politické klima je to často znak nestabilní politické scény, kterou je třeba zreformovat.¹

Dále například Haendel definoval politické riziko jako pravděpodobnost výskytu nějaké politické události, která ovlivní očekávané zisky z investic.² Howell a Chaddick definovali politické riziko jako možnost, že politická rozhodnutí, události, nebo podmínky v zemi mají možnost výrazně ovlivnit podnikatelské prostředí země tím způsobem, že investoři mohou přijít o veškerý investovaný kapitál, nebo minimálně se radikálně sníží jejich zisky.³ Álvarez a Urbano naopak tvrdí, že politická stabilita pozitivně koreluje se soukromými investicemi, podnikatelskými aktivitami a ekonomickým růstem.⁴

Jednou z možností, jak rozdělit politická rizika je dle Greena propojit je v souvislosti s konkrétními politickými režimy. Greenův přístup ale vychází z řady domněnek. Jednou z nich je, že radikální politická změna je vždy skutečně škodlivá pro podnikatelské aktivity. Druhá říká, že čím mladší je politický systém, tím méně adaptivní je pro případné změny a tudíž tím je i vyšší riziko radikální politické změny. Třetí domněnkou vychází z předpokladu, že ekonomická modernizace nevyhnutelně tlačí na politické systémy. Tedy že při rozvoji státu se nutně musí změnit politický systém a být nahrazen jiným více pro moderním.

¹ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. 1.vyd. Great Britain: Gower, 2010. ISBN 9780566091605. S. 3-4.

² KOBIN, Stephen J. *Political Risk: A Review and Reconsideration*, Pennsylvania: Journal of International Business Studies. 1979. roč. 10, č.1, s.67-80.

³ HOWELL, L.D.- CHADDICK, B. *Models of political risk for foreign investment and trade*. Columbia: The Columbian Journal of World Business. 1994. roč. 29, č.3. s. 70- 91.

⁴ ALVAREZ, C. & URBANO, D. *Environmental factors and entrepreneurial activity in Latin America*. Barcelona: Academia. 2011. č. 48, s. 31-45

Tudíž Greenova analýza pouze spojuje politické režimy a politická rizika, ale již se nezaměřuje na specifické mechanismy hodnocení.⁵

Tabulka 1 Propojení politického rizika s jejich režimy dle Greena

Typ režimu	Příklad zemí
Instrumentálně adaptivní	USA, VB
Instrumentálně neadaptivní („modernizované národní státy“)	Francie, Itálie
Kvazi instrumentální	Indie, Turecko
Modernizace autokracie	Sýrie, Jordánsko
Vojenské diktatury	Barma, Libye
Mobilizační systémy	Čína, Vietnam, Kuba, Severní Korea
Nově nezávislé („modernizující se národní státy“)	Indonésie, Ghana

Zdroj: GREEN, R. *Political Structures a a Predictor of Radical Political Change*, Columbia Journal of World Business.1974. č.9, s.28, vlastní zpracování

Politická rizika můžeme obecně rozlišit na mikro a makro rizika. Mikro rizika se dotýkají pouze konkrétního odvětví či specifické podnikatelské aktivity - jako například velká míra korupce, či restrikce vůči zahraničním podnikatelům. Za makro rizika se označují ta, která mají nepříznivé dopady na všechny zahraniční firmy – například vyvlastnění zahraničních společností.⁶

Je zřejmé, že analýza politických rizik by měla být prováděna pro konkrétní odvětví nebo dokonce i na firemní úrovni. Při hodnocení mikro politických rizik musí být zohledněna i fáze investice v které se provádí proces rozhodování. V počáteční fázi se zvažuje, na který trh vůbec vstupovat a tento přístup hodnocení je tedy nejvíce obecný. Jakmile již dojde k rozhodnutí do jakého regionu chce investor vstoupit, začíná operační fáze při které je kladen důraz spíše na monitorování konkrétní země, než na její hodnocení. Často ale mikro ekonomická rizika jsou opomíjena a když se mluví obecně o politických rizicích, většina autorů tím odkazuje na ta makro politická. Analýza rizik je však důležitá, protože pokud

⁵ GREEN, R. (1974) *Political Structures a a Predictor of Radical Political Change*, Columbia Journal of World Business.1974. vol.9 s.28

⁶ SOTTILOTTA, C.E. *Political risk: Concepts, definitions, challenges*, Working Paper Science, Řím:Luiss – School of Government. 2014 str. 7, ISSN: 2282-4189

se mezinárodní společnosti pečlivě nepřipraví na možné nepříznivé situace, tak nepřipravená a nepojištěná společnost může přijít o většinu svého investovaného kapitálu.⁷

Tabulka 2 Všeobecná struktura politického rizika dle Simona

	Makroekonomické faktory		Mikroekonomické faktory	
	Společenské	Politické	Společenské	Politické
Vnitřní	-Revoluce -Občanské války -Převraty	-Znárodnění -Byrokracie -Legislativa	-Stávky a jiné formy protestu	-Regulace -Kontrola cen
Vnější	-Světové veřejné mínění	-Změny v aliancích	-Zahraniční konkurence	-Obchodní protekcionismus

Zdroj: vlastní zpracování, A Theoretical Perspective on Political Risk⁸

1.2. Význam politických rizik

Přestože povědomí o politickém riziku a jeho významu existuje již nějakou dobu, až po druhé světové válce z důvodu odlivu kapitálu z USA do Evropy se zapsala analýza politického rizika do širšího povědomí. Pojmy rizika země a politického rizika splývaly a sloužily především k analýze platební neschopnosti země na které přímo navazovala souvislost finančních a ekonomických faktorů. Dříve politické riziko bylo převážně považováno jako znak nedostatečně rozvinuté země nebo bylo spojeno s modernizací zemí a analytici zabývající se politickými riziky je označovaly jako problémy pocházející výhradně z tzv. „ekonomického nacionalismu,“ tedy trendu typického pro rozvojové země, kdy je konfiskován či vyvlastňován majetek ve prospěch veřejnosti.⁹

Sedmdesátá léta byla poznamenána dvěma událostmi a obě měly relativně velký dopad na vnímání politického rizika z pohledu podnikatelů. Jedním z nich byl ropný šok z roku 1973 a Íránská revoluce v roce 1979. Obě události vyzdvihly význam hodnocení politického rizika a jeho řízení. Zareagovaly na to tehdy jak konzultantské firmy, tak i pojišťovací společnosti.¹⁰

⁷ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. s.87.

⁸ D.SIMONS, Jeffrey. *A Theoretical Perspective on Political Risk*. *Journal of International Business Studies*. 1984, roč.15, č.3, s. 123-134, ISSN – 0047-2506.

⁹ ZINK, D.W. *The political risks for multinational enterprise in developing countries, with a case study of Peru*, New York: Praeger, 1973. ISBN 9780275286804, s.167-183.

¹⁰ D.SIMONS, Jeffrey. *A Theoretical Perspective on Political Risk*. s.123-134

V dalších desetiletích politické riziko a jeho analýza nabývaly stále většího významu a řada institucí vytvořila své vlastní metodologie k jeho vyhodnocení. Způsoby vyhodnocení politického rizika nejsou konstantní, musí být v čase obměňovány, aby udržely krok s rychle se navyšující internacionalizací obchodu a investic. Tomu se věnují ať už konzultantské firmy, ratingové agentury tak i pojišťovací společnosti. V 80. letech se rozšířil pojem politického rizika o zadluženost hostitelských zemí. Dále v 90. letech minulého století a ještě intenzivněji po útocích na Světové obchodní centrum v roce 2001 se začala přikládat důležitost i hodnocení rizika terorismu.¹¹

Ekonom Brewers v návaznosti na Íránskou revoluci či sovětskou invazi do Afganistánu správně poukázal na to, že minulá stabilita autoritářského režimu by neměla být automaticky považována jako předpověď budoucí stability. Tato slova se ukázala být trefná i v pozdějších událostech ve střední a východní Africe, kdy došlo na začátku roku 2011 k radikálním politickým změnám v podobě revoluce.¹²

Politická rizika, často označována jako neekonomická rizika (*non-economic*), vznikají z interakce mezi dvěma hlavními subjekty. Prvním aktérem jsou firmy, které se zaměřují na vytváření zisku pro sebe sama a jejich zainteresované subjekty jako manažery a investory. Firmy napříč sektory sdílejí velmi specifický jazyk a orientaci na dosažení cílů dané firmy. Primárními cíli společností jsou růst firmy na trhu, maximalizace marže a vysoká míra návratnosti investice. Na druhou stranu politické subjekty se spíše orientují na organizaci společnosti a utváření pravidel prostřednictvím autority, ideologie, politické kultury a identity a měly by se snažit vytvářet dobro pro společnost. Proto může snadno dojít ke sporům mezi státy a podnikatelskými subjekty díky jejich odlišným zájmům.

Nutnost pro firmy vstupující na trh je porozumět alespoň částečně základům politiky země a společnosti, díky čemuž si usnadní oslovení cílových zákazníků na daném trhu. Politické riziko bylo v minulém století označeno za nejvýznamnější důvod ztrát na kapitálových trzích ve 20. století. Mnoho firem jeho existenci podceňuje z důvodu, že nelze nijak přesně komplexně změřit napříč všemi odvětvími.¹³ Ovšem politická sféra je všudypřítomná, tedy není možnost, že se jejímu vlivu jako podnikatelé vyhneme. Pokud budeme chtít na trhu uspět, je jasné, že se politické sféře budeme muset přizpůsobit.

¹¹ SOTtilotta, C.E. Political risk: Concepts, definitions, challenges, s.7.

¹² BREWERS, Thomas L., *Political Risk Assessment for Foreign Direct Investment Decisions: Better Methods for Better Results*, Columbia: Journal of World Business. 1981. roč.16.č.1,s.5.

¹³ KOHOUT, Pavel. *Politické riziko - neviditelný nepřítel*. [online]. iDnes, 2001 [cit. 4.11.2017]. Dostupné z: https://finance.idnes.cz/politicke-riziko-neviditelný-nepřítel-d94-/inv.aspx?c=A010702_104359_fi_osobni_2760

V rozvinutých zemích není nutné, aby firmy každý den pečlivě sledovaly politiku a analyzovaly změny každého období, protože politika nastavená autoritami společně s všeobecným konsensem společnosti se v těchto státech mění pozvolna. Ale naopak v rozvojových státech politika hraje zásadní roli, i když se zdá politika rozvojového státu stabilní, může se poměrně často měnit její postoj směrem k firmám. Ty se pak musí okamžitě přizpůsobit, pokud tak neudělají, bude to mít trvalé dopady na chod společnosti.

Jistým pozitivem je, že pokud firma neuspěje na trhu a zanikne, tak to neovlivní životy celé společnosti a země. Lidé nevsází své životy, aby se zastávali svého firemního podílu, což je rozdíl oproti politickým problémům, kdy lidé často extrémně riskují v zájmu hledání politicky objektivních pravd a smrt představuje oběť vůči dané ideologii.

Pokud mezinárodní firma vstoupí na politicky volatilní trh, je vystavena intenzivnímu boji o přežití a její zájmy představují naprosté minimum v porovnání se zájmem celé společnosti. Tudíž blaho společnosti se bude při prosazování politických názorů preferovat před prosazováním minority podnikatelů. Toto jsou důvody, proč politická rizika představují jednu z nejvíce riskantních výzev, jimž může firma vstupující na mezinárodní trh čelit.

Otázkou pro firmy zůstává, zda stojí za to podstoupit daná rizika a vystavit se potenciálním problémům. Musí být bráno v potaz, že nejvíce příležitostí leží právě v rozvojových státech. Díky současné míře globalizace mezinárodní společnosti mohou vstoupit a operovat na nových trzích a využít dosud neobjevených příležitostí. Ovšem pokud se jako firma rozhodnete podstoupit rizika trhu a uspějete díky svým konkurenčním výhodám, můžete dosáhnout mnohem větších zisků než na přesycených trzích vyspělých států. Ale základní podmínkou je správná detekce rizik, jejich analýza a nalezení řešení, jak se daným rizikům vyhnout. Ty společnosti, jež se naučí využívat svých předností a schopností dříve než ostatní, získají strategickou výhodu.

I když politická rizika jsou často rozhodujícím faktorem úspěchu, podnikatelé jsou málokdy vyškoleni na to, jak je integrovat do strategicko-operačních rozhodnutí a tím rizika eliminovat. Většina manažerů se učí stylem zkouška-omyl a rozvinout hrubě navržená pravidla vyplývající z předchozích zkušeností.¹⁴

¹⁴ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. s.6-8

Analýza politických rizik je velmi komplexní záležitost, která se obměňuje v čase, závisí na regionu a na mnoha dalších faktorech. Pokud přemýšlíme o investici na rozvojový trh, musíme se zamyslet, jak odolný je politický systém, jestli v zemi existuje tradice mírových přechodů k moci, jak velký vliv mají tzv. „tlumiče sociálních šoků“ – druhy nevládních institucí – odborové organizace, církve, tisk a nezávislé soudy. Dále zda existuje nějaké vnitřní sociální, etnické nebo náboženské napětí, které by v krajních případech mohlo vyústit až v občanskou válku. Také jaké jsou hodnoty mikroekonomických a makroekonomických ukazatelů jako: nezaměstnanost, platební bilance země, demografická stabilita. O všech zmíněných faktorech musí firmy přemýšlet jako o komplexním propojeném celku. Nelze brát v úvahu rizika, která jsou typická pouze pro jejich odvětví.

Například společnosti operující na konkrétním trhu vědí, jak dostat výrobky z obchodů co nejdříve, pokud se objeví nějaký problém s kontaminací produktů. Ale málo společností je připraveno například na teroristický útok, nebo co dělat, když se zruší elektrárna, která zásobovala podnik. Politická rizika a rizika v ekonomice se proměňují a ne všechny firmy se jim přizpůsobují.¹⁵

1.3. Zdroje politického rizika¹⁶

Politická nestabilita

Vztah politické nestability a politického rizika má celkem logickou vazbu. Násilí na politické scéně, či politická nestabilita jsou faktory ovlivňující přicházející zahraniční investory i ty, co v dané zemi působí. Ale nestabilita politické scény může být paradoxně prospěšná a může snížit pravděpodobnost politického rizika. Příkladem budiž peronistická vláda v Argentině, kdy se postoj vlády k zahraničním investorům zlepšil a firmy, které byly před vládou Perona vyvlastněny, byly navraceny zpět svým původním majitelům. Ale žádná studie zatím nebyla schopna potvrdit či vyvrátit přímou souvislost mezi politickou nestabilitou a přímými investicemi do dané země.

¹⁵ MORSE, Gardiner. *Doing Business in a Dangerous World*. [online]. *Harvard Business Review*, 2002, [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: <https://hbr.org/2002/04/doing-business-in-a-dangerous-world>

¹⁶ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. s.8.

Neschopnost vlády

Lze ji definovat jako neprofesionální či nedbalou činnost zahrnující nejen vládu, ale i vládní instituce. Týká se především rozvojových zemích, ale stejně tak se s ní můžeme setkat i ve vyspělých státech. Rozdíl nastává ale v tom, že neschopná vláda v rozvojových státech může napáchat vážnější škody než v těch vyspělých. Pokud se stane, že politická instituce je méně schopná než lidský faktor, který stojí v čele, pak je celý systém značně náchylný k selhání lidského faktoru. Hlavní příčinou většího rizika politického aparátu v rozvojových zemích je, že v těchto zemích je nedostatek odborníků s dostatečnou znalostí a dostatkem zkušeností. A tyto si země si z finančních důvodů nemohou dovolit vzdělávat a rozvíjet nové talenty, které by pomáhaly správnému řízení státu. Rozvojové státy jsou také více náchylné k riziku, že začnou být řízeny malou skupinou osob, která místo zaměřování se na své povinnosti, které jim vyplývají z úředního postavení, tak svého postavení zneužijí k osobním a jiným účelům, které nemusí pozitivně korelovat s všeobecným prospěchem společnosti. A politické aparáty samy o sobě by jim pak sloužily jako nástroj k prosazování zájmů.

Dopady nekvalitního fungování státního aparátu na zahraniční investory:

- Korupce nebo upřednostňování partnerů z dané země (místního), nebo preference těch, kteří mají blíže režimu vládnoucímu v zemi
- Přemrštěná byrokracie, nutná k získání všech potřebných povolení bez kterých není možné provozovat podnikání
- Nedostatečné nebo neustále se měnící právní předpisy, které je třeba pravidelně nechávat přezkoumávat právními institucemi
- Nedostatečná regulace
- Politicky motivované zločiny¹⁷

Mezi politická rizika můžeme přiřadit i riziko inflace, i když je otázkou objemu peněz v ekonomice a to v ekonomické teorii je pod kontrolou centrální banky. Ale centrální banka podléhá vlivu vládnoucích politiků a tímto způsobem se pak promítá riziko na investory. Případná intervence CB se promítá zejména do pevně úročených cenných papírů, které jsou za jiných okolností považovány za méně rizikové než akcie.¹⁸

¹⁷ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. s.16-20.

¹⁸ KOHOUT, Pavel. *Politické riziko - neviditelný nepřítel*, 2001

Konflikt

Třetím zdrojem politického rizika je konflikt. Ten se dá souhrnně označit jako rozpor sociální sféry a rozdílných zájmů. Může se jednat o konflikt mezi státem a příchozími podnikateli. V tomto případě stát považuje podnikatelské úspěchy jako škodlivé pro zájmy státu. Také se může týkat různých nadnárodních a etnických skupin nacházejících se na jednom území, jejichž spory mohou eskalovat až do té míry, že strany vidí jako jediné východisko absolutní zničení protistrany. Na mezinárodní úrovni je konflikt o to více nebezpečný a může gradovat do válečného stavu, který díky zvýšenému násilí vede k narušení dodavatelských řetězců.

Zdrojem konfliktu mohou být: národní povstání, které vede k následným státním opresím, a to může následně eskalovat až do občanské války. Celkově to může ovlivnit první zdroj rizika, kterým byla vládní nestabilita. Pokud je režim nestabilní, zvyšuje se pravděpodobnost jeho pádu a následným chaotickým změnám režimu, z nichž ani jedna nemá důvěru lidu. Zásadním zdrojem konfliktu je i ekonomický zájem stran, kdy nedostatek zdrojů jedné strany vede ke zvýšení vlastních zisků bez ohledu na dopad na protistranu. Třetím možným zdrojem konfliktu je střet vizí a idejí. To může nastat v případě nestability společnosti, kdy jedna strana se snaží uzurpovat moc nad okolními skupinami, a to jí slouží jako nástroj nutný k vlastnímu prospěchu, nebo pouhému přežití v časech nejistoty.

Všechna tři zmíněná rizika se mohou sejít ve stejném čase a na stejném území, nebo jedna vyvolá jiné politické riziko a případně postupem času se na sebe mohou nabalovat. Typickým příkladem kombinací všech zdrojů politického rizika je růst politické nestability v důsledku zásahů vlády a elit do vnitrostátního konfliktu. Špatná koordinace řízení eliminace konfliktu činí reakci na vnitřní konflikty a nestabilitu o to složitější.¹⁹

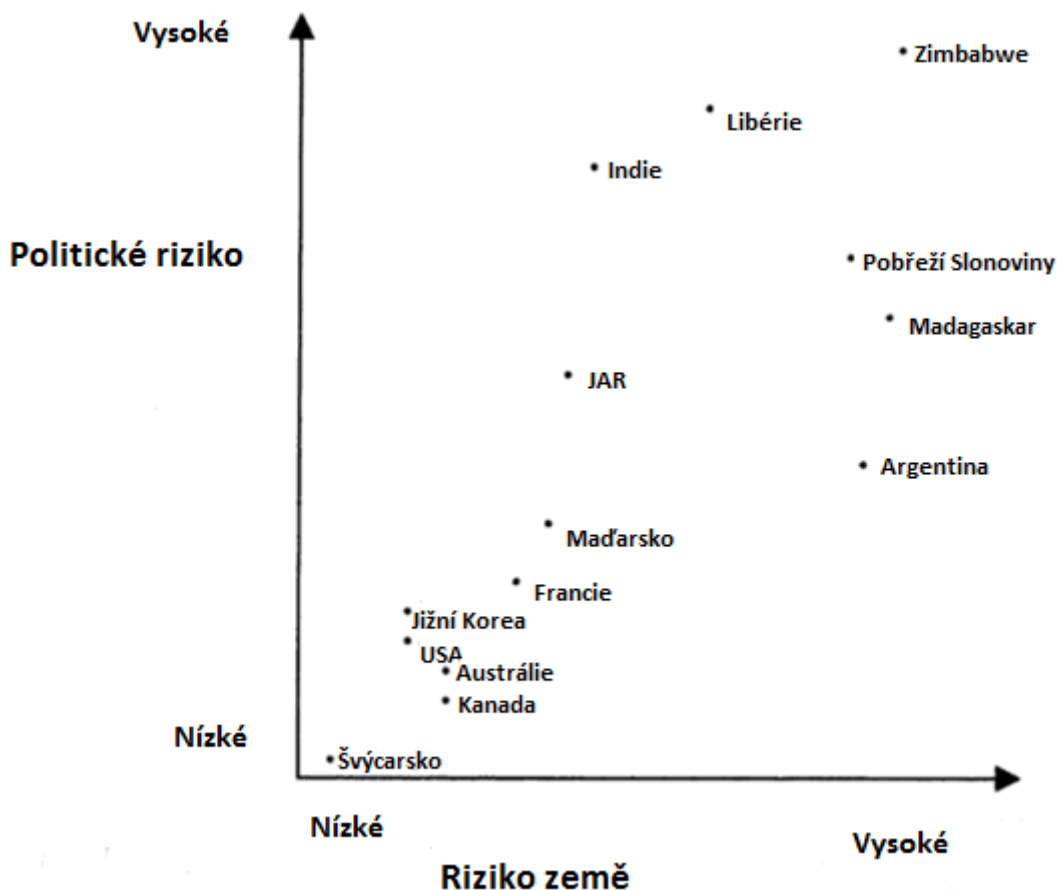
1.4. Politické riziko vs. Riziko země

Následující graf zobrazuje vztah politického rizika a rizika země, dvou pojmů, které jsou často zaměňovány. Země nemusí být schopna splatit půjčku, i když je to v jejích finančních možnostech. To poukazuje na problém politického rizika ve smyslu, že vláda není schopna uspokojit věřitele ze svých ideologických, či jiných důvodů.

¹⁹BRINK, Ch. H. *Measuring Political Risk: Risks To Foreign Investment*, Stellensbosch: Ashgate Publishing Company, 2004. s. 94., ISBN: 0754642291

Riziko země se vysvětluje jako potenciální finanční ztráta zapříčiněná makroekonomickými událostmi, které nejsou firmami a malými subjekty kontrolovatelné a jimž se často nedá vyhnout. Politická rizika jsou naopak zapříčiněna akcí, či naopak laxností vlády k nějakému jednání. Nebo dle Hotiho a McAllera jako schopnost či ochota země splácet svoje finanční závazky.²⁰

Graf 1 Rozdíl mezi politickým rizikem a rizikem země

Zdroj: MCKELLAR, R. A Short Guide to Political Risks. s.20, vlastní zpracování

Hlavními subjekty, kteří jsou nejvíce ohroženi rizikem země jsou:

- země půjčující si od jiné, která je přímo vystavena riziku země
- soukromé banky, státní nebo monetární organizace půjčující peníze

²⁰ HOTI, Suhejla and MCALEER, Michael: *An Empirical Assessment of Country Risk Ratings and Associated Models*, Journal of Economic Surveys, roč.18. č.4 ISSN 14676419. s. 539–588.

Pokud půjčující si země má časté problémy s nesplácením dluhů vůči ať státním či nestátním subjektům, či není ochotna platit úroky z půjček, tak poskytování peněz takové zemi by představovalo vysokou míru rizika. U rizikové země existují v podstatě dva typy rizika země – politické riziko vyplývající z postavení vlády (nečinná reakce) a celkové posouzení investičního klimatu země zahrnující jak makroekonomická, tak i mikroekonomická data. Neochota států splácet půjčky může vést k nárůstu nedůvěry lokálních i zahraničních investorů, pokles přímých zahraničních investic a tím nerovnováha platební bilance, kdy v režimu flexibilního měnového kurzu může vést k depreciazi měny. Tedy rizika země mají přímý vliv na ekonomiku a dále se mohou promítnout do politické sféry a vést k politickým změnám země.

Nejvíce renomované ratingové agentury nehodnotí ochotu země splácet úvěry, nevykonávají analýzu politických rizik, ale zaměřují se na analýzu země. Tyto studie k vyhodnocení úvěrového ratingu a rizika ale často zahrnují i nějaká politická rizika. Pokud některé metody kalkulace ratingu zahrnují politický charakter, tak jsou často zaměřeny na zahrnutí pouhých deseti až patnácti politických rizikových faktorů a spíše fungují jako indikátory vykazující ochotu země dostát svým finančním závazkům, tedy hodnotí rizika země.²¹

1.5. Metody zhodnocení politického rizika

Metody hodnotící politická rizika se liší dle sektoru v kterém společnost působí.

Pokud například vláda ohlásí restriktce v oblasti potravinářského sektoru, nemusí to vůbec zasáhnout firmy v energetickém sektoru a naopak. Proto zhodnocení politických rizik je konkrétně uvedeno na příkladech tří sektorů: finančního, energetického a automobilového.

1.5.1. Finanční sektor²²

Banky, bankovní subjekty a věřitelé jsou hlavními hráči na mezinárodním finančním trhu. Politická rizika, kterým musí čelit jsou monetární, ekonomická i fiskální. Tím pádem jsou firmy do značné míry ovlivněny rovnováhou platební bilance, volatilitou na devizových trzích, privatizacemi (nebo i jen snahami o privatizaci), infrastrukturou, devalvací měny, úrokovými

²¹ BRINK, Ch.H. *Measuring Political Risks: Risks to Foreign Investments*. s.94

²² ALON, I., GURUMOORTHY R., MITCHELL M. a STEENT. *Managing Micropolitical Risk: A Cross-Sector Examination*. [online]. Batonglobal, 2006 [cit. 4.11.2017]. Dostupné z: <http://www.batonglobal.com/wp-content/uploads/2014/11/Alon-et-al-2006-TIBR-Managing-Micro-Political-Risk.pdf>

sazbami, požadavky na povinné minimální rezervy, mírou inflace, politické nejistoty, omezení volného pohybu kapitálu apod.

Bylo vytvořeno několik modelů – ať už konkrétními ekonomy či finančními institucemi, které jsou schopny předvídat politická rizika. Pro společnosti ve finančním sektoru se užívá zejména: CAMEL model, Zonis model a Bank of America model.

CAMEL model

CAMEL model zahrnuje pět proměnných: množství potřebného kapitálu, kvalita aktiv, kvalita řízení, výnosy a likvidita. Množství potřebného kapitálu souvisí s platební bilancí: kvalita aktiv odráží ekonomickou hodnotu zdroje. Zatímco kvalita řízení hodnotí činnosti vlády a jejích opatření. Zisk se odhaduje dle velikosti domácího trhu a likvidita měří množství měny v oběhu a devizových rezerv. Tento model tedy zahrnuje výše zmíněné faktory a vyhodnocuje výhodnost případných investic a zda v zemi panuje příznivé investiční klima.

Zonis model

S tímto modelem přišel Marvin Zonis, profesor z University of Chicago. Nespoléhal na vyhodnocení odborných stanovisek, ale vycházel z toho, že prostý lidský úsudek hraje roli při utváření efektivního modelu. Jeho systém se skládá ze tří širokých indexů a několika podindexů. Široký index politické stability (*Political Stability Index*) měří stabilitu země prostřednictvím podindexů jako pravděpodobnost nepokojů, stávek, atentátů, revolucí apod. Dále index základní politiky (*Policy Foundations Index*) zahrnuje pravděpodobnost vytvoření konzistentních pro rozvojových hospodářských pravidel. Index institucionální síly (*Institutional Strengths Index*) vyhodnocuje úspěšnost institucí při prosazování zákonů podporujících stabilní a dlouhodobý hospodářský růst. Každé zemi je přiřazeno konkrétní skóre s tím, že průměrný výsledek má hodnotu 50.

Bank of America model

Index zahrnuje deset proměnných z politického prostředí, které mají přímý vliv na finanční sektor a hodnotí je na stupnici od 1 do 80. Každé zemi je přiřazeno hodnocení pro současné období, pro 4 předchozí a předpoklad pro nadcházejících 5 období. Deset proměnných BOA označuje jako: a) HDP na obyvatele, b) reálné HDP, c) nominální HDP, d) obchodní bilance, e) stav běžného účtu, f) zlaté rezervy, g) zahraniční dluh, h) měnový kurz, ch) inflace

a i) peněžní zásoba v ekonomice. Po přidělení individuálního hodnocení všem deseti proměnným BOA vytváří celkový profil konkrétní země, které doplňuje dodatečnými informacemi jako: přehled o ekonomickém růstu, nezaměstnanosti, podmínky pro podnikání, monetární politika, fiskální politika, obchodní a běžný účet, kapitálový účet, dluhy země a stav rezerv.

Finanční instituce dále používají indexy jako „*Control Risk Group Index*,“ který srovnává národy podle proměnných jako negativní nadnárodní vliv, stabilita, míra autoritářství, korupce, regulační investiční prostředí, ekonomické problémy vnitřního trhu a infrastruktura. Dalšími indikátory jsou: poměr dluhu k HDP, BÚ vyjádřený v procentech HDP, stav rezerv procentuálně vyjádření v zadluženosti země apod. V rozvojových státech se doporučuje věnovat pozornost i dětské úmrtnosti a míře gramotnosti, jelikož to vykazuje schopnost státu starat se o nejchudší vrstvy společnosti.

I přesto, že mají banky k dispozici mnoho způsobů k měření politického rizika na základě dlouhodobých pozorování bylo zjištěno, že často banky nejednají dle analýzy politických rizik, i když sami patří k nejdůležitějším zdrojům, který poskytuje podklady k evaluaci politických rizik.

1.5.2. Energetický sektor²³

Právě energetický sektor zahrnující těžbu uhlí a ropy bývá nejvíce citlivý na politická rizika, protože toto odvětví je v mnoha případech označováno jako „národní dědictví.“ Tedy zahraniční investice do infrastruktury nebo přírodních zdrojů vyvolávají nacionalistické tendence. Společnosti zabývající se ropou, zemním plynem, firmy působící v elektrickém a energetickém odvětvím jsou ovlivněny do velké míry riziky války a vnějším ohrožením, daňovými systémy, terorismem, civilními nepokoji, stávkami, korupcí, vládními regulacemi, politickou nestabilitou, energetickou zranitelností, ekologickým aktivismem apod. Firmy v energetickém průmyslu jsou schopny přijmout vysoký stupeň rizika, pokud předpokládají, že podstoupení daného rizika se jim dostatečně vrátí v profitabilitě projektu. Příkladem politických rizik v energetickém sektoru může být válka v Iráku, která výrazně omezila investice do této oblasti. Rusko bylo jedno z hlavních producentů ropy, ale kvůli nepříznivému daňovému systému investice do ropného sektoru investice stagnují. V roce 2003 etničtí militanti unesli pracovníky ropných společností v Nigérii a požadovali

²³ ALON, Ilan, Rajesh GURUMOORTHY, Matthew MITCHELL a Teresa STEEN. *Managing Micropolitical Risk: A Cross-Sector Examination*. 2006

výkupné či vládou garantovanou práci. Navíc některé vlády vyvíjejí tlak na nadnárodní společnosti, aby přijali místní politiku k vytvoření co nejvíce nových pracovních míst a aby najaly místní vlastníky a manažery a koupily místní továrny.

BP a IHS Energy vytvořily svoje vlastní unikátní strategie k měření politických rizik. Právě ropné společnosti přišly s modely, které používají předpokládané scénáře v modelových situacích různých ekonomicko-politických zásahů do cen ropy.

British Petroleum Model

Vychází z předpokladu, že je jen málo států v kterých by ropná společnost nemohla operovat, tedy že politické riziko je většinou zvladatelné, ale nemůže být úplně vyloučeno z rozhodovacích procesů. Největším politickým rizikem z pohledu BP je úspěšnost řízení bezpečnostního rizika. BPM říká tedy, že v každé zemi existuje určité politické riziko, ale v zájmu velkých výnosů je firma ochotna je podstoupit. BP mělo úspěšné projekty v Alžírsku či Ázerbájdžánu, i když tyto země byly hodnoceny jako státy s velkým politickým rizikem.

Přesný výpočet modelu BPM není veřejně přístupný.

IHS Energy Group Model

IHS index rozděluje tři hlavní rizikové faktory: politické, ekonomické a obchodní. Každé riziko je dále rozděleno, takže ve výsledku má index celkově 11 proměnných. Dále je pak země hodnocena na škále od 1 do 5 v rámci každé proměnné, kdy 0 je absolutně bez rizika a 5 maximální možné riziko. Poté každé proměnné jsou přiřazeny váhy a hodnocení každé proměnné je vynásobeno touto váhou. Celková suma vážených hodnocení je dělena na závěr 11. Těmito 11 proměnnými, které se v indexu nacházejí, jsou:

- a) válka a vnější rizika (6%),
- b) civilní konflikty a stávky (15%),
- c) vnitřní násilí (21%),
- d) nestabilita režimu (18%),
- e) ekonomická nestabilita (5%),
- f) energetická závislost (4%),
- g) aktivismus pro udržení životního prostředí (6%),
- h) vnější konflikty (5%),
- ch) investiční omezení (5%),
- i) omezení pohybu kapitálu (5%),
- j) hrozba změn ve fiskální politice (8%).

1.5.3. Automobilový sektor²⁴

Politické faktory, které nejvíce ovlivňují firmy v tomto sektoru jsou: místní vládní předpisy, omezení dovozu, spotřební daně a daně z prodeje, cla uložena na dovoz, politická nestabilita, fluktuace měnového kurzu, terorismus a rizika revoluce. Bombardování a zapalování aut při protestech v Řecku v 90.letech je klasickým příkladem politického rizika, které může postihnout automobilový sektor. Nebo když Mexiko zavedlo požadavek v polovině 80. let, aby šest z jejich zahraničních výrobců automobilů začalo používat součástky a materiály produkované výhradně v Mexiku. Každé auto muselo obsahovat alespoň 50% součástek, které byly vyprodukované v Mexiku. Nebo když indická vláda zavedla 150% dovozní clo na všechny zahraniční automobily dovezené do země.

Firmy v automobilovém průmyslu pro hodnocení politických rizik mohou použít dva typy indexů: General Motor index a Chrysler index.

General Motor Model

General Motors je průkopníkem, který jako první přišel v automobilovém průmyslu s první strategií, jak vyhodnotit politická rizika a to už na konci 70.let.

Firmy vyhodnocují případná investiční rizika na základě politických, ekonomických a sociálních podmínek v zemi. Index bere v potaz proměnné jako HNP, platební bilance, hrozby vyvlastnění, externí vztahy státu či rizika revolucí. Dále čtvrtletní předpoklad vývoje úrokových měr, inflace, populačního růstu a růstu HNP.

Politické faktory indexu zahrnují rozdělení moci ve společnosti, mechanismus síly státních institucí, strategie hospodářského rozvoje, průmyslová politika, třídy ve společnosti, sociální struktura, pracovní zákony, energetické problémy, úloha zahraničních investic a potenciál rozvoje automobilového sektoru.

Chrysler Model

Kvůli časově a finančně nákladnému akreditivu a neschopnosti zákazníků platit předem, mezinárodní objemy prodeje Chrysleru značně klesly. Pak finanční oddělení společnosti přišlo

²⁴ ALON, Ilan, Rajesh GURUMOORTHY, Matthew MITCHELL a Teresa STEEN. *Managing Micropolitical Risk: A Cross-Sector Examination*. 2006

s inovativním risk managementem, který se zaměřoval na dvě zásadní věci: pojištění vývozu a přímé zásobování továren. Přesný vzorec výpočtu politického rizika není veřejně přístupný.

1.6. Minimalizace politického rizika

Mezinárodní společnosti mohou minimalizovat politické riziko tím, že ještě před vstupem na nový trh provedou malý výzkum. To můžou delegovat na konzultantské firmy, které se na to přímo specializují nebo ho provedou sami, na internetu je totiž možno čerpat z volných zdrojů například ministerstev zahraničí, díky čemuž získají základní informace o zemích s vyšším politickým rizikem.

Někdy ale perspektiva vstupu do rizikovějších zemí je natolik lukrativní, že stojí za možnost vystavení se vyššímu riziku. V takových případech mohou společnosti s hostitelskou zemí vyjednávat podmínky kompenzace, takže bude existovat právní základ pro odvolání v případě, že se stane nějaká událost, která naruší činnost společnosti.²⁵

Vyjednávání s hostitelskou zemí o případných sankcích nemusí být ale úplně účinné, jelikož právní systém nemusí být rozvinutý a cizinci pak zřídka vyhrájí případy proti hostitelské zemi. Ještě horší je, že revoluce může přinést novou vládu, která nerespektuje rozhodnutí té předchozí. Další možností je, že pokud vstupujete do země ohrožené politickými riziky, můžete si jako nově vstupující firma sjednat pojištění proti politickému riziku. Pojištění proti politickému riziku je nabízené specializovanými organizacemi, které v případě nutnosti ztráty kompenzují. Pojistné sazby pak závisí na zemi, průmyslu, počtu pojištěných rizik a dalších faktorech. Avšak ani pojištění politického rizika plně nezaručuje, že společnost obdrží náhradu v případě nepříznivé události. Často musí být splněna určitá míra újmy a potvrzení, že firma vyhledávala i jiné formy předejití rizika, pak se zvýší šance na vyplacení případného pojištění.²⁶

²⁵ MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. s.16-20

²⁶ PHUNG, Albert. *What is political risk and what can a multinational company do to minimize exposure?: Investing Beyond your Borders* [online]. New York: Investopedia, 2016 [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/ask/answers/06/politicalrisk.asp>

V případě Česka došlo k hromadnému porušování vlastnických práv minoritních akcionářů v 90.letech, kdy to byl důsledek politického rizika, protože tehdejší politici zastávali názor, že akciový trh nepotřebuje spolehlivé právní zakotvení. Proto je výhodné investovat svá aktiva i do zahraničních cenných papírů – nebo-li globální diverzifikace. Díky globální diverzifikaci portfolia se sníží volatilita.

Pokud by měli investoři uvažovat ale pouhé země, které jsou historicky politicky stabilní a až pak do těch by investovali, protože by se báli podstoupit jakékoli riziko, mohlo by se stát, že neinvestují nikam. Jelikož pouhých sedm zemí na světě se může pochlubit prakticky nepřerušovanou historií obchodování na burze, která nebyla zasažena žádným politickým faktorem od 20.let až do 90.let minulého století a to jsou země jako: USA, Kanada, Velká Británie, Austrálie, Nový Zéland, Švédsko a Švýcarsko. Ale ani trhy v těchto zemích, které nebyly přímo zasaženy znárodňováním či válkami, tak se jim zcela nevyhnuly jiné důsledky zahraničních katastrof či válečných sporů. Například co se týká akciového trhu, tak ve Švýcarsku během mobilizace v roce 1940 poklesly kurzy akcií o 40%.²⁷

²⁷ KOHOUT, Pavel. *Politické riziko - neviditelný nepřítel*. 2001.

2. Politická rizika podnikání v Latinské Americe

Latinská Amerika je region nabízející mnoho potenciálních příležitostí a společně s jihovýchodní Asií patří mezi nejrychleji rostoucí regiony. Celá Jižní Amerika produkuje důležité komodity – Chile je světově největší producent mědi, Bolívie má velké zásoby soli, lithia či zemního plynu, Brazílie patří mezi nejvýznamnější světové exportéry kávy, cukru i vzácného dřeva. Ale jejich politici neprosazují dlouhodobě stabilní hospodářskou politiku, což představuje vážné politické riziko pro investory.

2.1. Typologie politických rizik v Latinské Americe²⁸

V Latinské Americe je nejvýznamnějším politickým rizikem znárodnění, ke kterému došlo mnohokrát v historii napříč kontinentem. Například v Argentině byla znárodněna ropná společnost YPF, protože stát se tehdy rozhodl převzít kontrolu nad ropným sektorem a záminkou bylo to, že společnost ne hospodáří dobře a proto znárodnil 51% akcií španělské společnosti. Mezi španělskou společností a Argentinou se vlekly soudní spory, kdy YPF požadovala 200 miliard korun odškodnění.

V témže roce Bolívie a její prezident Evo Morales oznámili znárodnění TDF (Transportadora de Electricidad), která původně byla také španělská a jejím vlastníkem byla společnost Red Electrica. Tímto počinem tehdy Bolívie navázala na předchozí vlnu znárodnění elektráren a chtěla posléze kontrolovat i distribuci elektřiny.

Zestátnění firem bývá ze strany států omlouváno tím, že vlastníci společností málo investovali do rozvoje, nevytvořili tolik investic či dostatek pracovních míst. Skutečným důvodem ale je, že státy chtějí získat moc nad strategicky důležitými sektory – jako energetický a těžební. Do Latinské Ameriky přitékají stovky miliard korun z kapes zahraničních investorů, častými investory jsou americké firmy a díky jazykové blízkosti i španělské. A čím dál tím více rostou také čínské investice, které se zabývají těžebním sektorem. Díky zahraničním investorům a přítoku zahraničního kapitálu se urychluje rozvoj regionu. Přitékající peníze pomáhají zlepšit infrastrukturu, vylepšují technologie používané ve výrobě a na rozvoj toho všeho je potřeba

²⁸ *Máme se po vlně znárodnění bát investic do Latinské Ameriky?* [online]. Praha: Finmag, 2012 [cit. 22.10.2017]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/investice/267148-analyza-mame-se-po-vlne-znarodnovani-bat-investic-do-latinske-ameriky>

stále většího množství kapitálu. Proto státy, které se chovají iracionálně tak odrazují své stávající a potenciální investory a svým nepředvídatelným chováním se připravují o zdroj peněz.²⁹

Co se týká obchodních vztahů EHS a Latinské Ameriky, tak ještě do 60. let minulého století se latinskoamerické státy neměly šanci prosadit na evropském trhu, tedy vzájemné vztahy se omezovaly jen na rozvojovou spolupráci. Důvodem absence obchodní spolupráce byly právě nedemokratické autoritářské režimy a nedostatek regionální integrace, kvůli čemuž nebyla Latinská Amerika pro Evropu dostatečně atraktivní partner pro vzájemná vyjednávání.

V 70. letech navzdory a nebo naopak díky ropným šokům se Komise a Rada EHS rozhodly rozšířit kooperační politiku EHS i na země Latinské Ameriky. V této době byly taky mezi EHS a Uruguayí, Mexikem a Brazílií uzavřeny první kooperační dohody, tzv. „první generace“, které byly zaměřeny na rozvojovou pomoc a nejzákladnější formy obchodu. Díky zahájení rozhovorů Španělska, Portugalska o vstupu do EHS, tak tyto státy od začátku deklarovaly požadavek o rozšíření spolupráce s regionem Latinské Ameriky – kvůli jejich provázanosti. V 80. letech byly uzavírány dohody tzv. „druhé generace“, které již zahrnovaly ekonomickou spolupráci založenou na společném zájmu – tedy znamenaly částečný odklon od rozvojové pomoci blíže k obchodu a investiční spolupráci. Konkrétně se to týkalo dohod mezi EHS a Brazílií, Andským uskupením (Bolívie, Kolumbie, Ekvádor, Peru a Venezuela) a pak mezi EHS a Panamou a středoamerickými zeměmi (Kostarika, El Salvador, Guatemala, Honduras a Nikaragua). Vliv na boom hospodářské spolupráce s Latinskou Amerikou mělo přistoupení Španělska a Portugalska do EHS v roce 1986. EHS se růstu kooperace nebránilo, naopak v 80. letech v Latinské Americe vládla demokracie a politická stabilita, tedy vidiny vzájemné kooperace byly více jak pozitivní, Latinská Amerika byla na ekonomickém vzestupu a rostlo její postavení jako hráče světového obchodu. Díky politickým přeměnám ve Střední Americe, kdy v Nikarague, Salvadoru i Guatemale byly uzavřeny mírové smlouvy v 90. letech, tak významně posílil dialog v oblasti spolupráce mezi tehdy již EU a středoamerickým regionem. Začala se v 90. letech rozvíjet spolupráce a objevovaly se nové přístupy.³⁰

³⁰ CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H.Beck, 2003, ISBN 80-7179-804-s.425-428.

- Diverzifikace partnerů – nejen spolupráce na státní úrovni, ale také mezi městy, firmami a univerzitami
- Diverzifikace strategie – změnila se strategie vůči zemím a subregionům, zaměřila se na specializovaný profil exportu jednotlivých zemích
- Horizontální přístupy – ty se týkaly všech zemí v Latinské Americe, podpora regionální kooperace, vzdělání, ochrana životního prostředí, boj proti drogám.

V této době začaly být uzavírány dohody třetí generace mezi EU a Latinskou Amerikou, každá smlouva měla svá specifika, ale obecně se dá říci, že většina z nich zahrnovala ustanovení týkající se ochrany lidských práv a demokratických principů.

Evropská Komise ale v roce 1995 vydala prohlášení pojmenované jako EU a Latinská Amerika: Ve kterém deklarovala nutnost zesílení vztahů s tímto regionem, současnou situaci a výhledy užšího partnerství pro roky 1996-2000. Toto prohlášení obsahovalo zejména priority pomoci LA v oblasti politického a ekonomického partnerství – podpora institucí, podpora demokracie, potírání chudoby, podpora ekonomických reforem a tím pádem zvýšení konkurenceschopnosti.³¹

Tabulka 3 Shodná politická rizika pro region Latinské Ameriky

Instituční kontext	Odpovídající rizika
Dezorganizace centrálních bank	• Utajování a ovlivňování informací • Politicky vyvolané exogenní šoky • Překračování autority
Závislost na exportu komodit	• Vyvlastnění/konfiskace/znárodnění • Nedodržení závazků států • Politicky vyvolané exogenní šoky
Početné domorodé skupiny, vysoká úroveň nerovnosti ve společnosti	• Politická nestabilita • Vyvlastnění/konfiskace/znárodnění
Budování demokracie	• Překračování autority • Nestálost mezinárodní politiky

Zdroj: CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. s. 425-428, vlastní úprava

Následující tabulka shrnuje politická rizika hodnocena dle počtu výskytu v moderní historii Latinské Ameriky:

Tabulka 4 Politická rizika a jejich opětovný výskyt v Latinské Americe

Identifikované typy politického rizika	Opětovný výskyt v regionu Latinské Ameriky
Vyvlastnění/znárodnění/ konfiskace	Vysoký
Prudké změny v politice vůči zahraničí	Vysoké riziko
Utajení a manipulace s informacemi	Vysoké riziko
Politické zmatky	Vysoké riziko
Překračování autority	Střední riziko
Neplnění povinností	Střední riziko
Přítomnost organizovaného zločinu a teroristických skupin	Střední riziko
Politicky vyvolané exogenní šoky	Střední riziko

Zdroj: CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. s. 425-428, vlastní úprava

2.2. Politická rizika podnikání ve vybraných latinskoamerických státech³²

Každá země Latinské Ameriky je vysoce ohrožena minimálně jedním politickým rizikem, které má svůj přesah i do podnikatelské sféry. Tato podkapitola představuje vzájemné porovnání politických rizik pro mezinárodní podnikatele ve vybraných státech regionu.

³² SALAMANCA, E. JOHNSON, R.L., DUHAMEL F.B.. *Political Risk Traps In Latin America*, Puebla:European Scientific Journal, 2016. ISSN 1857-7431.

2.2.1. Argentina

Ekonomická a finanční sféra Argentiny je známá všemi typy krize: problémy s měnovým kurzem, bankovním sektorem, dluhy, inflací, směnným kurzem, politická, sociální i institucionální krize. Nejtvrdší problémy Argentina zažila bezpochyby v letech 2001-2002, které vyústily v neschopnost splácet závazky vůči investorům a vyhlášení bankrotu. Bylo to období, kdy na finančních trzích panovala nedůvěra, byly zavedeny mnohé měnové restrikce a argentinské peso bylo zachraňováno americkým dolarem.

Finanční instituce utrpěly velké ztráty a hodnoty akcií společností, které byly veřejně obchodovatelné nezadržitelně klesaly. Počátky deprese sahaly do roku 1998 (kdy se jednalo o přímý vliv brazilské hospodářské krize), rekordní fiskální deficit a zhoršující se podmínky vstupu na úvěrové trhy měly také velký vliv na spuštění krize. Nepružný měnový kurz kombinovaný se špatným řízením centrální banky krizi akcelerovalo. Následovala i špatná politika ze strany Mezinárodního měnového fondu (MMF), který i když věděl, že argentinský měnový plán z devadesátých let nebyl řešením, neoznámil své pochybnosti ze strachu, že by kritika byla označována jako spekulativní útok na argentinské peso. Výkonná rada MMF ignorovala stížnosti o neuspokojivých reformách země a nevěnovala pozornost, že Argentina od roku 1994 každoročně neplnila své fiskální cíle. Analytici označili i za chybu doporučení MMF, kdy země byla donucena zvednout úroveň daní, což krizi ještě zhoršilo.³³ Nastalo zhroucení ekonomického systému a sociální chaos, který zasáhl zahraniční i domácí společnosti operující v zemi.

Během krize Argentina měla nesplacený dluh vůči zahraničním věřitelům v hodnotě 100 miliard USD. Jednou z příčin zadlužení byla argentinská neschopnost společně s neochotou platit a plnit tím své závazky; což je to, co jsme považovali jako jedno z politických rizik. Pokud ale Argentina byla schopna závazky platit, což alespoň částečně schopná byla, tak to můžeme označit za riziko země.

Argentina má časté výkyvy ve své mezinárodní politice. Země před přibližně 15 lety pod vládou Néstora Kirchnera zaznamenala sérii privatizací, manžel pozdější prezidentky Cristiny Fernández. Ironií bylo, že v roce 2012 bývalá prezidentka Fernández obhajovala vyvlastnění

³³ *IMF admits mistakes in Argentina crisis*. [online]. Telegraph, 2004 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/finance/2891368/IMF-admits-mistakes-in-Argentina-crisis.html>

španělské ropné společnosti Repsol tím, že společnost byla nadměrně dominantní na místním trhu s palivy, měla nesplacené daně, chyběl perspektivní plán na zvýšení produkce a tím zaměstnání dalších osob, nedostatek reinvestic apod. Ve skutečnosti vyvlastnění přišlo v době, kdy se Argentina potýkala s energetickým deficitem a prudký nákladů na import energií vyžadoval nadměrně zvýšené výdaje státní pokladny. Země se po dvouletých vyjednávání s Repsolem dohodla na odškodnění v hodnotě 5 miliard dolarů, ale až poté co do konfliktu zasáhli španělští i argentínští politici, stejně jako mexická ropná společnost Pemex, která je třetím největším akcionářem Repsolu a má těsné vazby na argentinský státní aparát. Odškodnění bylo nakonec v zájmu i argentinské strany, jelikož mohla pokračovat těžba ve Vaca Muerta, což je místo s největší zásobou břidlice na západní polokouli. Argentina tedy potřebovala peníze zahraničních investorů na těžbu, ale mezinárodní společnosti se zdráhaly intervenovat, protože by čelily konfliktům s Repsolem.³⁴

Nové formy populismu v době vlády Kirchnera a Fernández byly zaměřeny především na nižší vrstvy obyvatelstva prostřednictvím programů na jejich podporu, tyto programy byly o to více přijímány ze strany lidí v obdobích krize a problémů veřejných institucí. Populismus byl cílován na chudší skupinu obyvatelstva zejména proto, že se jevila jako nejjednodušší vrstva pro získání volebních preferencí.

V krátkém a středně dlouhém období se ekonomické problémy řeší skrz realokaci zdrojů. V případě Argentiny tato redistribuce byla doprovázena stálým růstem platů a velkými dotacemi pro veřejné služby, prakticky vše vedlo k významnému navýšení fiskálního schodku a následné neschopnosti splatit dluhy. Rozpočtový schodek se dále navyšoval kvůli vysoké míře inflace a volatilitě kapitálu. V dlouhém období populace zažívá významný pokles životního standardu, který se promítl do vyšších cen a snížil kupní sílu obyvatelstva. Investoři a malé a střední podniky se setkaly v Argentině se třetím druhem politického rizika: manipulace a maskování informací. Čísla inflace, které byla veřejně oznámena v posledních letech skrz INDEC – Národní institut statistiky a sčítání lidu, vyvolal podezření o pravdivosti vydaných statistik. Podle výzkumů mnoha externích agentur argentínští poradci a poradenské firmy (kterým bylo vyhrožováno vládními sankcemi) nevydali správná data o tehdejší ekonomické situaci země. Kirchnerova vláda a později i vláda jeho manželky Fernández byly obviňovány z manipulace s informacemi, aby úmyslně podhodnocovaly inflaci pro ekonomické a politické

³⁴ RUCINSKI, T. GONZÁLEZ, A., GRAY, K. *Spain's Repsol agrees to \$5 billion settlement with Argentina over YPF*. [online]. Reuters, 2014 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-repsol-argentina/spains-repsol-agrees-to-5-billion-settlement-with-argentina-over-ypf-idUSBREA1O1LJ20140225>

zisky. Nyní se podařilo dokázat, že INDEC podhodnocoval míru inflace a chudoby a prakticky neexistovaly z argentinské strany žádná věrohodná oficiální data. Manipulace s informacemi byly zesíleny díky schválení některých zákonů, které omezily svobodu projevu v zemi. Nedostatek transparentního vykazování nejen ekonomických dat o hospodaření států je příznačný pro velkou část latinskoamerických států. V konečném důsledku to vede k dezinformacím a pro zkreslování informací pro potenciální investory při zvažování rizik a nemožnost přesné predikce obchodního rozhodnutí.

2.2.2 Mexiko

Mexiko je považováno v současnosti za příkladnou zemi v oblasti týkající se monetární disciplíny, rekordních rezerv, telekomunikace, oceli, nafty, petrochemického průmyslu, skla, potravin a nejvíce vyzdvihovaná je high-tech specializace v oblasti automobilových dílů a leteckého výzkumu. Je to také země, která přejí investicím díky vládním zjednodušením pro domácí i zahraniční investory, jejich závazek k volnému obchodu (od roku 1986 do současnosti) a vstřícnému přístupu k podnikatelům. Z velké části to je způsobeno integrací Mexika do NAFTA – North America Free Trade Area, kde je Mexiko společně se Spojenými státy Americkými a Kanadou. Jejich mezinárodní obchod a otevřenost vůči přímým zahraničním investicím byly klíčovými faktory pro ekonomický růst, rozvoj výrobního průmyslu a široce diverzifikované exportní báze.

Ekonomická stabilita Mexika a prosperita má samozřejmě i svoje výkyvy, každopádně situace je diametrálně odlišná tomu, jaká byla v oblasti investic od 70. let minulého století do roku 1994. Během posledních let Mexiko prochází měnovými krizemi spojenými s hospodářskými propady, které se objevují zejména po ukončení šestiletého prezidentské období a počátkem dalšího. Mnoho malých a středních podnikatelů je ovlivněno tímto střídáním na politické scéně. Nestabilita v mexické politice představuje klíčový faktor exogenních šoků. Mexická centrální banka upevnila peso k USD, což dalo lidem iluzi stability a zabránilo tomu, aby peso okamžitě reagovalo na tržní síly a měnilo rychle hodnotu v čase. Kurz byl držen uměle vysoko, aby vyzýval ke spekulacím a toku kapitálu. Dále nedostatek oddělení moci (systém kontrol a rovnováhy) mezi CB držící rezervy a výkonnou mocí, dal prakticky prezidentům neomezenou moc užívat rezervy, možnost udržení fixního kurzu peso – USD a k finančním programům. Také získali oprávnění tisknout peníze, hospodařit s novými dluhopisy a pokladničními poukázkami a zároveň s nadsazenými úrokovými mírami, které kryjí veřejné výdaje. To vedlo k vyšší nestabilitě politického prostředí a poklesu důvěry investorů. Ke zhoršení situace

v Mexiku vede ještě extrémní závislost Mexika na vývozu komodit, hlavně na ropě a vítězství Trumpa.

Zvolení nového prezidenta v USA, které je hlavním obchodním partnerem Mexika, způsobilo kvůli jeho silné předvolební rétorice o restrikcích v obchodování s mexickou stranou výrazný propad pesa. Kvůli nejistotě se investoři obávali dopadů na mexická trh, ale postupně se peso vrátilo na stabilní úroveň a úvodní pokles po vítězství Trumpa byl označen za zbytečnou paniku. Nyní mexické peso si postupně vybudovává pověst stabilní měny. Země si zlepšuje i svoji pozici a snaží se diverzifikovat své exportní portfolio a snižovat závislost na vývozu ropy.³⁵

2.2.3 Bolívie

Jedním z významných zdrojů rizika pro malé a střední podnikatele představuje početná skupina domorodých obyvatel, kteří brání těžení a užívání přírodních zdrojů, protože se domnívají, že by to výrazně narušilo ekosystém. Bolívijský prezident se nebojí zasahovat na trhu a znárodnovat mezinárodní firmy, příkladem může být znárodnění kanadské těžební společnosti South America Silver a firmy, která operovala v dole Colquiri, kde se těžil cín a zinek – švýcarskou skupinou Glencore. Prezident Morales tehdy znárodnil firmy dekretem bez předchozího varování nebo vyjednávání. I po letech dialogů znárodněných firem a státu nedošlo dosud k žádným odškodněním. I přes snahu společností dojít k mírovému ujednání, konkrétně Glencore přikročil po devíti letech k žalobě a vynucení si finanční kompenzace.³⁶

Odvětví, která byla předměty znárodnění byly telekomunikace, elektroenergetika a uhlovodíkový průmysl. Bolívie kvůli svým krokům čelila žalobám před mezinárodními soudními tribunály kvůli znárodnování zahraničních firem. Jedním z argumentů, kterým se Morales obhajoval, byla potřeba nárůstu bolívijských mezinárodních rezerv, díky kterým pak Bolívie je více solventní a také způsobilá k udělování nových mezinárodních úvěrů. V případě Bolívie, ale ve skutečnosti byl hlavním důvodem vyhýbání se deficitu běžného účtu, udržení hodnoty měny a ochrana devizových rezerv. Nicméně většina analytiků

³⁵ ERIC, Martin, COTA, I. *Trump Was Going to Kill Mexico's Peso. It's Doing Just Fine* [online]. Bloomberg, 2017 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-28/trump-was-supposed-to-kill-mexico-s-peso-it-s-proving-resilient>

³⁶ O'BRIEN, Rosalba. *Glencore begins arbitration against Bolivia over mine nationalization*. s [online]. Reuters, 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-glencore-bolivia/glencore-begins-arbitration-against-bolivia-over-mine-nationalization-idUSKCN10N2IJ>

a mezinárodních organizací (včetně Evropské Komise) se domnívají, že tyto zásahy vysílají negativní signály mezinárodním podnikatelům, kteří v důsledku vládních intervencí, vyloučí zemi mezi potenciální místa vhodná k podnikání.

2.2.4. Venezuela

Z dlouhodobého hlediska hlavním politickým rizikem oblasti bylo znárodnění. V posledních letech to zdaleka není ale jediný problém, který může podnikatele na venezuelském trhu čekat.

Předchozí prezident Hugo Chávez prosazoval politický směr, který byl označován jako „chavismus“ i přesto, že se přesně ideologicky nevyhranil, tak se odvolával na bolívarismus a participativní demokracii, po roce 2005 se začaly projevovat i prvky socialismu 21. století. Jeho moc ležela na vyloučených neorganizovaných sektorech populace a na podpoře střední třídy rovněž závislé na státu. Chavismus vykazuje jednoznačné prvky populismu.³⁷

Chávez prosazoval politiku znárodnování mezinárodních společností pod záminkou veřejného prospěchu. Například na venezuelském trhu operovaly firmy, které produkovaly cement a dohromady vlastnily 100% trhu. Těmito firmami byly: mexická CEMEX – s 50% trhu, francouzská firma Lafarge – 25% trhu a švýcarská společnost Holcim s vlastnictvím zbylých 25% trhu. Hugo Chávez se za své vlády rozhodl naprosto ovládnout trh produkce cementu a tedy znárodnil kompletně všechny tři společnosti. CEMEX a Holcim žádaly arbitrážní řízení před CIADI – Mezinárodním střediskem pro vyrovnaní investičních sporů a vyrovnaní utrpěných finančních ztrát.

Tento příklad je jenom jedním z mnoha, Chávez i jeho následovník Maduro znárodnili velký počet odvětví a společností. Kupříkladu jen v roce 2011 se uvádí, že Venezuela vyvlastnila v průmyslovém sektoru 499 společností. I když hospodářská krize dosahuje svého vrcholu za vlády Chávezova nástupce Madura, tak důsledky krize leží už za vlády Cháveze. Po sérii znárodnování firem produkujících cement, znárodnil či vyvlastnil společnosti zabývající se železem, zlatem, hliníkem, společnosti pracující v sektoru zemědělství, dopravy, elektřiny, výroby potravin, bankovníctví či média. Celkový počet společností v rukou soukromých vlastníků klesl ze 14 000 v roce 1998 na pouhých 9000 v roce 2011. To způsobilo nedůvěru zahraničních investorů a v roce 2011 zahraniční investice do Venezuely byly pouhých

³⁷ NĚMEC, Jan, DVOŘÁKOVÁ, V., BUBEN, R.. *¡Que el pueblo mande!: Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7419-091-9. s. 246.

5 miliard dolarů, oproti tomu do sousední Kolumbie 13 miliard dolarů. Investoři se ze strachu z vyvlastnění raději uchýlovali do Kolumbie, Panamy nebo do USA.³⁸ Za vyvlastnění svých firem obdrželo odškodnění pouhých 10%. Žádná ze společností, která vyjednávala s Venezuelou o obdržení nějaké formy odškodnění, tak ve výsledku, ale nedosáhla míry odškodnění, která by odpovídala skutečným škodám.

Venezuela se kvůli různým druhům státních intervencí stala extrémně závislou na exportu ropy. Proto je někdy označována jako petrostát, protože na vývozu ropy je závislá jak ekonomicky, tak i kulturně a její závislost je mnohonásobně vyšší v porovnání s ostatními latinskoamerickými státy. Dle OPEC v roce 2010 podíl pouze potvrzených zásob ropy ve Venezuele činil 24,8% veškeré ropy členských států OPEC. Ropný průmysl je od roku 1976 kontrolován státem a představuje 80% celkové hodnoty exportu a tvoří přibližně třetinu HDP státu. To znamená, že ropa je hlavním zdrojem příjmu státu, což s ohledem na nestabilní vývoj ji vystavuje zvýšenému riziku externích šoků. V roce 1998 ropa představovala 77% venezuelského vývozu, v roce 2011 už 96%. To znamená, že pouhá 4% komodit, které stát exportuje nejsou ropné produkty. Tedy ekonomika je přímo závislá na vývoji cen ropy.³⁹

V současnosti Venezuela čelí nejzávažnější ekonomické krizi své novodobé historie, kdy zahraniční investoři ze země odcházejí a firmy, co zůstaly mají velké problémy přežít.. Elektrárenské společnosti v mnoha částech země přestaly fungovat, největší společnost v zemi vyrábějící pivo zavřela a Coca Cola má potíže s odběrem cukru, aby mohla dále pokračovat ve výrobě. Dle MMF Venezuela má nejhorší míru hospodářského růstu, nejvyšší míru inflace na světě, devátou nejvyšší míru nezaměstnanosti a světově druhou nejvyšší míru vražd a úmrtnost dětí.⁴⁰

Krize se stále zhoršuje a nikdo přesně neví, jak ji zastavit. Poté co si Maduro prakticky přiznal absolutní moc, vypukly každodenní masové protesty, které jsou násilně potlačovány, ale ze

³⁸ KEPPEL, Stephen. *5 Ways Hugo Chavez Has Destroyed the Venezuelan Economy*. ABC news [online]. ABC News, 2013 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: http://abcnews.go.com/ABC_Univision/News/ways-chavez-destroyed-venezuelan-economy/story?id=18239956

³⁹ KEPPEL, Stephen. *5 Ways Hugo Chavez Has Destroyed the Venezuelan Economy*. 2013.

⁴⁰ FLANNERY, N.P. *Political Risk Outlook: Venezuela's Economic Emergency* [online]. Forbes, 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2016/05/25/political-risk-outlook-venezuelas-economic-emergency/#46f905b8afc0>

strany státu na ně nepřišla žádná racionální odpověď. I přesto, že popularita prezidenta je na historickém minimu, zatím se Maduro svého místa není ochoten vzdát.⁴¹

2.2.5.Honduras

Obecně honduraské prostředí není příznivě nakloněno zahraničním investorům, mimosoudní manévry jsou mnohdy zneužívány k udržení nebo zvýšení politické moci.

Příkladem jsou americké společnosti Nike, Gap či Adidas, které se potýkaly s důsledky honduraského převratu v roce 2009. Firmy pak outsourcovaly produkci skrz maquila operace, které představovaly úspory pro firmy.⁴²

Vojenský státní převrat vyhnal prezidenta Zelayu do exilu. Jeho oponenté ho před převratem kritizovali, že se snažil jít ve stopách chávismu, snažil se změnit ústavu, aby sloužila jeho vlastním zájmům, pokoušel se zvýšit minimální mzdu, zlepšit pracovní podmínky a to se nelíbilo vyšší vrstvě společnosti, která později financovala převrat. Mnoho významných mezinárodních společností kvůli převratu a politické nestabilitě přerušilo výrobu, protože plány na jejich budoucnost v Hondurasu byly dost nejisté. Kvůli převratu se i narušil import surovin a export vyprodukovaných výrobků. Kupříkladu společnost Nike, tak kvůli převratu zavřely oba dva z jejich hlavních lokálních subdodavatelů. A podle honduraského zákona tito subdodavatelé měli odpovědnost zaplatit dva miliony USD jako odstupné pro své zaměstnance. V důsledku Nike z toho mohl těžit a další subdodavatelé, jelikož minimalizovali riziko a investice, využili nízkých cen a tedy si mohli dovolit platit nižší mzdy. Z právního hlediska subdodavatelé byli odpovědní platit odstupné, ale jediný problém byl, že neměly na to peníze. Byli v insolvenčním řízení a vláda neprosazovala zákony na ochranu pracovníků. Ačkoli Nike nebyl přímo odpovědný za vznik škody a výplatu odstupného, globální tlak spotřebitelů, atletů a obchodů, kteří podporovali prodej zboží Nike po celém světě, vnímal morální odpovědnost společnosti a tlačil na ni, aby svým subdodavatelům pomohla. Ve výsledku Nike přispěl více jak 1,5 miliony USD do fondu pomoci pro pracovníky, zdravotní péči a neustálou podporu odborné přípravy a dovedností. Nike vstoupil na honduraský trh za velmi příznivých okolností, které se neočekávaně převratem zvrtny. Pokus prezidenta Zelayi překročit autoritu a iniciovat se ve změnách ústavy, který vedl k převratu a sérii dalších událostí, má dlouhodobý dopad

⁴¹ FLANNERY, N.P.. *Political Risk Analysis: Venezuela's Economic Crisis* [online]. Forbes, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2017/04/11/is-venezuelas-political-crisis-worsening/#1ee8dc3323d1>

⁴² *Maquila operace* – výrobní operace, kdy společnosti importují určitý materiál osvobozený od cla do země, kde ho zpracují, vyrobí výrobky, které posléze exportují do země původu

na podnikání, maquila schéma ze začátku vypadalo, že nabízí největší formu závazku a skoro sto procentní převod rizika na honduraské outsource. Překročení pravomocí prezidenta nejen že narušilo demokracii, ale způsobilo nepřímo až devastující problémy pro velkou část investorů.

V roce 2016 ale honduraská ekonomika byla v expanzi. Díky svým nízkým úrokovým mírám, snadnějším přístupům k získání úvěrů vedly ke zlepšení podnikatelské prostředí. Stejně tak expanzi pomohla vhodná akomodační monetární politika a export rostl stabilním tempem. Zásadní vliv na reformy a dlouhodobý udržitelný růst má podpora MMF, kdy Honduras využil iniciativu věnovanou hluboce zadluženým chudým zemím, které právě vedla Světová banka společně s MMF. Nově dohodnuté podmínky podnítily vládu k provádění potřebných reforem, jako privatizace veřejných služeb, zlepšení kontroly nad veřejnými výdaji a vyšší investice do projektů v oblasti bydlení a dopravy.

I přesto, že Honduras zůstává jednou z nejchudších zemí latinskoamerického regionu s velkou mírou kriminality, silně závislý na americké ekonomice, tak reformy posledních let nabírají správného směru.⁴³

⁴³ *HONDURAS: Economic Preview* [online]. Euler Hermes, 2017 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.eulerhermes.com/economic-research/country-reports/Pages/Honduras.aspx>

3. Historický, politický a ekonomický kontext podnikání v Kolumbii

3.1 Historický vývoj země

Pro současné potencionální investory je primárně důležitá zejména historie minulého století, která přímo ovlivňuje současnou ekonomickou situaci země. Avšak Kolumbie je velmi heterogenní zemí spojující mnoho rasových skupin a kulturně odlišných skupin, které jsou ve své podstatě značně odlišné. Pro případného investora je důležité pochopit různorodost oblasti, protože málokterá země spojuje tolik rasových skupin, klimatických pásem a biologické diverzity. Může dojít k tomu, že společnosti se připraví na vstup na kolumbijský trh, ale již neberou v potaz diferenciaci jednotlivé oblasti či města. Historická část napomáhá i bližšímu pochopení provázanosti Kolumbie v regionu a jaké má vztahy s ostatními státy latinskoamerické oblasti. Následující podkapitoly tedy pomáhají vysvětlit variabilitu regionu a kulturní provázanost se zejména okolními státy.

3.1.1. Historie Kolumbie až do vyhlášení nezávislosti

Kolumbie je jedinou pozemní bránou do Jižní Ameriky a předpokládá se, že byla prvním bodem, kam přišli první lidé, kteří se stěhovali ze Severní a Střední Ameriky. Některé kmeny, jako například Inkové, šli dále na jih, kde vybudovaly velké civilizace, menší kmeny se usadily na území Kolumbie. Tyto kmeny jsou ale méně známé, protože po sobě nezanechali tolik památek. V Kolumbii jsou hlavní tři archeologické lokality – San Agustín, Tierradentro a Ciudad Perdida, kde některé kmeny po sobě zanechaly artefakty – jako zlato a keramiku. Oproti Aztékům či Inkům, kteří dominovali svým oblastem, tucty nezávislých kmenů na území Kolumbie obsadilo malé oblasti rozptýlené v andské oblasti podél pobřeží Tichého a Atlantského oceánu – Calima, Tayora, Tierradentro, San Agustín, Quimbaya, Tolima, Tumaco apod.

Kolumbie je pojmenovaná po Kryštofu Kolumbovi, i když ten nikdy na území Kolumbie nebyl. Jeden z doprovodů Kryštofa Kolumba ale dorazil na toto území už roku 1499 – Alonso de Ojeda. Jako první dorazil do Sierra Nevady a Santa Marty a byl překvapen bohatstvím zdejších indiánů. Díky příběhům indiánů o zlatě a záhadném království plného pokladů se zrodil

mýtus o El Doradu, v jehož extrémní interpretaci se El Dorado považovalo za zemi plnou zlatých hor posetých smaragdy. Už od doby, kdy Španělé dorazili a dozvěděli se o El Doradu, stalo se to jejich hlavní hnací silou, která je vedla dál a postupně kvůli tomu kolonizovali latinskoamerický region. Kvůli bohatství indiánů o kterém se mezi Španěly povídalo, na pobřeží Kolumbie dorazila řada španělských expedic. V 16. století na území Kolumbie vládly dva klany Muisků – na jihu Zipa z Bacatá a severní království bylo pod nadvládou Zaque z Hunza. . V krátké době byla obsazena velká část kolonie a založeno mnoho nových měst. Společně se Španěly bojovaly o nadvládu až roku 1550 založil španělský král Carlos V. soud v Bogotě a fakticky kolonii přivedl pod kontrolu Místokrálovství Peru. V roce 1594 byl na území Kolumbie ustanoven nový systém označovaný jako Presidencia del Nuevo Reino de Granada, který měl jak vojenskou, tak i civilní moc a díky tomu větší autonomii. Spravování bylo v rukou guvernéra, který byl jmenován králem Španělska. Oblast Nuevo Reino zahrnovalo dnešní Panamu, celou Kolumbii – s výjimkou oblasti Nariño, Cauca a Valle del Cauca, které spadaly do pravomoci Presidencie de Quito (nebo-li dnešního Ekvádoru).

Populace kolonie, která byla zpočátku tvořená domorodými komunitami a španělskými kolonizátory se výrazně diverzifikovala příchodem černochů, kteří byli přivezeni z Afriky jako pracovní síla. Městu na severu Kolumbie – Cartageně bylo uděleno privilegium, že se stala exkluzivním obchodním přístavem s otroky, kde se černoši rozprodávali a pak byli distribuováni po celé kolonii. Většina z nich pak pracovala v dolech či na plantážích, zejména v Karibiku a na pobřeží Pacifiku. Během 16. a 17. století Španělé poslali tolik Afričanů do Kolumbie, že jejich počet převýšil množství domorodého obyvatelstva v Kolumbii.

Demografické portfolio země se stalo více komplexním poté, co se rasové skupiny začaly mezi sebou mixovat, vznikli mestikové – lidé s evropsko-indiánskou krví, zambos – jež je kříženec africké a indiánské rasy a mulatové – evropsko-afričtí předci. I přes to, že genetické portfolio Kolumbie je značně pestré, během celého koloniálního období byla síla téměř výlučně pouze v rukách Španělů. S růstem Španělské říše v Novém světě vzniklo nové územní dělení – v roce 1717 se Bogotá stala hlavním městem místokrálovství Virreinato de la Nueva Granada, které zahrnovalo území, kde se rozkládá dnešní Kolumbie, Panama, Ekvádor a Venezuela.⁴⁴

⁴⁴ *Colombia - history* [online]. Chicago: Encyclopedia Britannica, 2017 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Colombia/>

Postupem času se navyšovala španělská nadvláda kontinentu a tím i nespokojenost obyvatel. Oprese Španělska byly spojeny s otroctvím, monopolem obchodu, daňovými povinnostmi a to vyvolalo protesty. První otevřenou vzpourou proti koloniální nadvládě byla *Revolución Comunera* v Socorru v roce 1781, která zpočátku vypukla proti návrhu zvýšení daní Korunou. Když Napoleon v roce 1808 usadil na španělský trůn svého vlastního bratra, kolonie odmítly ho přijmout jako svého nového panovníka. Kolumbijská města jedno po druhém, vyhlášovala nezávislost. Bohužel zakrátko se projeví jejich odlišné politické vize a to iniciovalo brzké spory. V roce 1812 se objevil Simón Bolívar,⁴⁵ hrdina boje proti nezávislosti. Vyhrál šest bitev proti Španělům, ale rok potom byl poražen. Španělsko získalo později svůj trůn od Napoleona a plánovalo jak znova získat plnou moc nad svými koloniemi. Španělé znovu ovládli moc nad vnitřním děním ve státě a plná koloniální nadvláda byla znovuobnovena do roku 1817. Po porážce se Bolívar uchýlil na Jamajku, kde znovu uvažoval o tom, jak vyhrát další bitvy proti španělským kolonizátorům. Vrátil se do Venezuely, potom co shromáždil armádu jezdců z Los Llanos, posílený britskou legií, pochodoval přes Andy do Kolumbie, kde se mu dařilo a vyhlášoval vítězství za vítězství. Poslední a rozhodující bitva se odehrála u Boyacá 7.srpna 1819, tři dny poté triumfálně dorazil do Bogoty, kde byla vyhlášena nezávislost Kolumbie na Španělsku.⁴⁶

3.1.2. Vyhlášení nezávislosti

Osamostatněná Kolumbie svolala revoluční kongres, který se konal v Angostura (dnešní Ciudad Bolívar, Venezuela) v roce 1819. Delegáti na kongresu se dohodli na vytvoření *Gran Colombia*, nového státu, který má spojit Kolumbii, Panamu a Ekvádor (i když Ekvádor a velká část Venezuely byly teoreticky ještě pod španělskou nadvládou).⁴⁷

Po tomto kongresu v Angostura následoval další, tentokrát ve Villa del Rosario, blízko Cucúty,

⁴⁵ Generál a politik narozený ve Venezuele, hlavní osobnost latinskoamerických bojů za nezávislost na Španělsku.

⁴⁶ STRAUSSMANN MASUR, G. *Britannica: Biography - Simon Bolívar*. [online]. Chicago: Britannica, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Simon-Bolívar>

⁴⁷ *Gran Colombia* [online]. Chicago: Encyclopedia Britannica, 2017 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Gran-Colombia>

v roce 1821. Bolívar tehdy prosazoval centralizovanou republiku a taky se tak stalo a došlo ke vzniku Gran Colombia v jejímž čele stál samotný Bolívar jako prezident. Francisco de Paula Santander, který prosazoval federální republiku, kde by jednotlivé státy byly suverénními prvky, se stal viceprezidentem.⁴⁸

Stát byl ale příliš velký a příliš odlišný, proto se už od počátku objevovaly problémy. Bolívar se nezdržoval na území Gran Colombia, byl vždy mimo, kde bojoval dále za nezávislost dalších států – Ekvádoru a Peru, nechal výkonnou správu na zodpovědnosti viceprezidenta Santandera. Brzo ale bylo jasné, že není možné tak rozlehlý a rozmanitý region udržet pohromadě a řídit centrálně. V roce 1930 se Gran Colombia rozdělila do tří zemí. Tak tedy vznikla Kolumbie. Politické směry zrozené v boji o nezávislost – centralismus a federalismus, byly technicky vzaté v potaz v roce 1849, kdy byly založeny dvě politické strany: konzervativci (kteří měli centralistické tendence) a liberálové (kteří naopak prosazovali federální stát). Od počátku existovala mezi těmito stranami rivalita, která vyústila v řadu povstání a občanských válek a jen během 19. století Kolumbie zažila necelých osm občanských válek. A pouze mezi lety 1863-1885 na území Kolumbie došlo k 50 protivládním povstáním.

V roce 1899 se jedno z povstání liberálů přelilo v občanskou válku, která byla nazývána jako „Válka tisíce dní.“ Válka zanechala za sebou kolem 100 tisíc mrtvých a zvítězili konzervativci. Tím, že by se Panama odtrhla, vytvořila samostatnou republiku, USA by mohly vybudovat kanál skrz Střední Ameriku a byl by pod kontrolou USA. Za to loboval neúspěšný francouzský podnikatel, jež se snažil postavit v kanál v Panamě, ale jeho společnost utrpěla velké ztráty. Pokud by se USA přidaly k projektu, měl šanci své ztráty získat zpět. Tehdejší prezident USA – Theodore Roosevelt původně plánoval postavit kanál v Nicaragui, ale podlehl lobby a poslal návrh do Kolumbie, která ho zamítla. V roce 1903 USA využilo vnitřního neklidu a nestability země a začalo podporovat separatistická hnutí v Panamě, jakožto tehdejší kolumbijské provincii. K oddělení Panamy od Kolumbie skutečně došlo, v roce 1921, kdy Kolumbie uznala nezávislost Panamy a urovnala svůj spor s USA.⁴⁹

Po dlouhém období relativního klidu, vypukl opět boj mezi liberály a konzervativci v roce 1948 v konfliktu označovaném jako „La Violencia.“ Který je považován za nejkrvavější a nejničivější kolumbijskou občanskou válku, počet obětí se pohyboval kolem 300 tisíc, zároveň to je jeden z nejkrvavějších konfliktů západní polokoule, který byl

⁴⁸ Colombia – history.2017.

⁴⁹ WARNER, N. *Panama's Separation from Colombia* [online]. Coronado Concierge Panama, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://coronadoconciergepanama.com/useful-tips/panamas-separation-from-colombia/>

srovnatelný jedině s mexickou revolucí a americkou revoluční válkou. Městské nepokoje – El Bogotazo, vypukly 9.dubna 1948 v Bogotě, ihned po atentátu na populistického liberálního vůdce Jorge Eliécera Gaitána, který měl širokou základnu příznivců. Dosud není jasně známo, kdo podnítil atentát na Gaitána, ale nejpravděpodobnější verze označuje za viníka Konzervativní stranu, ale další spekulace uvažují i o zapojení CIA. Liberálové brzo podnítli boje v hlavním městě, které se pak rozšířily po celé zemi. Pro lepší pochopení rivality mezi liberály a konzervativcům, je třeba si uvědomit, že generace Kolumbijců byly zásadně vychovávány buď jako liberálové, či jako konzervativci a navzájem byli učeni v nekompromisní nedůvěře v opačnou politickou stranu. Ve čtyřicátých a padesátých letech byla tato „dědičná nenávist“ přenášena z generace na generaci příčinou sérií masových vražd, znásilnění a další kriminality zejména ve venkovských oblastech.⁵⁰

Jediným vojenským zásahem, který Kolumbie zažila ve 20.století byl vládní puč generála Gustava Rojas Pinilla v roce 1953. Byl přesvědčením antikomunista, měl dobré styky s USA a byl přijatelný pro obě dvě hlavní politické strany, které v jeho osobě viděly řešení eskalovaného násilí. Brzy ale začaly panovat obavy, že Pinillův režim přeroste v diktaturu, která odsune Liberální i Konzervativní stranu. Proto obě strany zneužily rostoucího vnitropolitického neklidu a donutily Pinilla k rezignaci a podepsaly dohodu o sdílení moci na následujících 16 let. Dohoda byla později schválena plebiscitem (kde ženy mohly poprvé volit), a stala se známou jako *Národní fronta* (Frente Nacional). Během této dohody se strany dohodly na střídání předsednictva každé 4 roky. Podepsání dohody mezi dvěma hlavními stranami se uvádí jako konec La Violencia. Dohoda také zakázala politické strany jiné než ty, mezi kterými dohoda působila, což přispělo k založení partyzánského hnutí.⁵¹

3.1.3. Historie Kolumbie od 1950

Díky podepsání Národní fronty velká část partyzánských jednotek složila zbraně, ale naopak v některých částech země nepřestávaly guerrily působit a zakládaly „nezávislé republiky“, především ve výše položených oblastech. Ve světě se vedly spory mezi komunismem a kapitalismem a mezitím Kolumbie s nepoměrně rozdělenou půdou jako pozůstatkem koloniálních dob, skutečnou oligarchií, chudými mestiky a domorodou nejchudší vrstvou

⁵⁰ NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1107-X. s.160-161.

⁵¹ *Colombia – history*. 2017.

obyvatel představovala živnou půdu pro vzestup marxistické guerillové opozice. Do poloviny šedesátých let se politické spory vyústily v ozbrojený konflikt. Opoziční strany neměly přístup stát se regulárními akceptovanými stranami v zemi a nová skupina FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Revoluční ozbrojené síly Kolumbie), se rozhodly bojovat proti „zkorumpovanému establishmentu a samoobslužné vládě,“ která dle jejich názorů vládla jen ve prospěch sebe sama. V počátcích své existence FARC se omezovaly zejména na občasně útoky v malých zónách, kde měly vliv a do 80.let počty jejich bojovníků rostly jen pomalu. Ale na počátku 90.let jejich celkový počet byl odhadován na přibližně 10.000 mužů.⁵² Na území Kolumbie vzniklo nespočet odlišných guerill, každá se svojí vlastní filozofií a vlastními politickými či vojenskými strategiemi. Uskupení, která měla největší dosah byla FARC, ELN – Ejército de Liberación Nacional a M 19 – Movimiento 19 de Abril.⁵³

ELN byla druhou nejpočetnější partyzánskou skupinou na území Kolumbie hned po FARC. Byla postavena roku 1964 na myšlenkách kubánské revoluce a marxistické ideologie. Jejich program byl velmi obdobný FARC a je také mnohými státy označováno za teroristickou skupinu.

V Kolumbii působily ještě další partyzánské skupiny, které již dnes mají buď minimální vliv, nebo již složily zbraně. Například EPL (*Ejército Popular de Liberación*), která byla založena v roce 1967 komunistickou stranou s marxisticko-leninistickým zaměřením. Nebyla ale příliš úspěšná a nepodařilo se jí získat příliš velkou podporu. V rámci mírových jednání s tehdejšími prezidentem Gaviriou roku 1991 složili zbraně a bylo jim dovoleno založit politickou stranu *Esperanza, Paz y Libertad*, což vyprovokovalo FARC a paramilitares, kteří je označovali za zrádce. Partyzánskou skupinou bylo i M-19, které vzniklo na protest proti četným podvodům během prezidentských voleb v roce 1970 a postupně se transformovalo do politického levicového hnutí a jeho bývalí příslušníci posléze začali působit v *Polo Democrático Alternativo*. Dále existovalo i ozbrojené hnutí indiánské menšiny *Movimiento Quintín Lame*, které se vzdalo společně s EPL.⁵⁴

Levicoví partyzáni bojovali desetiletí s vládou, paramilitárními uskupeními a i s kokainovými kartely. Tragédie se nevyhnula všem stranám – přímo i nepřímo zúčastněným, kdy mnoho lidí přišlo o život a došlo i k teroristickým útokům. Jak ve světě upadal komunismus a politická

⁵² NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. s.181-182.

⁵³ SANDLER, Stanley. *Ground Warfare: An International Encyclopedia*. ABC Clio, 2002 ISBN 9786610712359. s. 206-207.

⁵⁴ NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. s. 181-182

scéna se posunula jiným směrem, FARC a ELN ztratily podporu Moskvy a Havany. Přesunuli se k drogám, únosům, vydírání a loupežím, aby byli schopni financovat svoje boje. Brzo guerilly ovládaly velkou část venkova – tehdy to bylo odhadováno na přibližně 40% - a v roce 2002 USA a EU zahrnuly guerilly na seznam teroristických organizací.⁵⁵

Další skupinou působící na území Kolumbie byla AUC (*Autodefensas Unidas de Colombia*), která byla rovněž považována za teroristickou organizaci. Sdružovala tzv. paramilitares, – polovojenské jednotky. Byly vytvořeny za účelem centralizovat a lépe koordinovat skupiny, ne všechny se ale staly součástí AUC. Veřejným cílem AUC je ochrana členů – kterými byli chovatelé dobytka, obchodníci s narkotiky a majitelé velkých pozemků. Byly vytvořeny 1997 a dlouho se těšily přímé podpoře a ochraně vlády, byly předloženy i důkazy o jejich propojení s armádou. V minulosti kolumbijská armáda k nim byla shovívavá, dokonce je podporovala – paramilitární skupiny sdílely s vládou podobné cíle. Často s nimi přerozdělovala peníze a zbraně dovážené z USA. AUC se dopustily hrozných masakrů na civilistech (které označovaly jako sympatizanty partyzánů) a pustošily venkov. Jednou z jejich technik bylo jednoduše zabíjet mladé lidi ve vesnicích, kteří podporovali FARC či ELN a tím vlastně snižovaly počet potenciálních budoucích bojovníků, kteří by se proti nim mohli postavit. Tyto vraždy, které probíhaly od roku 1979 měly vyčistit zemi od kriminálníků, původně akce probíhala jen ve velkých městech jako Medellín, Bogotá a Cali, ale postupně se rozšířila i do menších regionů.⁵⁶ Kromě toho se AUC účastnily na únosech a vydírání a za dobu svého fungování kontrolovaly minimálně čtyři miliony hektarů půdy. Většina příjmů pochází z obchodů s drogami a dle *Géopolitique de la Drogue* byly AUC nejvýznamnějším vývozcem kokainu na světě.⁵⁷

I samotní bývalí představitelé AUC naznačili, že přibližně 70% finančních zdrojů pocházelo z obchodu s drogami. Mnoho paramilitárních vůdců dříve pracovalo pro kartely a přesunuli se až když jejich drogové kartely byly rozeznány. Diego Francisco Murrillo, velitel AUC, který je známý jako Don Berna, pracoval pod Pablo Escobarem a po Escobarově smrti spravoval to, co dříve měl Escobar na starosti. AUC byla později také zařazena na seznam teroristických organizací.⁵⁸

⁵⁵ SANDLER, Stanley. *Ground Warfare: An International Encyclopedia*. s. 206-207.

⁵⁶ NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. s.182-184.

⁵⁷ *Les paramilitaires au cœur du terrorisme d'Etat colombien* [online]. Paris: Le Monde diplomatique, 2003 [cit. 3.12.2017]. Dostupné z: https://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/CALVO_OSPINA/10081

⁵⁸ *Colombia- History*. 2017.

3.1.4. Zlatý věk drogových kartelů a jejich pád

Kolumbie je největším světovým výrobcem kokainu a ovládá 80 -90% světového trhu. Místní mafie a kartely začaly s malými obchody v 70.letech, ale postupně se obchod rozrůstal do obrovského businessu, kdy kartely vlastnily své vlastní laboratoře, plantáže, dopravní služby či ochranné rakety.

Ale skutečné roky kokainového boomu začaly na počátku 80. let. Jedním z nejznámějších představitelů je medellínský kartel, který byl veden bývalým zlodějem aut Pablem Escobarem. Ten stál v čele kartelu a jeho spolupracovníci žili ve svobodě a luxusu. Založili dokonce i svoji vlastní politickou stranu, měli místa v Kongresu, založili dvoje noviny a masivně financovali veřejné práce a stavbu veřejných bytů. V roce 1983 bylo Escobarovo bohatství odhadováno na 2 miliardy USD, což z něho učinilo jednoho z nejbohatších zločinců světa.⁵⁹

Následně vláda zahájila tvrdou ofenzivu proti narkotrafikantům. V reakci na to vedoucí drogových kartelů zmizeli z veřejného života a navrhli tehdejšímu prezidentovi Belisariovi Betancurtovi neobvyklou „mírovou smlouvu.“ V zájmu své ochrany před stíháním a vydáním, tak nabídli investovat svoje zisky do národních rozvojových programů. A jako vrchol vyjednávání se nabídli zaplatit celý zahraniční dluh Kolumbie, který tehdy činil přibližně 13 miliard USD. Vláda odmítla vyjednávat s drogovými kartely a tím se stupňovalo násilí mezi narkomafií a kolumbijskou vládou.

Válka se stala ještě krvavější, když v srpnu 1989, narkomafie zastřelila tehdejšího kandidáta na prezidenta Liberální strany Luise Carlose Galána. Vláda zareagovala konfiskací skoro 1000 nemovitostí, které byly ve vlastnictví kartelů a oznámila, že uzavřela dohodu o vydávání do USA. Dále vyhlásila zvláštní bezpečnostní stav, zónu Antioquie uzavřela a ohlásila tvrdé zásahy proti kartelům. Kolumbijská drogová mafie se nejvíce obávala toho, že bude vydána do rukou USA, v jejichž vězení by je čekaly mnohem přísnější podmínky a neměla by šanci se z vězení snadno dostat, jako by tomu bylo v Kolumbii. Narkomafie oznámila, že to pro ně znamená otevřenou válku a zabijí každého politika, který podpořil dohodu s USA.

⁵⁹ *Colombia- History. 2017.*

Jejich pomsta spočívala v zapalování domů politiků, odpalování bomb v bankách, sídlech novinářských společností a v sídlech politických stran i v soukromých domech politiků. V listopadu 1989 kartely odpálily bombu na palubě letu Avianca, který letěl z Bogoty do Cali a zabil všech 107 lidí na palubě.⁶⁰

Zvolení liberálního kandidáta Césara Gavirii (1990-1994) přineslo období naděje. Po dlouhých obdobích vyjednávání, které zahrnovalo konstitucionální zákaz vydání stíhaných občanů Kolumbie, Escobar a zbývající drogoví bossové se dobrovolně vzdávali. Ovšem, Escobar, který si sám pro sebe postavil své vlastní vězení z kterého dálkově i nadále řídil své obchody, tak poté co se ho vláda rozhodla přesídlit na bezpečnější místo, odkud utekl. Byla vytvořena speciální jednotka o 1500 členech, která hledala Escobara po 499 dní až do doby, kdy ho vypátrali skrytého v Medellínu a zabili ho v prosinci 1993.

Mezitím co se vláda zaměřila na stíhání medellínského kartelu, Cali kartel využil příležitosti a stal se hlavním producentem narkotik. Tento kartel ale měl spíše image businessmanů a snažili se na sebe upoutávat méně pozornosti.⁶¹

Přesto obchod s drogami i nadále pokračoval. Protože mezitím co se armáda soustředila na zatčení a zbavení se jednoho muže, ostatní drogové kartely rychle využily situace, aby diverzifikovaly svoje obchody na pěstování opia a obchodování s heroinem. Vzhledem k tomu, že tyto kartely v polovině devadesátých let začaly upadávat, jejich místo zaplnily guerilly a paramilitární skupiny. Mezitím ve světě poklesly ceny kokainu, který se distribuoval v ulicích a nabídka roste se stále zvětšující se poptávkou.⁶²

Díky antiguerillové předvolební rétorice v roce 2002 byl zvolen za nového prezidenta Álvaro Uribe, politik z Medellínu, tvrdě pravicový, který studoval na Oxfordu, Harvardu a jeho otec byl zabit FARC. V jeho předvolební kampani na prezidenta kandidoval jako nezávislý a sliboval tvrdší oprese proti guerillám, paramilitárním silám a narkotrafikantům. Označoval za selhání, že dřívější vlády nebyly schopny ujednat mír a hodlal to změnit. Byl pevně rozhodnutý skoncovat s násilím, únosy a chtěl z Kolumbie udělat bezpečnou zemi. Zatímco jeho předchůdce Andrés Pastrana se snažil vyjednávat s FARC a ELN, Uribe to odmítl a rozběhl souběžně dva programy: vojenskou opresi skupin jako FARC a nabídku demobilizace

⁶⁰ MARCY, William L. *The Politics of Cocaine: How U.S. Foreign Policy Has Created a Thriving Drug Industry in Central and South America*. Lawrence Hill Books, 2010. ISBN 9781556529498. s. 170

⁶¹ Tamtéž. S. 171.

⁶² *Colombia-history*.2017.

pro paramilitární skupiny a guerilly, kterým za to byl slíben mírný trest výměnou za zbraně a informace. V éře po 9. září 2001, kdy označil guerilly za teroristy se mu podařilo získat silnou podporu ze strany USA, která přislíbila financovat opresi guerrill 500-600 milionů USD za rok.⁶³

Vznikla tím neobvyklá spolupráce Kolumbie – USA, Uribe je v jeho zemi velmi populární a i jeho nejtvrdší kritici si uvědomují, že díky jeho houževnatosti vše bylo dotaženo správným směrem a ve správném čase. V roce 2007 byl představen tzv. *Plan Colombia*, který měl za cíl zlepšit přístup k službám jako – justice, vzdělání, ubytování a péče ozdraví. Dále měl posílit demokracii a podpořit ekonomický rozvoj skrze udržitelný rozvoj a podporu obchodu. Od roku 2002 do roku 2008 klesla míra vražd o 40%, silnice, kterými bylo dříve nebezpečné projíždět z obav před FARC, tak se staly opět přístupnými, míra únosů klesla o 88%, počet teroristických útoků o 79% a Uribe pokračoval v tvrdých opresích.⁶⁴

Jedním z nejznámějších případů byl únos francouzsko-kolumbijské političky Ingrid Betancourt, která byla po dlouhých vyjednáváních propuštěna. Uribe se inicioval ve vyjednávání a potlačování únosů vysoce postavených obětí a všechny jeho zásahy a obrana proti terorismu, mu tak vynášela čísla popularity, která se stabilně držela kolem 80%. V březnu 2008 Uribe se chopil obtížné bombové mise na hranicích s Ekvádorem, jejichž výsledkem bylo zabití vůdce FARC Raúla Reyese a k získání přístupu k složkám počítače, které dokázaly, že FARC se snažil získat uranové bomby (tyto složky byly pak později ověřeny i Interpolem). Bombová mise ovšem zapletla region do širšího konfliktu s venezuelským prezidentem Hugem Chávezem, který s akcí nesouhlasil a okamžitě rozhodl o vyslání tanků na kolumbijskou hranici. Po uveřejnění zabavených počítačových souborů FARC se zjistilo, že samotný Chávez přispěl na fungování FARC až 300 milionů USD. Díky těmto úspěšným akcím popularity Uribeho stoupla až na neuvěřitelných 90%.

Ne všechno se ale Uribem dařilo, skandály ho následovaly celé jeho první funkční období, jedním z nich byla kontroverzní změna ústavy, která umožňovala kandidovat jednomu člověku a být prezidentem více jak jedno období po sobě. Do roku 2008 po jeho veřejném sporu s kolumbijským Nejvyšším soudem, tak bylo 60 kongresmanů zatčeno a zpovíráno kvůli jejich vazbám s paramilitárními skupinami (Uribeho bratranec byl také vyslýchán a dokonce utekl

⁶³ CRISP, Brian F. Biography - Alvaro Uribe Velez. *Britannica* [online]. Chicago: Britannica, 2017 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alvaro-Uribe-Velez>

⁶⁴ *Colombia - Investment and Business Guide: Strategic and Practical Information*. International Business Publications, 2015. ISBN 9781329244290. s.28.

na kostarickou ambasádu, kde hledal ochranu, obvinění byl ale později zproštěn). Dalším problémem byly zveřejněné zprávy *falso positivos*, kdy vyšlo podezření, že zabití místní civilisté byli posmrtně oblékáni do guerrilových uniform. Důsledky kontroverze se šířily armádou a Uribe vyhodil 27 důstojníků armády v listopadu 2008 a současně vedoucí velitel generála Mario Montoya rezignoval na svůj post.

Amnesty International odhaduje, že v průběhu historie konfliktu vlády a drogových kartelů, více jak polovina úmrtí byla způsobena místními armádními skupinami financovanými USA.⁶⁵

3.2. Politická scéna v Kolumbii

Za nejdéle působící strany v Kolumbii jsou považovány Liberální a Konzervativní strana. Jejich příznivci vedly války a měly mnoho sporů kvůli svým odlišným vizím. Postupně se v zemi ale začaly tvořit další menší strany o kterých také pojednává následující kapitola.

3.2.1. Vnitřní politické uspořádání⁶⁶

Kolumbie je označována za prezidentskou republiku a unitárním státem s decentralizovaným řízením, regionální úřady mají částečnou autonomii. Uspořádání je vymezenou Ústavou z roku 1991 a tehdy umožnila reformovat vysoce centralizovaný styl řízení s částečnou autonomií regionálních úřadů. Moc je rozdělena na: výkonnou, zákonodárnou a soudní. Výkonnou moc má v rukou prezident a vláda. Prezident schvaluje vládu, kterou musí schválit Kongres. Prezident je volen na čtyři roky přímou volbou a může být zvolen nanejvýš dvakrát za sebou. Zákonodárnou moc má *Kongres (Congreso de la República)*, který je pak rozdělen mezi *Sněmovnu reprezentantů* – 163 členů a *Senát* – 102 členů. Poslanci i senátoři jsou voleni na období čtyř let, které začíná 20.červencem po volbách. Obě komory jsou si v zákonodárství rovny – zákony mohou být navrženy kteroukoli z komor Parlamentu, vládou nebo občanskou iniciativou v případech vymezených Ústavou. Dle Ústavy je zvoleno 100 senátorů a další dva jsou zvoleni ze speciálního seznamu jako zastupitelé indiánské menšiny. Tímto jim je garantované zastoupení v horní komoře. Aby se tito kandidáti mohli dostat na seznam, musí prokázat, že zastávali funkci ve své komunitě nebo byli vůdci indiánské organizace.

⁶⁵ *Colombia- history. 2017*

⁶⁶ Tamtéž.

Kolumbie je rozdělena na 31 departamentů a okresů. Guvernéři departamentů jsou voleni přímo na období 4 let. A právě některé funkce jsou delegovány na departamenty či obce. Departamenty a hlavní město Bogotá jsou považovány za samostatné volební obvody. Kolumbie ale má čtyři zvláštní obvody – pro indiánskou menšinu, afrokolumbijskou, pro ostatní menšiny a pro Kolumbijce žijící v zahraničí. Za každý obvod jsou voleni dva poslanci a další poslanec je pak volen za každých 200 tisíc obyvatel okrsku.

Co se týká soudního systému v Kolumbii, tak ten je poměrně složitý. Rozlišují se čtyři samostatné typy soudnictví – obecné, správní, ústavní a zvláštní. Soustava soudů je pak tvořena Ústavním soudem, Nejvyšším soudem, Státní radou, Vyšší soudní radou, vyššími a městskými soudy.

Už od dob nezávislosti hlavními dvěma stranami byly *Kolumbijská liberální strana* (Partido Liberal Colombiano) – PLC a *Kolumbijská konzervativní strana* (Partido Conservador Colombiano) – PCC a i nyní patří mezi největší politická uskupení v zemi, která získávají ve volbách největší počty hlasů. Rozdělovaly příznivce osvoboditele Simona Bolívara (konzervativci) a jeho spolupracovníka Francisca de Pauly Santandera (liberálové). Stejně tak jako historicky strany stát spojovaly, tak zároveň i rozdělovaly, zejména v době občanského konfliktu označovaného jako *La Violencia*.⁶⁷

V posledních letech se kolumbijská politika stala více pluralistickou, alespoň teoreticky. Álvaro Uribe je možná nejjasnější příklad fenoménu politiky založené na jedné osobnosti: Uribe opustil Kolumbijskou liberální stranu, aby založil hnutí „*Primero Colombia*,“ v jehož čele se pak stal prezidentem roku 2002. Během předvolebního období, tak byl Uribe považován jako nezávislý kandidát, kolem něhož politická síla rostla. S podporou Uribeho opětovného znovuzvolení v roce 2006 se koalice Uribistů spojila se *stranou „U,“* kterou oficiálně založil současný prezident Juan Manuel Santos (ten byl zvolen 2010). Prezident Santos tehdy vytvořil svojí vlastní koalici, která byla dokonce silnější než ta, kterou vytvořil dříve Uribe a nazýval ji „*Vládou národní jednoty*.“ Uribe se snažil o změnu vnitřního prostředí Kolumbie, když země byla paralyzována násilím souvisejícím s obchodem s drogami, v bezpečnější a ekonomicky schopnou zemi. To bylo ale vojenskou i ekonomickou pomocí zajišťováno v kooperaci s americkou vládou. Navzdory snahám pokračovat ve třetím volebním období se Uribe vzdal úřadu a podpořil svého tehdejšího ministra obrany Santose. Juan Manuel Santos snadno zvítězil v dalších volbách

⁶⁷ NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. s.167-177.

v červnu 2010, kde získal podporu téměř 70% hlasů, tedy vyhrál nad kandidátem, jímž byl starosta hlavního města Antanas Mockus (který kandidoval za Stranu zelených). Santos okamžitě inicioval vyjednávání o dohodě s FARC, za což sklídl kritiku od Uribeho.

Současná vláda spojila Sociální stranu národní jednoty (*Partido de „la U“*), PCC (*Kolumbijskou konzervativní stranu*), PLC (*Kolumbijskou liberální stranu*), stranu Radikální změny (*Cambio Radical*) a na určitou dobu i Zelené. Tyto strany reprezentovaly 94% Kongresu mezi roky 2010-2014. Další stranou mimo koalici byla *Polo Democratico* („socialistická strana“), v jejímž čele stála Clara Lopez, která v roce 2014 kandidovala na prezidentku a získala 2 miliony hlasů. Podle Harvardského profesora Jamesa Robinsona se dá označit kolumbijský politický systém jako kartel – zdůrazňujíc silnou obranu liberálů a konzervativců vůči příchodu jakékoli další politické síly, která by se mohla chopit moci (nezáleželo ani tak na odmítnutí ideologií).

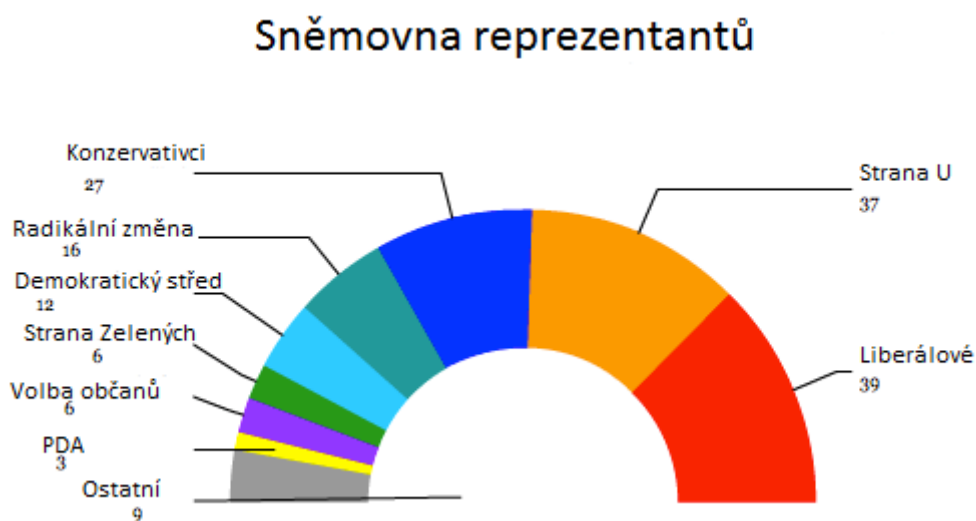
Kolumbijské politické strany zřídka kdy tvořily programový politický rámec, který by měli lidé jako případní voliči, zvažovat v době voleb. Často strany jen hovořily o tom, že se budou snažit rozbít zastaralé byrokratické postoje a principy bez naznačení jakéhokoli dalšího přesného plánu.⁶⁸

Kolumbijská politika je často vedena přes lídry místních okresů, kteří mají v rukou místní politiku a neberou ohled na politiku v samotném slova smyslu, ale primárně rozhodují komu, kam a které straně by preferenční hlasy měl jít. Klientelismus a vzájemná výměna služeb je stále aktuálním problémem, který má vliv na celá politická uskupení.⁶⁹

Na obrázcích je graficky znázorněna současná podoba kolumbijského Senátu a Sněmovny reprezentantů, která byla zvolena v roce 2014.

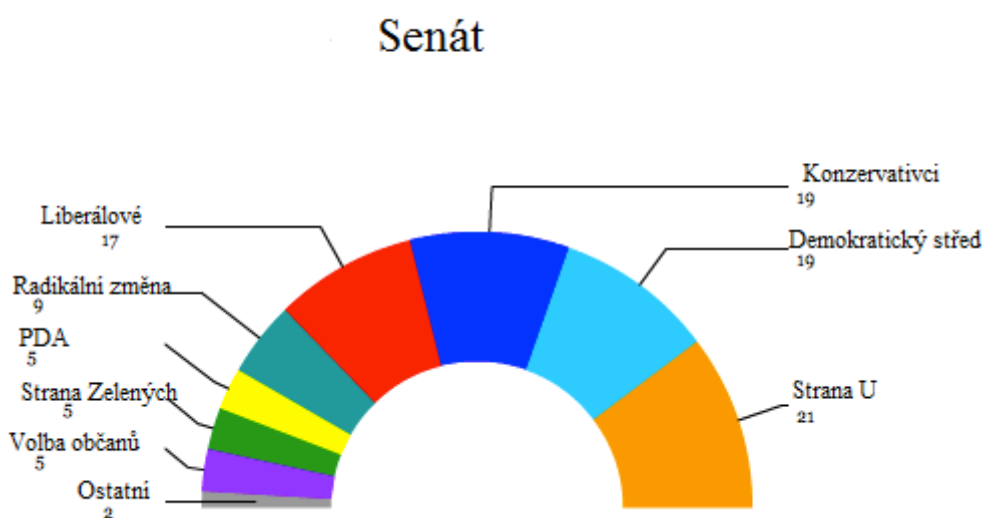
⁶⁹ *Colombia Politics: Political parties*. [online]. Bogotá: *Colombia Politics*, 2017 [cit. 30.11.2017]. Dostupné z: <http://www.colombia-politics.com/political-parties/>

Obrázek 1 Sněmovna reprezentantů

Zdroj: vlastní úprava, Suffragio⁷⁰

Obrázek 2 Současná podoba Senátu

Zdroj: vlastní úprava, Suffragio⁷¹

Velká pozornost byla věnována návratu bývalého prezidenta Uribeho, tentokrát byl zvolen do Senátu. Někteří politologové tvrdí, že Kolumbie přestává dávat důraz do jaké strany politik spadá, ale že volí spíše na základě osobnosti, než stranické příslušnosti osoby samotné. Álvaro Uribe byl nejzářnějším případem politiky založené na jedné osobnosti. Opustil Liberální

⁷⁰ LEES, K. *Uribe returns to colombian political life as senator: Colombia*. [online]. Washington D.C.: Suffragio. 2014, [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <http://suffragio.org/2014/03/10/uribe-returns-to-colombian-political-life-as-senator/>

⁷¹ Tamtéž.

stranu, aby vytvořil „*Kolumbijské první hnutí*“ s nímž i vyhrál volby a stal se prezidentem v roce 2002. Ale v předvolebních kláních Uribe byl spíše považován za nezávislého kandidáta, kolem něhož se politická síla teprve budovala. Koalice Uribistů se spojila, aby se stala stranou Sociální národní jednoty, jež byla oficiálně založena současným prezidentem Juanem Manuelem Santosem (a tato strana tehdy oficiálně podporovala Uribeho ve znovuzvolení). Santos vytvořil vlastní koalici, silnější než jeho bývalý nadřízený – Uribe a byla nazývána jako Vláda národní jednoty. Uribe založil stranu *Demokratický střed* (Centro Democrático) a vedl ji se sloganem „*pevná ruka, velké srdce*“ (Mano firme, corazón grande).

Tato vláda spojila 94% kongresu (od roku 2010 do roku 2014), ale po vzestupu Uribeho strany Demokratický střed se vláda zmenšila a vznikla reálná organizovaná opozice k Santosovu režimu, alespoň v Kongresu.

Politika dnešní Kolumbie může být vnímána jako zápas mezi dvěma hlavními soupeři – koalice centrální pravice, která podporuje Santose a více konzervativní blok, který je na straně Uribeho. Navíc je tady malé seskupení levicových stran, které se nyní nacházejí mimo kolumbijskou politiku s výjimkou hlavního města, Bogoty.⁷²

3.2.2. Vnější politika Kolumbie

Za vlády Álara Uribeho, který byl kolumbijským prezidentem osm let až do srpna 2010, Kolumbie značně posílila svoje vztahy s USA a nyní je považována za největšího spojence USA v Latinské Americe. Spojené státy poskytovaly Kolumbii finanční pomoc pro boj proti drogám a i humanitární pomoc. To naopak vedlo často ke sporům s prezidentem Venezuely – Hugem Chávezem. Díky sporům a spíše pravicově orientované politice země, je Kolumbie relativně izolovaná v převážně levicové Latinské Americe. Ke sporům došlo i s Ekvádorem, když tehdejší ministr obrany (dnešní prezident) Santos zaútočil na sídlo FARC, které bylo za hranicemi Kolumbie. To vedlo k ostré výměně názorů a narušení diplomatických vztahů. V reakci na to Santos obvinil Venezuelu z podpory FARC a jeho vůdců a jako evidenci předložil složky z počítače, které získaly právě v sídle teroristické skupiny v Ekvádoru. Venezuela přerušila veškeré styky s Kolumbií a jejich obvinění označila za bezpředmětná. Od doby, kdy se Santos stal prezidentem ale ukázal větší smysl pro diplomacii, stejně tak jako snahu rozšířit přátelství Kolumbie napříč regionem. Hned po převzetí prezidentského úřadu urovnal diplomatické vztahy s Ekvádorem a začal vyjednávat i s Venezuelou. Kolumbie

⁷² LEES, K. Uribe returns to colombian political life as senator.

a Venezuela rychle urovnaly své vztahy a brzo Santos označil Cháveze za „nového nejlepšího přítele.“

Na obou stranách se jednalo o předmětnou kalkulaci. V době sporů s Kolumbií, Chávez vyhrožoval Kolumbii válkou, což mu přineslo jen pobouření venezuelské veřejnosti. A Kolumbie v té době marně hledala nové trhy, kam by mohla exportovat své potraviny a průmyslové výrobky, které před uvalením sankcí vyvážela do Venezuely. Takže urovnání vztahů bylo pro obě země přínosné.⁷³

3.3. Ekonomické prostředí Kolumbie

Díky svému příznivému rozvoji posledních let, úspěšnému boji proti drogovým kartelům, hospodářské politice, příznivým umístěním a variabilitou klimatu, je Kolumbie řazena do druhé generace ekonomických tygrů, označovaných jako CIVETS.⁷⁴

3.3.1. Základní makroekonomická data

HDP

Ekonomika Kolumbie zaznamenala hospodářský růst zejména díky úspěšnému boji proti obchodu s drogami, který se prolínal do ekonomiky. Během světové ekonomické krize v roce 2008 světový průměr růstu HDP byl záporný -0,1%, ovšem Kolumbie stále vykazovala kladné hodnoty a to 1,7%. Největší růst země vykazovala v letech 2006 a 2007, kdy se pohyboval nad hranicí 6,5 % (6,7% a 6,9%). V současnosti se ale drží kolem stabilních hodnot, za minulý rok 2016 byl 2%, kdy se ekonomika začala přizpůsobovat ropnému šoku a tento rok je dle Světové banky vykazován růst 1,5%. Predikce na příští roky počítá s navýšením meziročního růstu HDP a hodnota by se měla pohybovat kolem 3,5% do roku 2020.

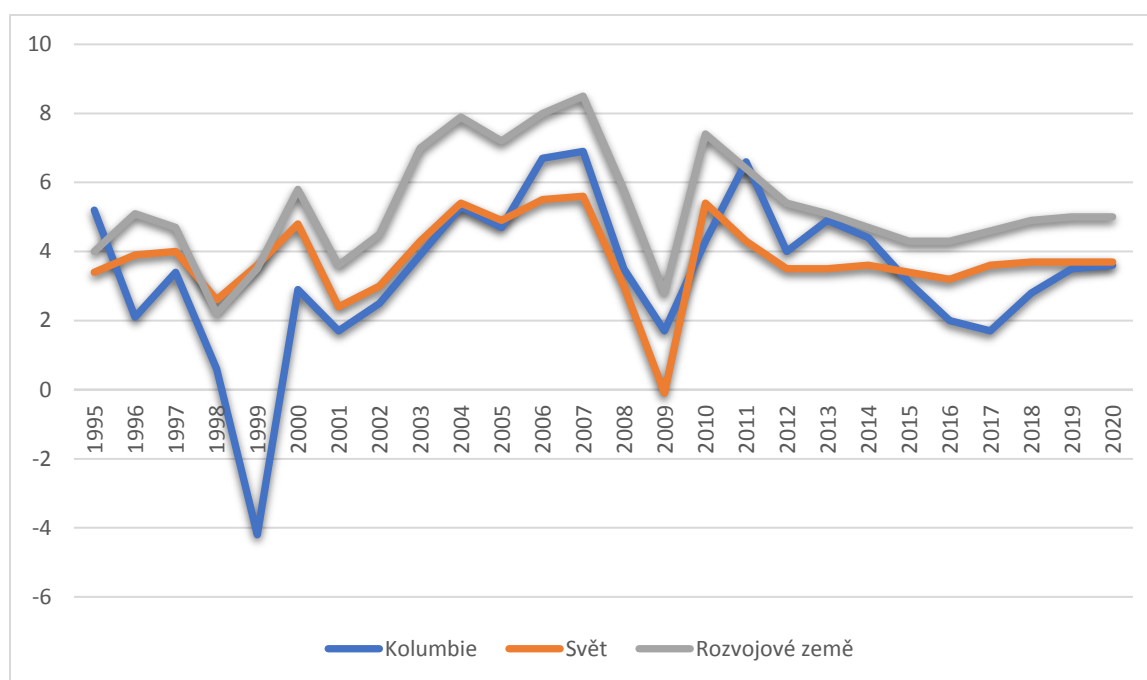
V posledních letech vláda Kolumbie provedla strukturální a makroekonomické reformy, aby nastartovala ekonomiku po ropném šoku. Ovšem v těžebním sektoru byl ekonomický výhled ne tak pozitivní, kvůli velké míře nejistoty a pomalé implementaci veřejně financovaných projektů, které způsobily pokles investic.⁷⁵

⁷³ *Seeking new friends: Colombia's foreign policy.* [online]. Bogotá: The Economist, 2010 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/17679695>

⁷⁴ ALLEN, K. *The Civets: a guide to the countries bearing the world's hopes for growth* [online]. London: The Guardian, 2011 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2011/nov/20/civets-guide>

⁷⁵ *World Bank: Colombia.* [online]. World Bank.2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2016&locations=CO&start=1999&view=chart>

Graf 2 Vývoj HDP v % (porovnání Kolumbie, světa a rozvojových států)

Zdroj: World Bank: Colombia, vlastní zpracování

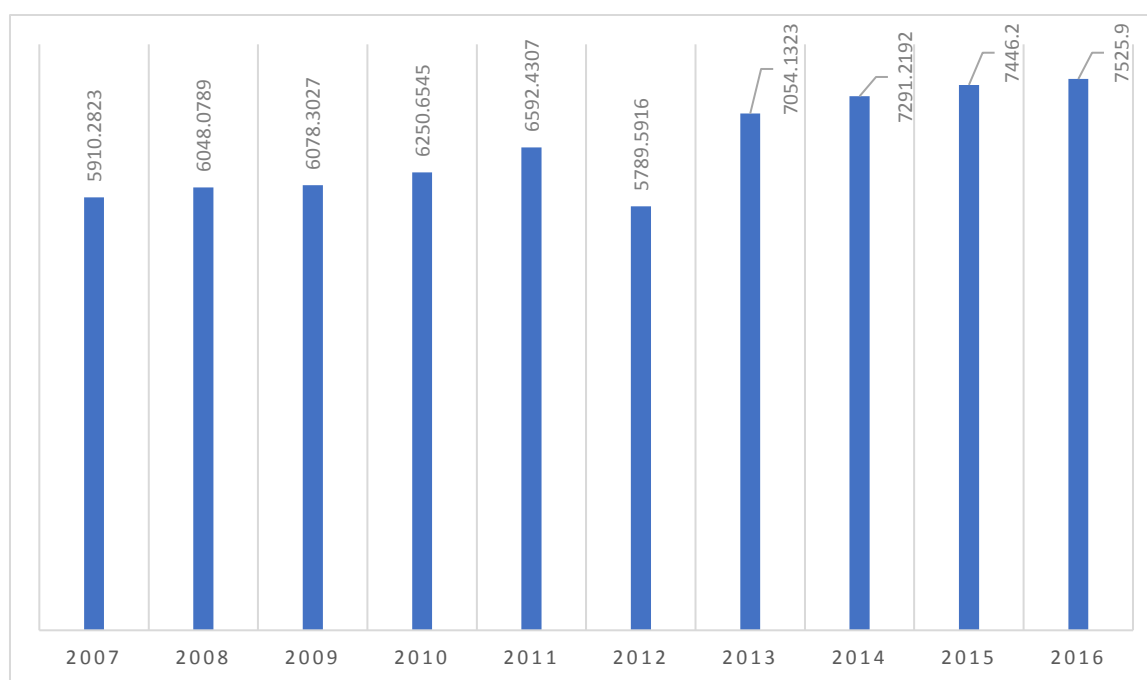
Důležitým ukazatelem je HDP na hlavu (per capita), protože obecně růst HDP není přesným ukazatelem síly ekonomiky. Tudíž pro porovnání mezi státy se používá HDP per capita, což je hlavní indikátor relativní výkonnosti zemí. Pokud hodnota HDP per capita roste, znamená to nejen ekonomický růst, ale zachycuje to i zvýšení produktivity. Čím vyšší hodnota HDP per capita, tím země vykazuje vyšší životní standardy.⁷⁶

Jak zobrazuje následující graf, HDP per capita v Kolumbii dosahovalo nejvyšší hodnoty za rok 2016 a to 7525,9 USD. Hodnota HDP na hlavu je rovna 60% světového průměru. V roce 1960 byla hodnota stejného ukazatele v Kolumbii pouhých 2213,22 USD.⁷⁷

⁷⁶ *Per Capita GDP*. [online]. Investopedia.2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/p/per-capita-gdp.asp>

⁷⁷ *Trading Economics: Colombia GDP per capita*. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/colombia/gdp-per-capita>

Graf 3 HDP na hlavu v Kolumbii 2007-2016 (v USD)

Zdroj: World Bank: Colombia, vlastní úprava

Mezi nejvíce rostoucí sektor ekonomiky tvořící více jak polovinu HDP jsou služby. Nejvýznamnější z nich jsou stavebnictví, realitní služby, finanční, sociální a pojišťovací služby, pohostinství, hotelnictví a komunikace. Růst těchto oblastí částečně vyrovnal pokles v těžebním průmyslu a pokles zemědělského sektoru, který byl negativně ovlivněn fenoménem El Niño. Zemědělství, které se v roce 2016 zotavovalo, tak v první polovině roku 2017 rostlo o 6%. Kvůli poklesu těžby ropy těžební průmysl se v první polovině roku 2017 nadále propadal, zatímco průmyslová výroba a stavebnictví vzrostlo o 1,5 a 0,6%.⁷⁸

Inflace

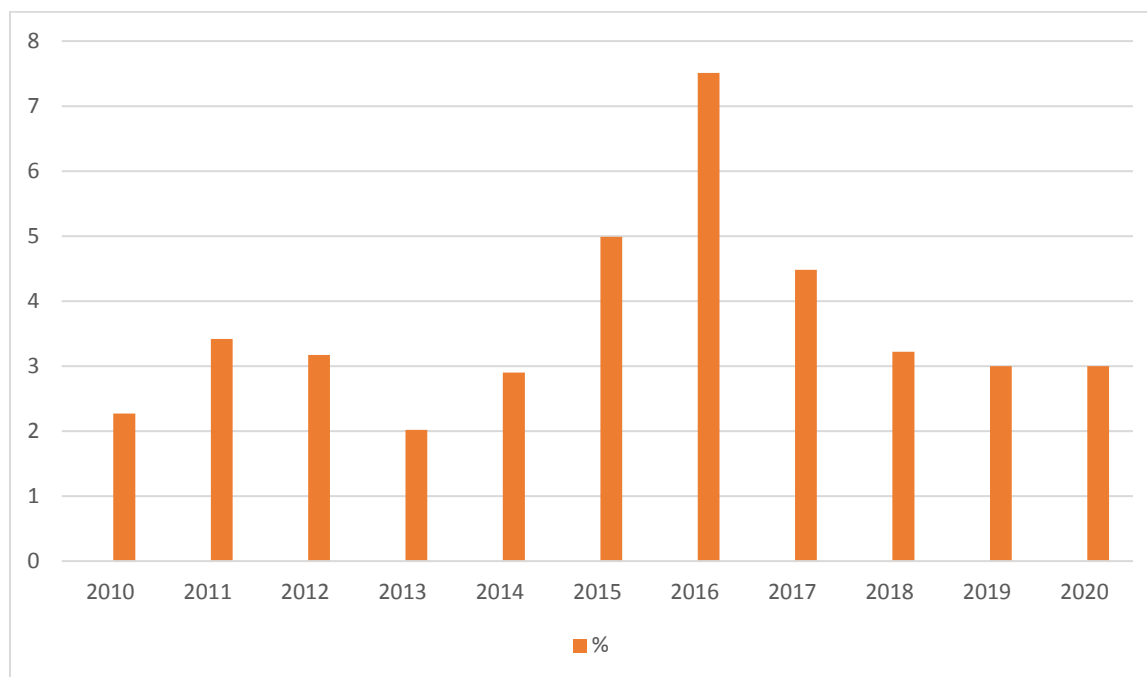
V období 2017 až 2019 se očekává oživení hospodářského růstu díky ozdravení těžby a cen ropy a posílení exportu. Inflace v současnosti se blíží cílované hodnotě. Předpoklad je, že současné strukturální reformy zvýší konkurenceschopnost, podpoří diverzifikaci a pomohou obnovit růst ve střednědobém horizontu. Inflace zpomalila tempo růstu a je stabilní.

Centrální bance – Banco de Colombia se dařilo do roku 2015 naplňovat vytýčený inflační cíl, který byl konstantní od roku 2010. Cílem bylo se udržet v inflačním pásmu 2-4%. Ale v roce 2015 inflace skokově vzrostla z 2,9% na 4,99% a tempo růstu cen se navýšilo následující rok

⁷⁸ World Bank: Colombia Overview. *World Bank* [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/colombia/overview>

na 7,51%. Od té doby tempo klesá a predikce pro následující roky 2018 – 2020 říká, že inflace se bude stabilně držet kolem 3% v porovnání s předchozím rokem.⁷⁹

Graf 4 Inflace v Kolumbii pro roky 2010-2020 (v%)

Zdroj: *Inflation rate in Colombia*. [online]. Statista. 2017[cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/369121/inflation-rate-in-colombia/>, vlastní zpracování

Tedy na rozdíl od některých latinskoamerických států, Kolumbii se daří držet hladinu inflace na stabilní úrovni. Což pomáhá k posílení kredibilitnosti pro věřitele působící na tamním trhu.

I přes silný výkyv v roce 2016, kdy inflace dosahovala hodnoty 7,51%, to nebyla největší míra růstu cen v Latinské Americe. Tu vykazovala Brazílie s 9,28% a Venezuela, kde se čísla odhadují na 270% a Argentina s 23,1%.⁸⁰

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost mezi roky 2009 a 2016 stabilně klesala až na 7,5%, což byla nejnižší hodnota z posledních 17 let. To znamená, že 1,86 milionů lidí z celkového počtu 48 milionů bylo bez práce. Ve 13 kolumbijských městech byla hodnota nezaměstnanosti ale vyšší než průměr

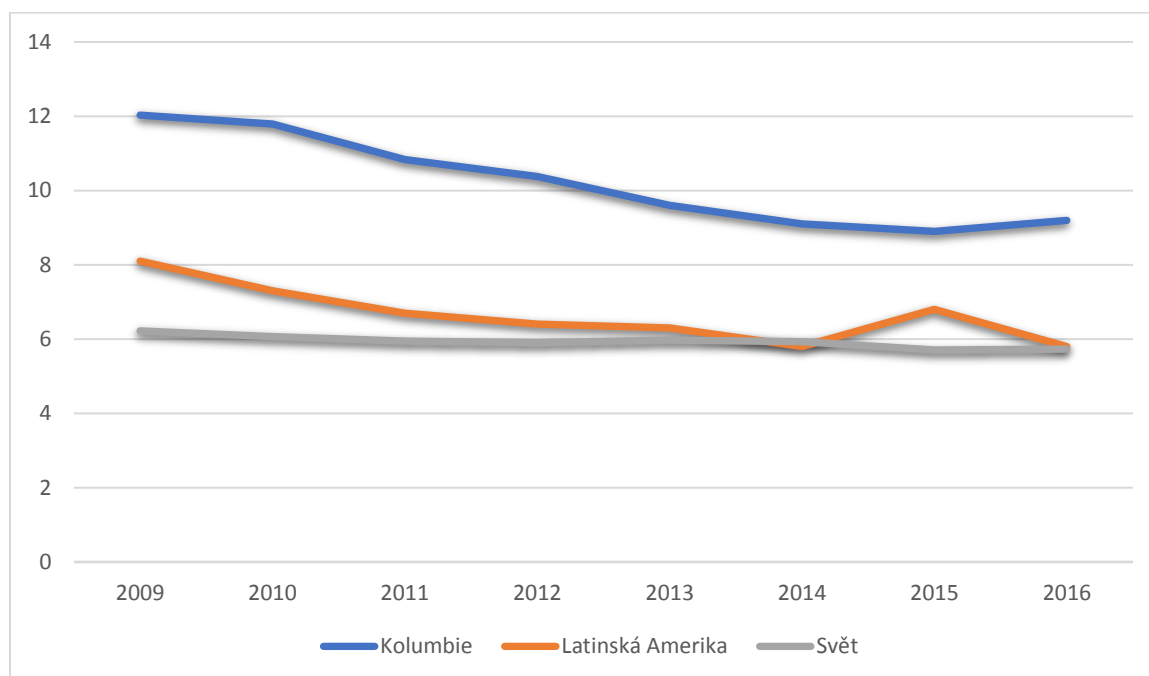
⁷⁹ *Evolución de la situación inflacionaria y decisiones de política monetaria*. [online]. Bogotá: Banco de la República [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: http://www.banrep.gov.co/sites/default/files/publicaciones/archivos/risi_mar_2015.pdf

⁸⁰ *Argentina Inflation Rate*. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/argentina/inflation-cpi>

a přesahující 10%. Nejhorší situace byla v hlavním městě, kde bylo nezaměstnáno v roce 2016 průměrně 413 000 lidí. Nejvíce zasaženy byl sektor dopravy, komunikací – které poklesly o 6,5% a veřejné a osobní služby s poklesem o 2,7%. Obecně hoteliérství a pohostinství zaměstnávalo nejvíce lidí – 6,2 milionů, což představuje celkově 29% pracovní síly. Na druhém místě byly veřejné, sociální a soukromé služby zaměstnávající 20% populace a dále následovaly oblasti jako lesnictví, zemědělství.

Na růst nezaměstnanosti zareagoval kolumbijský prezident, který v únoru 2017 oznámil, že se vláda pokusí stimulovat stagnující ekonomiku veřejnými výdaji v hodnotě 8,9 miliard USD ve snaze vygenerovat přibližně 750 000 nových pracovních míst.⁸¹

Graf 5 Nezaměstnanost - porovnání Kolumbie, Latinské Ameriky a světa (v %)

Zdroj: World Bank: Unemployment [online]. World Bank [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?contextual=region&end=2016&locations=CO&start=1960&view=chart>, vlastní zpracování

Nezaměstnanost v Kolumbii patří konstantně k jedné z nejvyšších, minimálně v rámci Latinské Ameriky a je stabilně vysoká nezávisle na fázi hospodářského cyklu. Například v roce 2007, kdy kolumbijská ekonomika rostla tempem 7,5% za rok, tak nezaměstnanost klesla na 9,8%, což bylo jedna z nejnižších hodnot za poslední dobu. USA v době ekonomické krize měly za cíl stejnou nezaměstnanost. Jenže pro Spojené státy to bylo katastrofické číslo a na druhé

⁸¹ Colombia unemployment rise first time in 8 years. [online]. Colombia Reports 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://colombiareports.com/colombia-unemployment-rise-1st-time-8-years/>

straně pro Kolumbii nejnižší číslo nezaměstnanosti a velký úspěch. Od roku 1999 každá z pěti osob nemá zaměstnání. Je to zapříčiněno mnoha důvody. Jedním z nich jsou velké náklady na pracovní sílu, ženy mají ztížené podmínky, pokud mají rodinu, tak aby spojily rodinný a pracovní život. Pokud porovnáme skupiny žen a mužů nad 25 let, tak ženy mají více jak dvojnásobnou nezaměstnanost, což je největší číslo v regionu Latinské Ameriky. Řešením pro snížení míry nezaměstnanosti může být zvýšení kvalifikace pracovníků, snížení poplatků na zaměstnance a snížením minimální mzdy.⁸²

Kolumbie se nyní nachází v tzv. demografickém přechodu. Díky zlepšení přístupu ke vzdělání, zdraví a také migraci z venkova do města došlo k poklesu porodnosti, ale i míry úmrtnosti. Tedy ve výsledku Kolumbijci mají méně dětí, ale žijí déle. To znamená, že v současnosti má země nejvyšší procento populace v aktivním věku (18-65 let). Demografové odhadují, že tento fenomén bude trvat maximálně 20 let a pak začne růst podíl seniorů v populaci. Nyní je tedy jedinečná možnost, aby mladí lidé pracovali a spořili do budoucna, než začne populace stárnout. To ale nelze zůžitkovat, pokud je tak vysoká nezaměstnanost a přibližně tři miliony lidí jsou bez práce. Pokud vláda nepodchytí situaci včas a neprosadí důležité reformy, tak příští generace budou nejen muset pracovat, aby měli důstojný život, ale přispívat na penze milionů Kolumbijců, kteří dnes nemají žádné běžné příjmy a nejsou kryti žádným pojištěním, které by jim umožnilo v pozdním věku vést život bez snížení životní úrovně. Proto kolumbijská vláda by nutně měla přikročit k reformě pracovního trhu a snížit nezaměstnanost na 4-5%.⁸³

Současný prezident Santos připravuje sérii reforem, která by měla ekonomiku ozdravit a klade důraz na podporu vzdělání, snížení odlivu vzdělaných obyvatel („brain drain“), aby bylo vzdělání dostupné pro všechny vrstvy obyvatel a jedním z cílů je i bojovat proti genderové a rasové diskriminaci.⁸⁴

⁸² LORA, E. *Las razones del alto desempleo. Dinero: Opinión* [online]. Bogotá: Dinero. 2013 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.dinero.com/edicion-impresa/opinion/articulo/las-razones-del-alto-desempleo/178582>

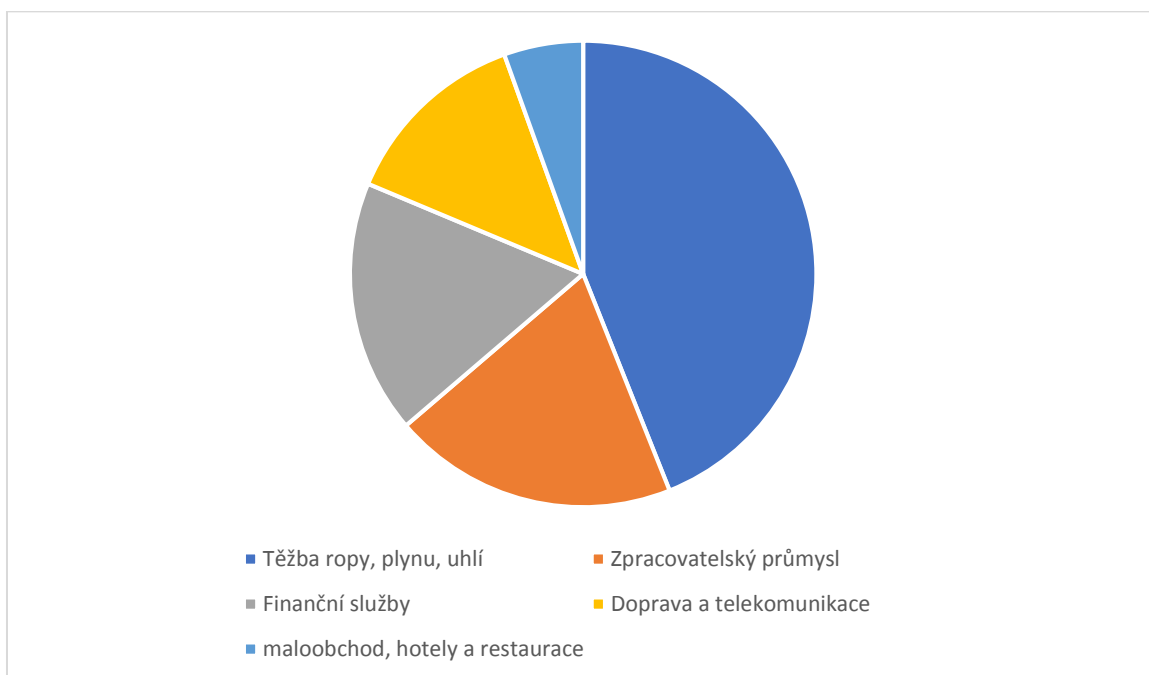
⁸³ LEIBOVICH, J. Los efectos del alto desempleo: Economía. [online]. *El Espectador* 2009 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.elspectador.com/impreso/articuloimpreso134290-los-efectos-del-alto-desempleo>

⁸⁴ *Colombia's unemployment – education reform required.* [online]. *Colombia Politics* 2012 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.colombia-politics.com/colombia%C2%B4s-unemployment-education-reform-required/>

3.3.2. Přímé zahraniční investice

Za minulý rok 2016 investovaly zahraniční firmy v Kolumbii celkem 12,5 miliard USD, což znamenalo nárůst PZI oproti minulému roku. Ovšem snížily se investice do oblasti těžby, zpracování ropy a uhlí, kvůli cenovým šokům na trzích těchto surovin. Před ropnou krizí směřovaly investice posledních let zejména do oblasti těžby ropy, plynu a uhlí (40% objemu PZI), dále do zpracovatelského průmyslu (18%), do sektoru finančních služeb (16%) a pak do dopravy a pohostinství.

Graf 6 Přímé zahraniční investice do Kolumbie dle sektoru (v %)

Zdroj: *Kolumbie: Zahraniční obchod a investice: Investice - přímé zahraniční investice v teritoriu* [online]. Business Info, 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kolumbie-zahranicni-obchod-a-investice-19432.html#page8>, vlastní zpracování,

Oproti tomu kolumbijské investice dosahovaly výše 9,8mld USD, což znamenalo nárůst oproti 2015 o 315%. Většina z nich směřovala do USA (18%) a do Panamy (17%).

3.3.3. Struktura obchodu Kolumbie

Od roku 1999, kdy proběhla hospodářská krize, byla obchodní bilance poměrně vyrovnaná s tím, že rostly objemy obchodu. Až do roku 2003 se hodnota exportů a importů pohybovala pod hranicí 13 miliard USD. Díky vládním intervencím a uvolnění zahraničního obchodu došlo po roce 2002 k prudkému nárůstu objemů zahraničního obchodu s výjimkou krizového roku 2009.⁸⁵

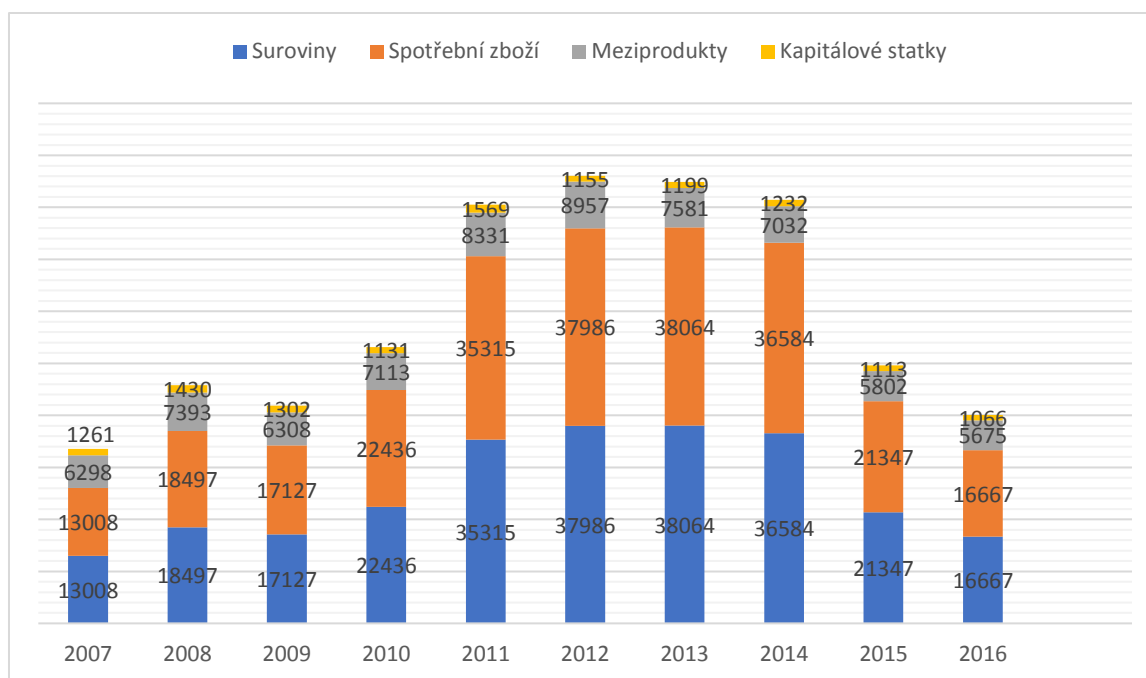
Nejvyšší hodnoty kolumbijský vývoz dosáhl v roce 2012 a to 60 273 mil. USD, následující rok znamenal mírný pokles, ale pouze jen na 58 821 mil USD. Roky 2015 a 2016 zaznamenaly výrazný pokles exportu, jak uvádí následující graf zejména v sektoru surovin. To opět souvisí s poklesem cen ropy. Export v sektoru surovin se z roku 2014 na 2015 snížil z 54 794 mil. USD na 35 690 mil. USD, což znamená meziroční pokles zhruba o 35%.

Závislost kolumbijského exportu na vývoji cen ropy je historicky patrná. Pokles cen ropy a zhoršení situace sousedních ekonomik vedl k poklesu exportu mezi lety 2013 a 2016 o 48,3%. To se v historii Kolumbie stalo předtím jen dvakrát. A to bylo během Války 1000 dní (1889-1902), kdy exporty klesly o 45% a během Velké deprese v letech 1928 – 1932, kdy exporty klesly o 49,8%.⁸⁶

⁸⁵ Handbook of Statistics 2014. UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development [online]. Ženeva: UNCTAD. 2014 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat39_en.pdf
Sektor

⁸⁶ *How Colombia's Economic Outlook Puts Pressure on the Peace Deal.* [online]. Americas Quarterly, 2016 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.americasquarterly.org/content/paying-peace>

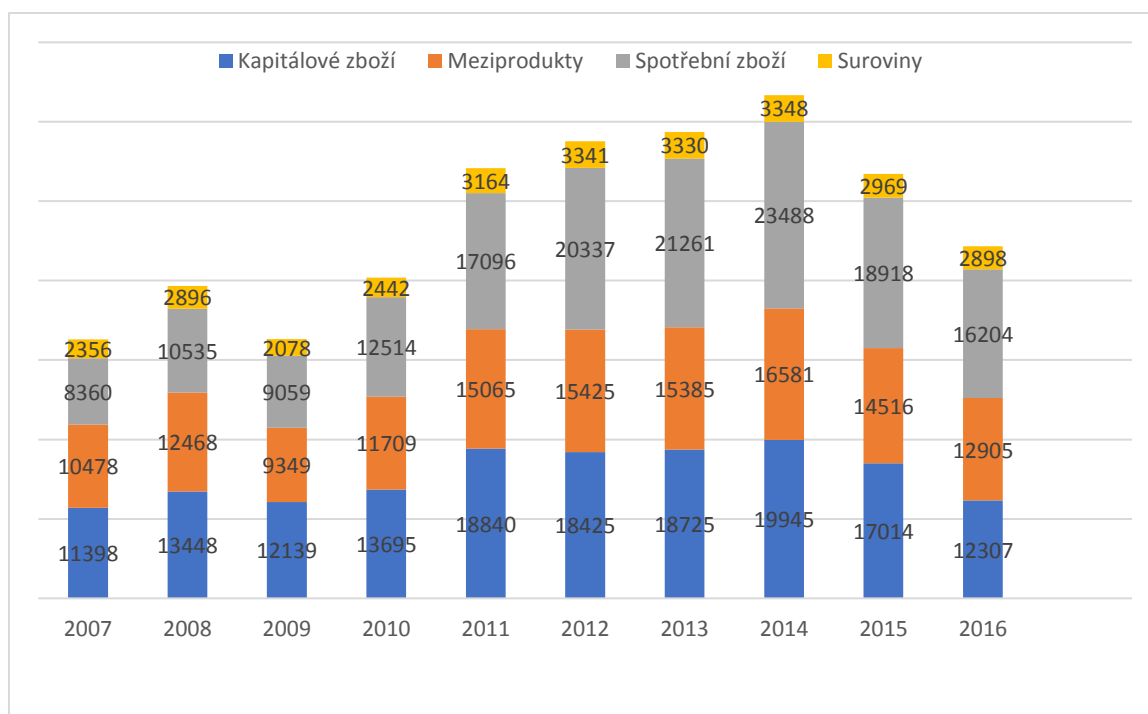
Graf 7 Vývoj exportu Kolumbie 2007 -2016 (v tis. USD)

Zdroj: World Bank: Colombia, vlastní zpracování

Hodnota importu měla do roku 2015 stabilně stoupající tendenci. V roce 2014 dosáhl import své maximální hodnoty 64 027 mil USD (která znamenala nárůst importu oproti roku 2001 o 500%) a následující roky klesal. Minulý rok, Kolumbie dovážela zboží v hodnotě 44 831 mil. USD. Pokles zaznamenaly oproti roku 2014 všechny sektory. Nejvíce poklesl sektor spotřebního zboží a kapitálových statků, oba přibližně o 7 000 mil. USD. Mezi hlavní položky dovozu se řadí kapitálově náročné výrobky, které Kolumbie není schopna sama produkovat. Nejvíce dováží dopravní prostředky a strojírenské výrobky (zejména ze států EU).

Graf 8 Import Kolumbie 2007-2016 v tis. USD

Zdroj: World Bank: Colombia, vlastní zpracování

Hlavní obchodní partneři Kolumbie

Za minulý rok 2016, tak 36,9% kolumbijských exportů směřovalo na severoamerický kontinent, zatímco 29,1% do regionu Latinské Ameriky a Karibiku (bez Mexika), dále 18,3% směřovalo do Evropy a 12% exportů do Asie.

Tabulka 5 Hlavní obchodní partneři Kolumbie (dle hodnoty prodaných zásob USD - v %)

Pořadí	Stát	% z celkových kolumbijských exportů
1	Spojené státy Americké	32,7%
2	Panama	6,2%
3	Nizozemsko	3,9%
4	Ekvádor	3,9%
5	Španělsko	3,7%
6	Čína	3,6%
7	Peru	3,4%
8	Brazílie	3,2%
9	Mexiko	3%
10	Turecko	2,5%
11	Chile	2,2%
12	Venezuela	2%
13	Velká Británie	1,6%
14	Německo	1,5%
15	Belgie	1,5%

Zdroj: *Colombia top 15 import partners*. [online]. *World Export* 2016 [cit. 7.11.2017]. Dostupné z: <http://www.worldstopexports.com/colombias-top-15-import-partners/>, vlastní zpracování,

Téměř tři čtvrtiny (74,7%) kolumbijských exportů v 2016 směřovalo do výše zmíněných zemí. Panama zvýšila své importy z Kolumbie o největší procento, importy do Panamy vzrostly z roku 2009 do roku 2016 o 517,8%. Na druhém místě je Španělsko, které zvýšilo své importy za dané roky o 140,1% a pak Turecko s nárůstem o 130%. Naopak nejvíce snížila své importy Venezuela a to o -84,8%, pak Velká Británie o -35,5% a USA o -22,9%.⁸⁷

⁸⁷ Colombia top 15 import partners.2016.

4. Proměny politických rizik podnikání v Kolumbii v souvislosti s aktuálním mírovým procesem

Mírovým procesem v tomto kontextu bude myšleno uzavření mírové dohody mezi kolumbijskou vládou a Revolučními ozbrojenými silami Kolumbie (FARC).

4.1. Cesta k podepsání mírové smlouvy

FARC (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia neboli Ozbrojené síly Kolumbie) jsou marxistickou guerrilovou organizací, která vznikla v roce 1964 jako vojenské křídlo kolumbijské komunistické strany.⁸⁸ Jedná se o největší z rebelských skupin, u které se odhaduje, že měla okolo 10 tisíc ozbrojených vojáků a tisíce podporovatelů. Měli na svědomí bombové útoky, atentáty, únosy a další ozbrojené útoky vedené proti politickým a ekonomickým cílům. Mnohokrát také drželi zajatce a požadovali za ně výkupné. FARC získával i vnější podporu svých aktivit od polovojenských organizujících, či vlád, které s nimi sympatizovaly – například od Kuby a tehdejšího prezidenta Fidela Castra. V roce 1985 FARC a další levicové skupiny založily jednu politickou stranu označovanou jako *Unión Patriótica* – Vlastenecká unie. Následující rok se strana účastnila voleb a získala poměrně velkou část hlasů. Ale v následujících letech tisíce členů UP bylo zabito v rámci bojů s pravicovými paramilitárními skupinami. Takže kvůli násilí strana do roku 2002 prakticky zmizela.

V roce 1998 ve snaze přesvědčit FARC, aby začal vyjednávat o mírovém procesu, tehdejší prezident Andrés Pastrana demilitarizoval tisíce km² na jihu země ve snaze ovládnout území. První jednání začala o rok později, ale FARC se brzo stáhl. V roce 2002 Uribe znovu poslal vojáky do oblasti, potom co FARC uneslo letadlo s kolumbijským senátorem na palubě. Následující roky Uribe vedl intenzivní policejní a vojenské operace proti FARC a v důsledku toho se snížil počet útoků, únosů a aktivita Ozbrojených sil Kolumbie klesla. V důsledku úmrtí několika svých čelních představitelů, FARC v roce 2012 oznámil, že nebude dále pokračovat v únosech a osvobodí poslední členy armády a policejních složek, které držel jako rukojmí. Ten stejný rok vstoupil do přímých mírových vyjednávání s vládou.

⁸⁸ FARC: Colombian Militant Group. [online]. *Britannica* 2017 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/FARC>

Po různých vzájemných útocích, přerušení dialogů a opětovných navázání, tak 23. června 2016 představitel FARC – Rodrigo Londoño společně se Santosem v Havaně podepsali platnou mírovou dohodu, která byla teprve cestou k finální dohodě. Kolumbie pak na 2. října téhož roku vyhlásila referendum o podepsání finálního míru s FARC, který byl ale Kolumbijci těsně odmítnut (50,21% pro nepodepsání). Mnoho Kolumbijců totiž bylo přesvědčeno, že finální dohoda je pro FARC příliš mírná a vedlo by to k jejich získání míst v Kongresu. O podepsání mírové smlouvy znovu jednal Kongres, tentokrát bez rozhodnutí o vypsání dalšího referenda. V srpnu 2017 FARC předal poslední zbraně představitelům Spojených národů. Tímto kolumbijská vláda deklarovala oficiální konec konfliktu s FARC a ten se zformoval do politické strany a získali, jak jim bylo přislíbeno 10 míst v Kongresu. Kolumbijský ozbrojený konflikt s FARC je považován za nejdéle trvající konflikt na americkém kontinentu.⁸⁹

4.2. SWOT analýza

Základem úspěchu firem zvažující vstup na kolumbijský trh, je důkladná analýza politických rizik a průzkum trhu, v které oblasti se nachází největší příležitosti pro nové investory. Jednu z možností může být i SWOT analýza. Následující podkapitola bude uvažovat SWOT analýzu na příkladu českého exportéra, který vlastní zdejší malou/střední firmu a nikdy nevstoupil na vzdálený trh, tedy nemá žádné zkušenosti kromě podnikání na českém trhu.

⁸⁹ FARC: Colombian Militant Group.2017.

Tabulka 6 SWOT analýza kolumbijského trhu z pohledu českého exportéra

Silné stránky	Slabé stránky
- Velký trh - Stabilní politika - Mnoho lidí v aktivním věku - Rostoucí střední třída - Stabilní postavení v rámci regionu, dobré diplomatické vztahy - Výhodná poloha země - Rostoucí bezpečnost - Subvence podnikatelům	- Velká vzdálenost od ČR - S tím spojené větší náklady na dopravu - Korupce - Klientelismus - Nutná znalost španělského jazyka - Nedokonalá infrastruktura - Neznalost regionu
Příležitosti	Hrozby
- Nový nepřesycený trh - Menší konkurence - Rostoucí kupní síla obyvatel - Dobré jméno ČR - Kompatibilita v rámci exportních/importních možností - Podepsání smlouvy usnadňující postavení podnikatelů z EU -	- Silné postavení USA - Vyšší kriminalita - Rostoucí ekonomiky LA - Snížení poptávky v důsledku nenadálé změny režimu - Snížení poptávky kvůli výkyvům cen ropy

Zdroj: vlastní zpracování

Silné stránky

Velký trh a výhodná poloha země

Jak již bylo zmíněno, celkový počet obyvatel je 48 milionů, navíc má Kolumbie vysoký počet pracovně aktivního obyvatelstva, kteří tvoří velký potenciál pro nově příchozí společnosti.⁹⁰ Dále má země přístup k oběma oceánům, jak Tichému, tak Atlantskému, což ji může časem řadit jako významný dopravní uzel a spojnici mezi Střední a Jižní Amerikou.

Stabilní politika

V porovnání s ostatními státy Latinské Ameriky je politická scéna v Kolumbii za posledních 15 let stabilní a pravicově orientovaná, snaží se spolupracovat se zejména Spojenými státy a poslední roky otevírají trh i Evropě. Současné reformy nabízejí subvenční pobídky pro začínající investory a míra byrokracie v případě založení kolumbijské firmy je oproti ostatním latinskoamerickým státům minimální.

Rostoucí střední třída

Kolumbijský Giniho koeficient je jeden z nejvyšších v regionu Latinské Ameriky – 53,5 a předstihl i Brazílii. I přes velkou hodnotu Giniho koeficientu a tedy velkou nerovnost rozdělení bohatství ve společnosti, tak střední třída roste a zároveň s tím i konkurenceschopnost Kolumbijců.⁹¹

Od roku 2012 se střední třída zdvojnásobila a o dva roky později představovala 29,6% populace. Je ovšem velký rozdíl mezi městy a vesnicemi – zatímco ve městech střední třída představuje 35% populace, tak ve venkovských oblastech je to pouhých 11%.⁹²

Stabilní postavení v regionu

Kolumbie je relativně volný otevřený trh, země sama podepsala mnoho dohod o volném obchodu se zeměmi napříč kontinenty. Je zakládajícím členem Pacifické aliance společně s Mexikem, Peru a Chile, dále uzavřela smlouvy o podpoře vzájemného obchodu s USA, EU,

⁹⁰ Los efectos del alto desempleo: Economía. 2009.

⁹¹ Colombia is Latin America's 2nd most unequal country after Honduras: online]. *Colombia Reports*: [2016 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://colombiareports.com/colombia-latin-americas-2nd-unequal-country-hon>

⁹² Oxford Business Group: Economy - Colombia. [online]. Londýn: *Oxford Business Group* 2015 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.oxfordbusinessgroup.com/analysis/rise-expanding-middle-class-driving-demand-and-consumption>

Kanadou, Panamou a některými státy Střední Ameriky – El Salvadorem, Guatemalou a Hondurasem.⁹³

Díky Pacifické alianci a propojení s Mexikem, Peru a Chile, tak vzniká možnost oslovit až 200 milionů lidí naráz. S výjimkou konfliktů s Ekvádorem, kvůli překročení hranic za cílem zásahu proti FARC, nebo také spory s Venezuelou, tak Kolumbie neměla v posledních desetiletích významné problémy či nepřátele v regionu.

Rostoucí bezpečnost

I přes přetrvávající negativní image Kolumbie co se týká bezpečnosti, tak ve skutečnosti díky reformám Uribeho a Santose, podepsání mírové dohody s FARC, se bezpečností situace zlepšila. Nesouvisí to ani tak s klesající produkcí kokainu, jelikož Kolumbie v současnosti produkuje nejvíce kokainu ve své historii, ale spíše s utlumením a potlačením teroristických skupin a uklidnění regionu.

Podnikatelské subvence

Kolumbie se minulý rok umístila v žebříčku Doing Business na 35. místě díky svému zlepšení v mnoha oblastech, hlavně díky usnadnění situace začínajícím podnikatelům, kdy byla schválena řada reforem. Jedním z důvodů je snížení celního zatížení po podepsání Mnohostranné obchodní úmluvy mezi Evropskou Unií a Kolumbií, která vstoupila v platnost v polovině roku 2013. Do té doby bylo celní zatížení evropských firem 12,5%, ale podpisem smlouvy se snížilo na nulu, což znamená velkou šanci pro posílení obchodní spolupráce mezi oběma regiony.⁹⁴

Největší pokles celního zatížení byl vyvolán v sektoru textilu a oděvů a to o 30%. USA vystupuje jako hlavní dovozní partner latinskoamerických zemí, ovšem dovoz z USA do Kolumbie je zatížen celní sazbou, která se postupně snižuje na základě jejich podepsané smlouvy, ale k postupnému snížení celního zatížení mezi oběma státy dojde až za deset let (od podpisu smlouvy v roce 2013). Evropské Unii díky podpisu úmluvy ale v případě zemědělského zařízení, stavebního materiálu, textilu, oblečení, keramiky, strojírenských přístrojů a optických přístrojů, stavebního materiálu, lékařského vybavení, oceli, výrobků souvisejících s IT bylo clo

⁹³ Colombia - Trade Agreements. [online]. Export 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.export.gov/article?id=Colombia-Trade-Agreements>

⁹⁴ Nová dohoda usnadní firmám cestu na exotické trhy Peru a Kolumbie: Obchodní politika. [online]. Praha: Český exportér, 2013 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.peru-embajada.cz/files/articulo-cesky-exporter.pdf>

odstraněno ihned v okamžiku podpisu. Výhodou podpisu odstranění celní sazby mezi oběma zeměmi je, že v okamžiku podpisu dohody české firmy získávají vyšší úroveň ochrany vlastnických práv, snadnější přístup k veřejným zakázkám, a celkově lepší přístup na trh.⁹⁵

Slabé stránky

Velká vzdálenost od ČR & náklady na dopravu

Vzhledem ke vzdálenosti země od evropského kontinentu se musí počítat s vyššími náklady na přepravu. Navíc pokud český exportér nebude kontrolovat aktivity přímo sám a bude využívat obchodního zástupce, má nad ním omezené možnosti kontroly.

Korupce

Dle CPI (*Corruption Price Index*) sestavovaného každoročně Transparency International se Kolumbie umístila v minulém roce 2016 na 90 místě ze 192 zemí. Konečný výsledek země je 32 (žebříček má stupnici od 0-100 s tím, že 0 znamená extrémně vysokou míru korupce). Výsledek ve srovnání v rámci regionu Latinské Ameriky je mírně nadprůměrný, lépe skončily jen Chile, Uruguay a Brazílie.

Konkrétní výsledek pro celý americký kontinent v rámci CPI (Severní i Jižní Amerika) byl 44 ze 100. Pokud země dosáhla úrovně pod 50, znamenalo to vyšší problémy v boji proti korupci. V mnoha oblastech Latinské Ameriky zůstává beztrestnost hlavním problémem. I přesto, že v Latinské Americe přibývá korupčních kauz, kterým je věnována pozornost a jsou patřičně stíhány, otázkou zůstává, zda se jedná o dlouhodobě udržitelný plán regionu, nebo jen o jednorázové úspěchy. Nejnižší skóre v americkém regionu má Venezuela, a to pouhých 17. Extrémně nízký výsledek souvisí s hospodářskou krizí posledních let. Zatímco v Mexiku se vláda snaží zemi pročistit sérií reforem, korupční skandály i nadále eskalují a prezident Enrique Peña Nieto dosahuje nejnižších čísel popularity. Mexiko je pasováno na zemi s největším poklesem CPI indexu oproti předchozímu roku 2015.⁹⁶

⁹⁵ *Český export: O hodně lepší, než byste čekali*: [online]. Praha: Mladá Fronta, 2015 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/app/content/files/cesky-export/1511-cesky-export-e15.pdf>

⁹⁶ *Corruption Perception Index* [online]. Transparency International, 2017 [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

Obrázek 3 Corruption Perception Index (červená= vyšší míra korupce, žlutá= nižší míra korupce)

Zdroj: *Corruption Perception Index.2016.*, vlastní zpracování.

I přes urgence posledních let o potřebě snížení korupce, tak úroveň korupce dle CPI se za poslední 3 roky v Kolumbii nezměnila. Od roku 2012 se výše korupce snížila jen o jeden bod. Devadesáté místo v celkovém hodnocení Kolumbii řadí k průměru. I přesto, že za poslední roky vznikl velký počet zákonů, které mají potírat korupci, ve výsledku ne vždy bývají dodržovány. Ačkoli je ale skóre stále vysoké, pozitivum je, že Kolumbie si nepohoršila v porovnání s předchozím rokem. Kolumbie navíc má lepší umístění než Argentina (95.místo), Peru (101.místo), Bolívie (113. místo), Ekvádor (120.místo), Mexiko(123.místo).⁹⁷

Klientelismus

Klientelismus v Kolumbii a nedostatečný regulatorní systém je i dnes vážným problémem podnikatelů.

⁹⁷ WADE, J. *Colombia Shows No Improvement on Corruption Epidemic in New Study*: [online]. Bogotá: Finance Colombia, 2017 [cit. 7.11.2017]. Dostupné z: <http://www.financecolombia.com/colombia-shows-no-improvement-corruption-transparency-international-study/>

Nutná znalost španělského jazyka

Jen jeden z deseti Kolumbijců mluví anglicky a to ale ne vždy znamená, že se s nimi bez problémů domluvíte na věcech, které se týkají podnikání, či jiných profesních věcí.⁹⁸ Ze zkušenosti tak jednání v Kolumbii probíhají zásadně ve španělštině, i když manažer angličtinu ovládá, tak to většinou není na dostatečné úrovni, aby v ní byl schopen vést celá obchodní jednání. Tedy pokud se nejedná výhradně o mezinárodní společnost, práce a jednání ve firmě bude probíhat ve španělštině.

Nedokonalá infrastruktura

Za poslední roky se značně navýšily investice do infrastruktury. Silnice především mezi velkými městy jsou poměrně kvalitní, odlišná situace ovšem platí v odlehlejších koutech země či mezi vesnicemi. Co se týká železniční a námořní přepravy, ty se teprve pomalu rozvíjejí.

Neznalost prostředí

Není nutno zmiňovat, že mezi většinou zemí Evropy a Kolumbií panují velké rozdíly. Což se může projevit i v neznalosti legislativních požadavků, neznalost místních poměrů a fakt, že nemá podnikatel vytvořenou žádnou místní síť kontaktů snižuje jeho důvěryhodnost. To je možno vyřešit prostřednictvím lokálního právního poradce či lokálního obchodního zástupce.

Příležitosti

Nový nepřesycený trh

Dle MZV a českého velvyslance v Bogotě poslední dobou největší potenciál pro české společnosti představuje energetický trh, konkrétně pro české solární společnosti. Pro podporu domácích i zahraničních investic, přijala kolumbijská vláda v roce 2014 zákon o regulaci integrace obnovitelných energií do národního energetického systému. Norma otevřela investiční potenciál v oblasti tzv. čistých technologií. S podporou investic souvisí nově zavedené investiční pobídky – možnost snížit během 5 let daňový základ až o 50% z celkové

⁹⁸ SANDOVAL DÍAZ, M. *Uno de cada diez colombianos habla inglés*. [online]. El Espectador, 2013 [cit. 8.11.2017]. Dostupné z: <https://www.elespectador.com/noticias/economia/uno-de-cada-diez-colombianos-habla-ingles-articulo-453679>

ceny investice, úplné osvobození od placení DPH v případě dovozu nezbytných technologií a další přidáné individuální subvence lokální vlády.⁹⁹

Menší konkurence

Hlavní konkurence je mezi dodavatelskými stranami. Záleží na oboru, ale obecně se dá říci, že většina podnikatelských oborů je méně technologicky vyspělá, než ty v Evropě. Což dává přidanou výhodu případným evropským dodavatelům.

Rostoucí kupní síla obyvatel a rostoucí střední třída

Díky růstu střední třídy, většímu počtu kupní síly, se navýší i poptávka po zboží a službách. Díky velikosti trhu, pokud se zahraničními investory podaří správně penetrovat na lokální trh, tak díky velkému počtu potenciálních zákazníků může v krátké době vygenerovat velké zisky.

Dobré jméno ČR a kompatibilita v rámci exportních/importních možností

České společnosti mají v Kolumbii dobrou pověst, obzvláště v oblasti energetiky, automobilového průmyslu a obráběcích strojů. Důvěru posiluje zaštitění Českou exportní bankou, která osobně asistuje při bilaterálních jednáních a vysílá signály, že čeští exportéři mají možnost se opírat o silnou bankovní instituci. Na jednom z posledních setkání české delegace a kolumbijského ministra průmyslu, bylo naznačeno, že kolumbijská strana má zájem o české produkty a odborníky v oblasti energetiky, protože Kolumbie staví malé elektrárny v izolovaných oblastech Kolumbie.¹⁰⁰ Navíc se otevírá možnost pro investory v rámci obnovitelných zdrojů energie, vláda prezidenta Santose v roce 2014 přijala zákon o navyšování investic do obnovitelných zdrojů. Pro firmy, které budou investovat do energetického sektoru, získají investiční pobídku od kolumbijské vlády – kterou bude snížení daňového základu až do výše 50% celkové hodnoty investice na dobu 5 let. Stejně tak společností může být přispěno lokálnímu subvencemi lokální vlády.¹⁰¹

⁹⁹ *Nové exportní a investiční příležitosti pro české firmy v kolumbijském energetickém sektoru: Kolumbie - teritoriální informace* [online]. Business Info, 2017 [cit. 9.11.2017]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nove-exportni-a-investicni-prilezitosti-pro-ceske-firmy-v-kolumbijskem-energetickem-sektoru-94723.html>

¹⁰⁰ Kolumbie a Ekvádor lákají české exportéry ke spolupráci. [online]. Hospodářské noviny, 2013 [cit. 11.11.2017] Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-59971060-kolumbie-a-ekvador-lakaji-ceskeexportery-ke-spolupraci>

¹⁰¹ *Nové exportní a investiční příležitosti pro české firmy v kolumbijském energetickém sektoru*: 2017.

Podepsání smlouvy usnadňující postavení podnikatelů z EU

Výraznou podporou pro podnikatele z Evropské unie je již zmíněná Mnohostranná obchodní úmluva mezi Evropskou unií a Kolumbií, která vešla v platnost v polovině roku 2013. Díky tomu se postupně snižuje celní zatížení ve vybraných oblastech pro evropské firmy na nulu.¹⁰²

Hrozby

Silné postavení USA

Kolumbie je považovaná v současnosti za největšího spojence USA v Latinské Americe. Zvláště v oblastech, které spravuje stát (např.: zbrojní průmysl), tak jsou upřednostňovány američtí dodavatelé a v ostatních oblastech můžou být upřednostňováni na základě dlouhodobých vztahů.

Vyšší míra kriminality

Díky podepsání dohody s FARC a boji proti dalším skupinám obchodující s narkotiky, došlo k uklidnění situace, ovšem kriminalita je stále poměrně vysoká. Co se týká obchodu s drogami, tak násilnost drogových kartelů klesá, ale v současnosti Kolumbie produkuje největší množství kokainu v historii. Kartely, se dá říci umírnily, ale nedá se říci, že jsou naprosto nečinné. Záleží na odvětví a na oblasti v které by případná firma operovala.

Rostoucí ekonomiky LA

Jednou z nejvíce rostoucích ekonomik Latinské Ameriky za minulý rok byla označena Panama. Z hlediska distribuce si Panama ale většinu věcí dováží, tedy bych ji nepovažovala za ohrožení evropských exportérů. Za větší nebezpečí se dá označit Peru, které je nejvíce ekonomicky rostoucím státem Jižní Ameriky, kromě stabilně rostoucího HDP, je i země politicky stabilní.

Snížení poptávky v důsledku nenadálé změny režimu

Změna režimu neznamena ohrožení sama o sobě, ale spíše případné restriktce ohlášené novou vládou. V podobě případné privatizace firem v určitých sektorech a tyto kroky nejsou v historii

¹⁰² Nová dohoda usnadní firmám cestu na exotické trhy Peru a Kolumbie.2013.

Latinské Ameriky ojedinělé. Tedy s tím souvisí nutnost důkladné analýzy stability politického režimu a jaké případné opatření by mohly následující vlády podniknout.

Snížení poptávky kvůli výkyvům cen ropy

Na základě historických zkušeností plyne, že ceny ropy ovlivňují export. Během následujících let se ale dle předpovědi cena ropy vrátí na standartní úroveň a dojde k růstu exportu.

4.3. Vnímání politických rizik Kolumbijců a cizinců a vzájemná komparace

I přes razantní změny posledních let týkající se politické, ekonomické scény i bezpečnosti, tak převládá názor, že Kolumbie není vhodnou zemí pro turistiku a už vůbec pro podnikání. Proto jsem zpracovala anketu na porovnání vnímání politických rizik ze strany cizinců a Kolumbijců.

Cíl průzkumné části:

Hlavní hypotézou je, že Evropané budou vnímat politická rizika v Kolumbii negativněji (tedy přiřazovat větší hodnoty), než Kolumbijci samotní.

Vedlejší hypotézou je, že Evropané s větším povědomím o politicko-ekonomické orientaci země (lidé, co zemi někdy navštívili), tak u nich bude převládat pozitivní náhled na politická rizika Kolumbie.

Průzkumný vzorek:

Průzkum se uskutečnil v době od 7.11 do 14.11 skrz sociální síť FB – publikováno pro veřejnost i zasílání konkrétním adresátům a také předávání formulářů v elektronické podobě osobně k vyplnění známým a kamarádům. Dotazník vyplnilo 45 respondentů, 22 z nich byly ženy a 23 muži. Respondenti byli v rozsahu 21-57 let, nejrozšířenější skupinou byli lidé mezi 23-25 roky, představující 48,88%. Co se týká země původu dotazovaných, tak 11 (24,4%) je z Kolumbie, 25 (55,6%) z Evropy, 4 z Latinské Ameriky a 5 ze Severní Ameriky. Pokládání otázky jsou přiloženy v příloze.

Vyhodnocení průzkumu:

1) Hlavní hypotéza

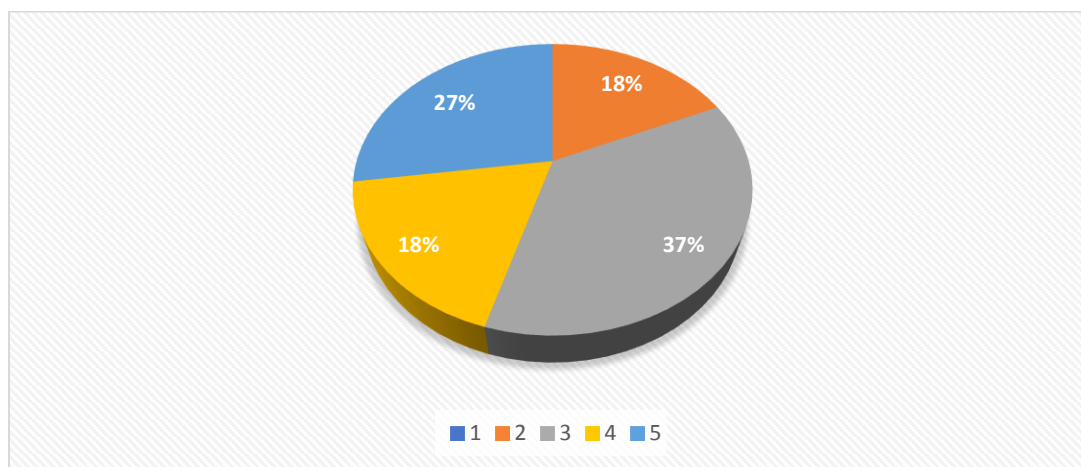
Z celkového počtu dotazovaných 45,5% Kolumbijců odpovědělo, že si myslí, že jsou v jejich velmi dobré podmínky k podnikání. Zbytek shodně po 3 odpovědích se shodl na tom,

že Kolumbii nevnímají jako trh vhodný k podnikatelským aktivitám a další 3 účastníci ankety přiznali, že nemají velkou znalost v této oblasti, nicméně si myslí, že v Kolumbii mohou být dobré příležitosti.

Korupce

Stupně korupce jsou seřazeny od 1-5, přičemž 5.stupeň značí nejvyšší možnou míru korupce. Většina dotazovaných se shodla na střední míře korupce (37%), ale 27% dokonce ohodnotilo míru korupce v zemi nejvyšším stupněm.

Graf 8 Vnímaná míra korupce v Kolumbii (cizinci i Kolumbijci)

Zdroj: Political Risks in Entrepreneurship in Colombia [online]. Survio, 2017 [cit. 2.12.2017]. Dostupné z: <https://www.survio.com/survey/f/S3M4Q2R5U7K6Y3K7C>, vlastní zpracování

Stabilita politického systému

Opět hodnoceno na stupnici 1-5, kdy 5 znamenalo nejvíce stabilní politický aparát. Tak většina dotazovaných volila stupeň 4 – 36,4%. Dále po třech respondentech měla stabilita stupně 2 a 3.

Riziko znárodnění/ konfiskace/ privatizace

Stupnice 1- 5, kde 1 znamenalo nejnižší riziko. Čtyři lidé odpověděli, že věří, že v Kolumbii je naprosto minimální riziko znárodnění/konfiskace či privatizace, čtyři lidé si myslí, že stupeň je průměrný (3). A nikdo neohodnotil stupeň tohoto politického rizika 4 či 5.

Zamlčování informací (CB, vládou, atd.)

36,4% dotazovaných si myslí, že riziko zamlčování informací je poměrně malé (stupeň 2) a 27,3% dokonce si myslí, že je naprosto minimální (stupeň 1).

Hrozba terorismu (spojené s drogovou kriminalitou)

Nejvýše hodnocené politické riziko, kdy 36,4% ho ohodnotilo střední mírou rizika (3). Zbytek pak poměrně vyrovnaně hlasoval pro zbývající možnosti. Nicméně ze všech politických rizik zmíněných v dotazníku, tak Kolumbijští respondenti považovali hrozbu terorismu za nejvyšší.¹⁰³

2) Vedlejší hypotéza

V této části budu porovnávat názor Evropanů, protože cizinci z Latinské Ameriky budou mít větší povědomí o Kolumbii, tedy názory se moc nebudou lišit a co se týká Severní Ameriky, tak vycházím z předpokladu větší znalosti Latinskoamerického prostředí, z důvodu početné latinskoamerické komunity. Tedy tato část bude výhradně o Evropanech.

Z dotazníku bylo 25 lidí původem z Evropy a 64% z nich tvořily ženy. 34% z nich nikdy Kolumbii nenavštívilo, ale domnívalo se, že mají určitou znalost o zemi, 52% nikdy zemi nenavštívilo a o zemi nemají větší znalosti, zbylých 12% Kolumbii navštívilo.

Podmínky podnikatelů

Většina (44%) nemá moc velké znalosti prostředí, ale domnívá se, že Kolumbie není vhodným trhem pro podnikatele, pak shodně 24% se domnívá, že na trhu mohou být zajímavé příležitosti, ale na druhou stranu 24% si myslí, že na trhu se nevyplatí začít podnikat.

Korupce

Nikdo neoznačil level korupce za minimální (tedy 1), 9 lidí označilo kolumbijský trh nejvyšším stupněm, tedy 5 a nejvíce lidí (44%) si myslí, že na trhu panuje poměrně velká míra korupce (4).

Stabilita politického systému

Nadpoloviční většina dotazovaných (60%) považuje politický aparát země za poměrně málo stabilní (stupeň 2) a zbylých 20% přiřadilo stabilitě stupeň 3 a 4.

¹⁰³ Political Risks in Entrepreneurship in Colombia. 2017.

Riziko Nacionalizace/konfiskace/privatizace

Téměř polovina – 44% označuje riziko za poměrně vysoké (stupeň 4) a 28% si myslí, že risk je střední (3).

Riziko utajení informací

Většina 56% považuje riziko, že Centrální banka, vláda či jiné veřejné instituce budou manipulovat či zatajovat informace za aktuální a přiznávají mu stupeň 4.

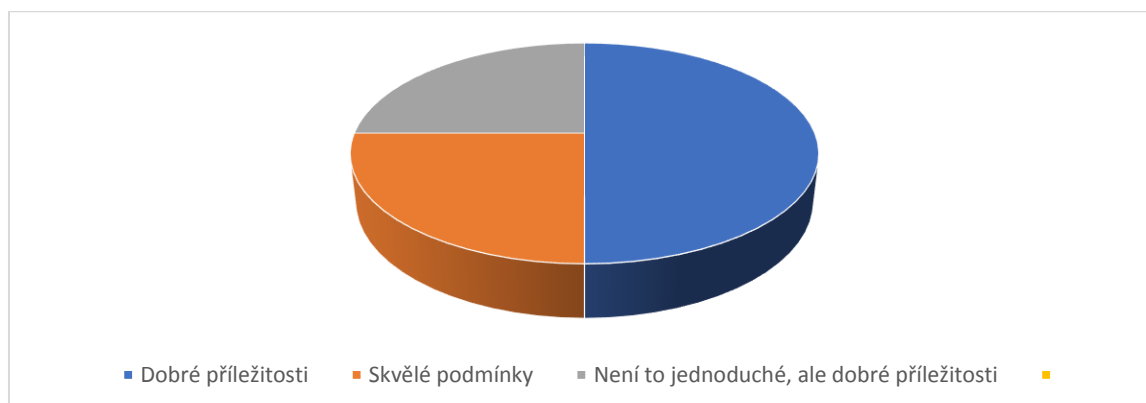
Riziko terorismu

Přesně 40% dotazovaných si myslí, že riziko terorismu zahrnující kriminalitu související s drogovými kartely se dá označit nejvyšším stupněm. Pouhý jeden člověk označuje riziko za minimální.¹⁰⁴

Vyhodnocení vedlejší hypotézy

Cizinci, kteří někdy zemi navštívili rozhodně vidí podnikatelské příležitosti na trhu pozitivně, jak ukazuje následující graf. Polovina respondentů nemá detailní znalost trhu, ale považuje kolumbijské prostředí za vstřícné a že se na něm vyskytují kvalitní příležitosti, kterých se dá využít. 25% si myslí, že na trhu jsou skvělé podmínky a stát vychází začínajícím podnikatelům vstříc. Zbylá čtvrtina si myslí, že podnikat v zemi není snadné, ale na trhu se vyskytují zajímavé příležitosti.

Graf 9 Podmínky podnikání z pohledu cizinců, kteří zemi navštívili

Zdroj: Political Risks in Entrepreneurship. 2017.

¹⁰⁴ Political Risks in Entrepreneurship. 2017.

Zhodnocení ankety – hlavní a vedlejší hypotézy

I přes potvrzení stanovených hypotéz, že cizinci vnímají politická rizika související s podnikáním v Kolumbii mnohem negativněji, než lokální obyvatelstvo, tak anketa přinesla některé zajímavé výsledky. Například přes má osobní očekávání, že Kolumbijci budou hodnotit politická rizika mnohem mírněji, což by souviselo i s jejich pozitivismem a patriotismem. Ovšem dotazovaní v mé anketě, kteří pocházejí přímo z Kolumbie velmi špatně ohodnotili korupci v zemi. Což jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, tak je reálné hodnocení. I když level korupce v zemi stagnuje a nepodaří se ho zlepšit, stále oproti ostatním latinskoamerickým zemím tak má Kolumbie stabilní postavení, které se nezhoršuje v čase.

Jak vyplynulo z vedlejší hypotézy, cizinci, kteří někdy zemi navštívili, tak považují podmínky v zemi za příznivé pro podnikání. S čímž se dá souhlasit, pokud vezmeme v potaz reformy provedené kolumbijskou vládou v posledních letech, které mají za cíl ulehčit příchod nových podnikatelů a snížit level byrokracie těm stávajícím.

Závěrem bych řekla, že i když mnou provedená anketa nemůže být považována za naprosto relevantní a spolehlivou, protože na to by bylo potřeba stovek respondentů. Či pokud za spolehlivou kvalitativní analýzu, tak by bylo třeba jít více do hloubky a položit mnohem více dotazů, tak i tato anketa dává zběžný náhled do situace. Dle mého názoru, tak by Kolumbie měla mnohem více lákat zahraniční investory, investovat do propagačních kampaní a workshopů. Protože země má potenciál vygenerovat mnohem větší zisky a přilákat větší množství zahraničních investorů – díky skvělé geografické poloze, je členem mnoha obchodních společenství, má dobré vztahy se velkou většinou států v regionu, politická a ekonomická situace je stabilní, vláda se snaží reformovat potřebná odvětví či to, že mají vysoký počet obyvatel v aktivním věku.

Závěr

Cílem této práce bylo zanalyzovat politická rizika, která mohou představovat překážku v podnikatelském prostředí, přiblížit specifika kulturního a ekonomického prostředí země a definovat sektory s potenciálem zejména pro evropské investory.

Politické riziko se označuje jako pravděpodobnost výskytu nějaké politické události, která ovlivní očekávané zisky z investic. Rozlišují se jako mikro a makro rizika. Mikro se dotýkají jen konkrétního odvětví či specifické podnikatelské aktivity, zatímco makro rizika dopadají na všechny zahraniční firmy v daném odvětví. Hodnocení politických rizik nabývá významu v rizikových regionech, kterým je právě Latinská Amerika. Definováním politických rizik se zabývají konzultantské firmy, pojišťovací společnosti či ratingové agentury.

Dříve bylo politické riziko výhradně považováno jako znak nedostatečně ekonomicky rozvinuté země, dnes se ví, že to nemusí být úplně pravidlem, ale rozvinuté státy mají lepší systém, jak zastavit dopady politických rizik na podnikatelské subjekty. Zdroji politického rizika jsou: politická nestabilita, neschopnost vlády- kdy špatně fungující vláda v rozvojových státech může napáchat mnohem vážnější škody než v rozvinutých státech. A třetím zdrojem politického rizika může být konflikt v podobě ekonomického zájmu stran, kdy ztráta jedné strany zvýší zisky té druhé.

Specifickým pojmem je riziko země, které bývá poměrně často s politickým rizikem zaměňováno. Rizikem země se označuje situace, kdy je ve finančních možnostech země splatit

Latinská Amerika patří současně s jihovýchodní Asií k nejrychleji rostoucím regionům na světě. I přes velká nerostná bohatství, dostatek mladé pracovní síly, tak často překážkou příchodu investorů bývají vládní restrikce.

K nejčastějším politickým rizikům v regionu Latinské Ameriky patří utajování či ovlivňování informací, politicky vyvolané exogenní šoky, překračování autority, vyvlastnění/konfiskace či znárodnění, nedodržení závazků států, přítomnost organizovaného zločinu, politická nestabilita a nestálost mezinárodní politiky.

Kolumbie je označována za prezidentskou republiku a unitárním státem s decentralizovaným řízením, v současnosti jedna z mála politicky stabilních zemí regionu s optimistickým výhledem do budoucna. Díky příznivému vývoji posledních let, úspěšnému boji proti drogovým kartelům, reformám v hospodářské politice, vhodným geopolitickým umístěním, tak je Kolumbie zařazena do skupiny druhé generace ekonomických tygrů – CIVETS.

Kolumbijské makroekonomické ukazatele vykazují dlouhodobě pozitivní trend. Kolumbie v období hospodářské krize, kdy se ostatní státy pohybovaly pod nulovou hranicí růstu HDP, tak vykazovala téměř dvouprocentní růst. Díky počtu makroekonomických reforem a strukturálních ekonomika se těší stabilnímu růstu.

Inflace se blíží cílované hodnotě, kdy inflační cíl Kolumbijské centrální banky je mezi 2-4%. Stejně tak jako je předpoklad stabilního růstu HDP, tak do budoucna se očekává i stabilní míra inflace. Tento předpoklad stability napomáhá zemi k posílení kredibility pro stávající a případné investory. To, že je Kolumbie dlouhodobě schopná řízeně cílit inflaci je pozitivním znakem a zárukou nižší míry rizika na trhu.

Jedním z hlavních problémů ekonomiky je vysoká nezaměstnanost, kdy nejnižší hodnota za posledních 15 let byla 9,8%. Což na druhou stranu ale poskytuje příležitost při vstupu na trh, protože boj a pracovní sílu je v porovnání s ostatními zeměmi minimální. Navíc v současnosti je nejvyšší množství obyvatel v aktivním věku. Kolumbijské exporty jsou přímo závislé na vývoji cen ropy, při posledním poklesu cen v roce 2016, exporty klesly o 48,3%. Ceny ropy a predikce vývoje jsou tudíž důležitým rizikovým faktorem, které investoři musí také brát v potaz. Hlavními obchodními partnery Kolumbie jsou dva státy, které mají dlouhodobě stabilní ekonomiku a politickou scénu – USA a Panama.

Díky zahájení vyjednávání a následnému uzavření dohody s povstaleckou organizací FARC, která je USA a EU označována za teroristickou organizaci, tak se bezpečnost v zemi zlepšila a s tím i celkové postavení země. Vláda za poslední roky přišla s mnoha reformami, které otevírají zemi zahraničním investorům. Posledním velkým úspěchem bylo podepsání dohody mezi Evropskou Unií a Kolumbií o snížení cla ve vybraných sektorech na nulu - Kolumbie má podobnou dohodu uzavřenou od roku 2013 i s USA, ale v ní je stanoveno, že clo se postupně snižuje. Do té doby mají výhodu evropské firmy, které by z toho mohly profitovat. Dále společnosti mohou čerpat investičních pobídek – jako snížení daňového základu během prvních 5 let o 50% z celkové ceny investice, úplné osvobození od DPH, pokud

firma vytvoří dostatek pracovních míst v dané oblasti, dosáhne na další podporu od místní vlády a pak je možné se ucházet o další případné subvence lokálních vlád jednotlivých departamentů. Jednou z hlavních příležitostí pro české společnosti může být sektor energetiky, automobilového průmyslu a obráběcích strojů. Kolumbie také chce stupňovat svoje investice do obnovitelných zdrojů energie, na což bude také potřebovat proškolené zahraniční firmy.

Celkově se dá říct, že Kolumbie je země, která skýtá mnoho potenciálních příležitostí pro případné české investory. I přesto, že je trh velmi odlišný, překrývají se možnosti uplatnění českých firem a příležitostí, které nabízí kolumbijská strana a to zejména v oblasti technologicky náročné výroby strojů a zařízení.

Anketa potvrdila navrženou hypotézu, že cizinci vnímají politická rizika Kolumbie negativněji, než Kolumbijci samotní. Hlavním důvodem může být nedostatečná informovanost respondentů a zkreslený obraz Kolumbie vyplývající z médií, ve výsledku to pak může vést k vyloučení potenciálních příležitostí trhu.

Obecně Latinská Amerika není považována za stabilní region zejména kvůli svým politickým výkyvům, ovšem Kolumbie má dlouhodobě stabilní vedení, které si ukotvuje svojí pravicovou politikou, úspěšnými reformami a hlavně díky úspěšnému boji s drogovou mafií, která způsobila roky nestability a bezpečnostních problémů, které se samozřejmě promítly i do ekonomiky. Zároveň se dá říci, že je stabilně ukotvena díky své příznivé poloze v regionu a spoluprací s ekonomicky stabilními obchodními partnery. Na druhou stranu významné politické riziko, které nelze opomenout spočívá ve vyšší míře korupce, jejíž úroveň se poslední roky nedaří snížit. Ale v porovnání s ostatními zeměmi Latinské Ameriky, tak oproti nim úroveň korupce v Kolumbii neroste, ale spíše stagnuje.

Na závěr bych chtěla doporučit případným investorům či zájemcům o podnikání v Kolumbii, aby investovali čas do úvodní analýzy trhu, zaměřili se na subvence pro daný sektor poskytované kolumbijskou vládou či daným departamentem, nepodcenili regionální diferenciaci, tedy neuvažovali zemi jako komplexní celek, ale spíš jako velmi heterogenní stát s velkými rozdíly. Společnosti z finančního, automobilového nebo energetického, pokud nemají dostatek finančních zdrojů pro sestavení vlastního modelu k měření politického rizika, mohou využít veřejně dostupných modelů, které jsou sestaveny specificky pro vybraný sektor. Kolumbijský trh i přes to, že je více rizikový než evropský, tak na druhou stranu poskytuje více příležitostí, které nejsou dosud využity. Kolumbijský rychle a stabilně rostoucí trh podle mé analýzy převyšuje rizika pro firmy z většiny sektorů. Ovšem je třeba vzít v potaz napojení

kolumbijského trhu na americký a současnou výhodu evropských firem, která vznikla podepsáním dohody o snížení celního zatížení pro firmy z Evropské Unie. Díky podpisu úmluvy v případě zemědělského zařízení, stavebního materiálu, textilu, oblečení, keramiky, strojírenských přístrojů a optických přístrojů, stavebního materiálu, lékařského vybavení, oceli, výrobků souvisejících s IT bylo clo odstraněno ihned v okamžiku podpisu. Výhodou podpisu odstranění celní sazby mezi oběma zeměmi je, že v okamžiku podpisu dohody evropské společnosti získávají vyšší úroveň ochrany vlastnických práv, snadnější přístup k veřejným zakázkám, a celkově lepší přístup na trh

Zdroje

Prameny

Argentina Inflation Rate. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/argentina/inflation-cpi>

Colombia's unemployment – education reform required. [online]. *Colombia Politics* 2012 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.colombia-politics.com/colombia%C2%B4s-unemployment-education-reform-required>

Handbook of Statistics 2014. UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development [online]. Ženeva: UNCTAD. 2014 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat39_en.pdf

Inflation rate in Colombia. [online]. Statista. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/369121/inflation-rate-in-colombia/>

Per Capita GDP. [online]. Investopedia. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/p/per-capita-gdp.asp>

Political Risks in Entrepreneurship in Colombia [online]. Survio, 2017 [cit. 2.12.2017]. Dostupné z: <https://www.survio.com/survey/f/S3M4Q2R5U7K6Y3K7C>

Trading Economics: Colombia GDP per capita. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/colombia/gdp-per-capita>

World Bank: Colombia. [online]. World Bank. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2016&locations=CO&start=1999&view=chart>

World Bank: Unemployment [online]. World Bank [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?contextual=region&end=2016&locations=CO&start=1960&view=chart>

Odborná literatura

ALVAREZ, C. & URBANO, D. *Environmental factors and entrepreneurial activity in Latin America*. Barcelona: Academia. 2011. č. 48,

BREWERS, Thomas L., *Political Risk Assessment for Foreign Direct Investment Decisions: Better Methods for Better Results*, Columbia: Journal of World Business. 1981. roč. 16, č. 1, s. 5.

BRINK, Ch. H. *Measuring Political Risk: Risks To Foreign Investment*, Stellensbosch: Ashgate Publishing Company, 2004. ISBN: 0754642291

CIHELKOVÁ, E. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*. Praha: C.H.Beck, 2003, ISBN 80-7179-804-5.

Colombia - Investment and Business Guide: Strategic and Practical Information. International Business Publications, 2015. ISBN 9781329244290.

D.SIMONS, Jeffrey. *A Theoretical Perspective on Political Risk*. *Journal of International Business Studies*. 1984, roč. 15, č.3 ISSN 0047-2506.

GREEN, R. *Political Structures a a Predictor of Radical Political Change*, *Columbia Journal of World Business*. 1974. č.9, s.28

HOTI, Suhejla and MCALLEAR, Michael. *An Empirical Assessment of Country Risk Ratings and Associated Models*, *Journal of Economic*, roč. 18.č.4 ISSN 14676419

HOWELL, L.D.- CHADDICK, B. *Models of political risk for foreign investment and trade*. Columbia: *The Columbian Journal of World Business*. 1994.roč.29, č.3.

KOBRIN, Stephen J. *Political Risk: A Review and Reconsideration*,. *Pennsylvania:Journal of International Business Studies*: 1979, roč. 10, č.1,

MCKELLAR, R. *A Short Guide to Political Risks*. 1.vyd. Great Britain: Gower, 2010. ISBN 9780566091605.

NĚMEC, Jan, DVOŘÁKOVÁ, V., BUBEN, R. *¡Que el pueblo mande!: Levicové vlády, populismus a změny režimu v Latinské Americe*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012. ISBN 978-80-7419-091-9

NĚMEC, Jan. *Politické systémy Latinské Ameriky*. Praha: Oeconomica, 2006. ISBN 80-245-1107-X.

SALAMANCA, E. JOHNSON, R.L., DUHAMEL, F.B. *Political Risk Traps In Latin America*. Puebla: *European Scientific Journal*, 2016 ISSN 1857-7431

SANDLER, Stanley. *Ground Warfare: An International Encyclopedia*. ABC Clio, 2002 ISBN 9786610712359.

SOTILOTTA, C.E. *Political risk: Concepts, definitions, challenges*, Working Paper Science, Řím:Luiss – School of Government. 2014 ISSN: 2282-4189

ZINK, D.W. *The political risks for multinational enterprise in developing countries, with a case study of Peru* New York: Praeger, 1973. ISBN 9780275286804

Ostatní zdroje

ALLEN, K. *The Civets: a guide to the countries bearing the world's hopes for growth* [online]. London: The Guardian, 2011 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/business/2011/nov/20/civets-guide>

ALON, I., GURUMOORTHY R., MITCHELL M. a STEENT. *Managing Micropolitical Risk: A Cross-Sector Examination*. [online]. Batonglobal, 2006 [cit. 4.11.2017]. Dostupné z: <http://www.batonglobal.com/wp-content/uploads/2014/11/Alon-et-al-2006-TIBR-Managing-Micro-Political-Risk.pdf>

Argentina Inflation Rate. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/argentina/inflation-cpi>

Colombia - history [online]. Chicago: Encyclopedia Britannica, 2017 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Colombia/>

Colombia - Investment and Business Guide: Strategic and Practical Information. International Business Publications, 2015. ISBN 9781329244290. s.28.

Colombia - Trade Agreements. [online]. *Export* 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.export.gov/article?id=Colombia-Trade-Agreements>

Colombia is Latin America's 2nd most unequal country after Honduras: online]. *Colombia Reports*: [2016 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://colombiareports.com/colombia-latin-americas-2nd-unequal-country-hon>

Colombia Politics: Political parties. [online]. Bogotá: *Colombia Politics* , 2017 [cit. 30.11.2017]. Dostupné z: <http://www.colombia-politics.com/political-parties/>

Colombia unemployment rise first time in 8 years. [online]. *Colombia Reports* 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://colombiareports.com/colombia-unemployment-rise-1st-time-8-years/>

Colombia's unemployment – education reform required. [online]. *Colombia Politics* 2012 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.colombia-politics.com/colombia%C2%B4s-unemployment-education-reform-required>

Corruption Perception Index [online]. Transparency International, 2017 [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

CRISP, Brian F. Biography - Alvaro Uribe Velez. *Britannica* [online]. Chicago: Britannica, 2017 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Alvaro-Uribe-Velez>

Český export: O hodně lepší, než byste čekali: [online]. Praha: Mladá Fronta, 2015 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/app/content/files/cesky-export/1511-cesky-export-e15.pdf>

ERIC, Martin, COTA, I. *Trump Was Going to Kill Mexico's Peso. It's Doing Just Fine* [online]. Bloomberg, 2017 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-02-28/trump-was-supposed-to-kill-mexico-s-peso-it-s-proving-resilient>

Evolución de la situación inflacionaria y decisiones de política monetaria. [online]. Bogotá: Banco de la República [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: http://www.banrep.gov.co/sites/default/files/publicaciones/archivos/risi_mar_2015.pdf

FARC: Colombian Militant Group. [online]. *Britannica* 2017 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/FARC>

FLANNERY, N.P. *Political Risk Outlook: Venezuela's Economic Emergency* [online]. Forbes, 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2016/05/25/political-risk-outlook-venezuelas-economic-emergency/#46f905b8afc0>

FLANNERY, N.P.. *Political Risk Analysis: Venezuela's Economic Crisis* [online]. Forbes, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.forbes.com/sites/nathanielparishflannery/2017/04/11/is-venezuelas-political-crisis-worsening/#1ee8dc3323d1>

Gran Colombia [online]. Chicago: Encyclopedia Britannica, 2017 [cit. 29.10.2017]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Gran-Colombia>

Handbook of Statistics 2014. UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development [online]. Ženeva: UNCTAD. 2014 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat39_en.pdf

HONDURAS: Economic Preview [online]. Euler Hermes, 2017 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.eulerhermes.com/economic-research/country-reports/Pages/Honduras.aspx>

How Colombia's Economic Outlook Puts Pressure on the Peace Deal. [online]. Americas Quarterly, 2016 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.americasquarterly.org/content/paying-peace>

IMF admits mistakes in Argentina crisis. [online]. Telegraph, 2004 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/finance/2891368/IMF-admits-mistakes-in-Argentina-crisis.html>

Inflation rate in Colombia. [online]. Statista. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/369121/inflation-rate-in-colombia/>

KEPPEL, Stephen. *5 Ways Hugo Chavez Has Destroyed the Venezuelan Economy.* ABC news [online]. ABC News, 2013 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: http://abcnews.go.com/ABC_Univision/News/ways-chavez-destroyed-venezuelan-economy/story?id=18239956

KOHOUT, Pavel. *Politické riziko - neviditelný nepřítel.* [online]. iDnes, 2001 [cit. 4.11.2017]. Dostupné z: https://finance.idnes.cz/politicke-riziko-neviditelny-nepritel-d94-/inv.aspx?c=A010702_104359_fi_osobni_2760

Kolumbie a Ekvádor lákají české exportéry ke spolupráci. [online]. Hospodářské noviny, 2013 [cit. 11.11.2017] Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-59971060-kolumbie-a-ekvador-lakaji-ceskeexportery-ke-spolupraci>

Kolumbie: Zahraniční obchod a investice: Investice - přímé zahraniční investice v teritoriu [online]. Business Info, 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kolumbie-zahranicni-obchod-a-investice-19432.html#page8>

LEES, K. *Uribe returns to colombian political life as senator: Colombia.* [online]. Washington D.C.: Suffragio. 2014, [cit. 31.10.2017]. Dostupné z: <http://suffragio.org/2014/03/10/uribe-returns-to-colombian-political-life-as-senator/>

LEIBOVICH, J. *Los efectos del alto desempleo: Economía.* [online]. *El Espectador* 2009 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://www.elespectador.com/impreso/articuloimpreso134290-los-efectos-del-alto-desempleo>

Les paramilitaires au cœur du terrorisme d'Etat colombien [online]. Paris: Le Monde diplomatique, 2003 [cit. 3.12.2017]. Dostupné z: https://www.monde-diplomatique.fr/2003/04/CALVO_OSPINA/10081

LORA, E. *Las razones del alto desempleo. Dinero: Opinión* [online]. Bogotá: Dinero. 2013 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://www.dinero.com/edicion-imprensa/opinion/articulo/las-razones-del-alto-desempleo/178582>

LORA, E. *Las razones del alto desempleo. Dinero: Opinión* [online]. Bogotá: Dinero. 2013 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.dinero.com/edicion-imprensa/opinion/articulo/las-razones-del-alto-desempleo/178582>

LORA, E. *Las razones del alto desempleo. Dinero: Opinión* [online]. Bogotá: Dinero. 2013 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.dinero.com/edicion-imprensa/opinion/articulo/las-razones-del-alto-desempleo/178582>

Máme se po vlně znárodnování bát investic do Latinské Ameriky? [online]. Praha: Finmag, 2012 [cit. 22.10.2017]. Dostupné z: <http://finmag.penize.cz/investice/267148-analyza-mame-se-po-vlne-znarodnovani-bat-investic-do-latinske-ameriky>

MORSE, Gardiner. *Doing Business in a Dangerous World*. [online]. *Harvard Business Review*, 2002, [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: <https://hbr.org/2002/04/doing-business-in-a-dangerous-world>

Nová dohoda usnadní firmám cestu na exotické trhy Peru a Kolumbie: Obchodní politika. [online]. Praha: Český exportér, 2013 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.peru-embajada.cz/files/articulo-cesky-exporter.pdf>

Nové exportní a investiční příležitosti pro české firmy v kolumbijském energetickém sektoru: Kolumbie - teritoriální informace [online]. Business Info, 2017 [cit. 9.11.2017]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nove-exportni-a-investicni-prilezitosti-pro-ceske-firmy-v-kolumbijskem-energetickem-sektoru-94723.html>

O'BRIEN, Rosalba. *Glencore begins arbitration against Bolivia over mine nationalization*. s [online]. Reuters, 2016 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-glencore-bolivia/glencore-begins-arbitration-against-bolivia-over-mine-nationalization-idUSKCN10N2IJ>

Oxford Business Group: *Economy - Colombia*. [online]. Londýn: Oxford Business Group 2015 [cit. 10.11.2017]. Dostupné z: <https://www.oxfordbusinessgroup.com/analysis/rise-expanding-middle-class-driving-demand-and-consumption>

Per Capita GDP. [online]. Investopedia.2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/terms/p/per-capita-gdp.asp>

PHUNG, Albert. *What is political risk and what can a multinational company do to minimize exposure?: Investing Beyond your Borders* [online]. New York: Investopedia, 2016 [cit. 31.5.2017]. Dostupné z: <http://www.investopedia.com/ask/answers/06/politicalrisk.asp>

RUCINSKI, T. GONZÁLEZ, A., GRAY, K. *Spain's Repsol agrees to \$5 billion settlement with Argentina over YPF*. [online]. Reuters, 2014 [cit. 12.11.2017]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-repsol-argentina/spains-repsol-agrees-to-5-billion-settlement-with-argentina-over-ypf-idUSBREA1O1LJ20140225>

SANDOVAL DÍAZ, M. *Uno de cada diez colombianos habla inglés*. [online]. El Espectador, 2013 [cit. 8.11.2017]. Dostupné z: <https://www.elespectador.com/noticias/economia/uno-de-cada-diez-colombianos-habla-ingles-articulo-453679>

Seeking new friends: Colombia's foreign policy. [online]. Bogotá: The Economist, 2010 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <http://www.economist.com/node/17679695>

Sektor

STRAUSSMANN MASUR, G. Britannica: *Biography - Simon Bolívar*. [online]. Chicago: Britannica [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Simon-Bolivar>

Trading Economics: Colombia GDP per capita. [online]. Trading Economics. 2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://tradingeconomics.com/colombia/gdp-per-capita>

WADE, J. *Colombia Shows No Improvement on Corruption Epidemic in New Study*: [online]. Bogotá: Finance Colombia, 2017 [cit. 7.11.2017]. Dostupné z: <http://www.financecolombia.com/colombia-shows-no-improvement-corruption-transparency-international-study/>

WARNER, N. *Panama's Separation from Colombia* [online]. Coronado Concierge Panama, 2017 [cit. 2017-11-12]. Dostupné z: <https://coronadoconciergepanama.com/useful-tips/panamas-separation-from-colombia/>

World Bank: Colombia. [online]. World Bank.2017 [cit. 5.11.2017]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2016&locations=CO&start=1999&view=chart>

World Bank: Unemployment [online]. World Bank [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?contextual=region&end=2016&locations=CO&start=1960&view=chart>

World Export - Colombias top 15 import partners. [online]. *World Export* 2016 [cit. 7.11.2017]. Dostupné z: <http://www.worldstopexports.com/colombias-top-15-import-partners/>

Seznam tabulek

Tabulka 3: Propojení politického rizika s jejich režimy dle Greena

Tabulka 4: Všeobecná struktura politického rizika dle Simona

Tabulka 3: Shodná politická rizika pro region Latinské Ameriky

Tabulka 4: Politická rizika a jejich opětovný výskyt v Latinské Americe

Tabulka 5: Hlavní obchodní partneři Kolumbie (dle hodnoty prodaných zásob USD - v %)

Tabulka 6: SWOT analýza kolumbijského trhu z pohledu českého exportéra

Seznam grafů

Graf 2: Rozdíl mezi politickým rizikem a rizikem země

Graf 2: Vývoj HDP v % (porovnání Kolumbie, světa a rozvojových států)

Graf 3: HDP na hlavu v Kolumbii 2007-2016 (v USD)

Graf 4: Inflace v Kolumbii pro roky 2010-2020 (v%)

Graf 5: Nezaměstnanost - porovnání Kolumbie, Latinské Ameriky a světa (v %)

Graf 6: Přímé zahraniční investice do Kolumbie dle sektoru (v %)

Graf 7: Vývoj exportu Kolumbie 2007 -2016 (v tis. USD)

Graf 8: Import Kolumbie 2007-2016 v tis USD

Graf 9: Vnímaná míra korupce v Kolumbii (cizinci i Kolumbijci)

Graf 10: Podmínky podnikání z pohledu cizinců, kteří zemi navštívili

Seznam obrázků

Obrázek 4: Sněmovna reprezentantů

Obrázek 5: Senát

Obrázek 6: Corruption Perception Index (červená= vyšší míra korupce, žlutá= nižší míra korupce)

Seznam použitých zkratk

AUC	Spojená sebeobrana Kolumbie (<i>Autodefensas Unidas de Colombia</i>)
BOA	Bank of America
BPM	British Petroleum Model
BÚ	Běžný účet
CIVETS	Kolumbie, Indonésie, Vietnam, Egypt, Turecko a Jihoafrická republika
CPI	Index vnímání korupce (<i>Corruption Perception Index</i>)
EHS	Evropské hospodářské společenství
ELN	Národní osvobozenecá armáda (<i>Ejercito de Liberación Nacional</i>)
EPL	Lidová armáda osvobození (<i>Ejército Popular de Liberación</i>)
EU	Evropská unie
FARC	Revoluční ozbrojené síly Kolumbie (<i>Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia</i>)
HDP	Hrubý domácí produkt
HNP	Hrubý národní produkt
M-19	Hnutí 19. dubna (<i>Movimiento 19 de Abril</i>)
MMF	Mezinárodní měnový fond
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu (<i>North American Free Trade Agreement</i>)
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu (<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries</i>)
PCC	Kolumbijská konzervativní strana (<i>Partido Conservador Colombiano</i>)
PLC	Kolumbijská liberální strana (<i>Partido Liberal Colombiano</i>)
PZI	Přímé zahraniční investice
USD	Americký dolar

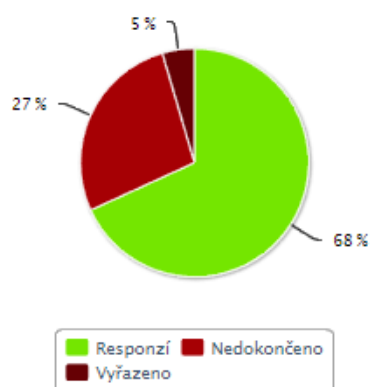
Příloha

Příloha č.1 – Otázky z dotazníku

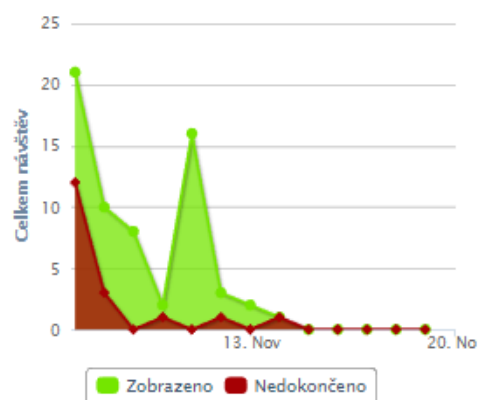
1 What is your age?	▼
2 What is your gender?	▼
3 Where are you from?	▼
4 If you are not Colombian, have you ever visited this country or do you have any wider knowledge about its political environment?	▼
5 What do you think about the conditions for businessmen in Colombia?	▼
6 What do you think about corruption in Colombia? The level of corruption is...	▼
7 How stable is the current political system? (The likeliness of revolution, change of regime etc.) 1=the least stable, 5=the most stable	▼
8 How high you think is the risk of nationalization/confiscation/privatisation in Colombia? 1=the lowest risk, 5=the highest risk	▼
9 How high do you think is the risk of withholding information in Colombia? (F.E. The Central colombian bank will not publish correct information, government will not inform public properly about its activities etc.) 1=the lowest risk of withholding information 5= the highest risk	▼
10 How high do you think is the risk of terrorism in Colombia? (Drug related crime included, 1=the lowest, 5= the highest)	▼

Příloha č. 2 – Základní statistiky dotazníku

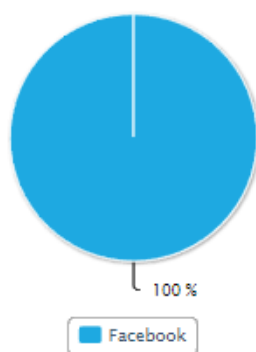
Celkem návštěv

Historie návštěv

Zdroje návštěv

Čas vyplňování dotazníku

